

การสังเกตต่อกลุ่มนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็นคนข้ามเพศ
หรือคนรักร่วมเพศเดียวกัน ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา :
รูปแบบ ความชุก พลากระทบ แรงจูงใจ และมาตรการการป้องกัน
ใน 5 จังหวัดของประเทศไทย

การรังแกต่อกลุ่มนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็นคนข้ามเพศ หรือคนรักเพศเดียวกัน ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา: รูปแบบ ความชุก ผลกระทบ แรงจูงใจ และมาตรการการป้องกันใน 5 จังหวัดของประเทศไทย

© Mahidol University, Plan International Thailand, UNESCO Bangkok Office, 2014

All rights reserved

This publication is available in Open Access under the Attribution-ShareAlike 3.0 IGO (CC-BY-SA 3.0 IGO) license (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/igo/>). By using the content of this publication, the users accept to be bound by the terms of use of the UNESCO Open Access Repository (<http://www.unesco.org/open-access/terms-use-ccbysa-en>).

The designations employed and the presentation of material throughout this publication do not imply the expression of any opinion whatsoever on the part of Mahidol University, Plan International Thailand, UNESCO or the Swedish International Development Cooperation Agency concerning the legal status of any country, territory, city or area or of its authorities, or concerning the delimitation of its frontiers or boundaries.

The authors are responsible for the choice and the presentation of the facts contained in this book and for the opinions expressed therein, which are not necessarily those of Mahidol University, Plan International Thailand, UNESCO or the Swedish International Development Cooperation Agency and do not commit the Organizations.

This research was made possible with financial contributions from the Swedish International Development Agency and UNAIDS United Budget, Accountability and Results Framework (UBRAF) funding for UNESCO.

Cover photo credits: © Mahidol University

สารบัญ

กิตติกรรมประกาศ	7
อธิธานศัพท์	8
คำย่อ	8
นิยามศัพท์.....	8
Executive Summary	18
หลักการและเหตุผล	23
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	26
วิธีวิทยา	26
คณะกรรมการที่ปรึกษาการวิจัย	27
พื้นที่การวิจัย	27
ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย	28
ประเด็นจริยธรรมในการวิจัย	28
กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	29
กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ	33
ผลการวิจัย.....	41
การหยอกล้อ แก่ล้ง รังแก: นิยามความหมายจากนักเรียน	41
ความชุกของพฤติกรรมกรหยอกล้อ แก่ล้ง รังแก ต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT.....	49
สถานที่เกิดเหตุการณ์การหยอกล้อ แก่ล้ง รังแกต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT.....	56
มูลเหตุจูงใจของการหยอกล้อ แก่ล้ง รังแกนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT.....	59
ผลกระทบ ความรู้สึก ความคิดของผู้ถูกกระทำ	60
การตอบโต้ของผู้ถูกกระทำ	66
ปฏิกิริยาของผู้รอบข้าง	70
มาตรการการป้องกันการรังแกและให้ความช่วยเหลือต่อนักเรียนที่ถูกรังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT.....	72
ความต้องการต่อการอบรมด้านเพศศึกษาในประเด็นความหลากหลายทางเพศ	75
ความต้องการด้านการศึกษาและการสนับสนุนในลักษณะต่างๆ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เป็น LGBT	76
อภิปรายผล	80
การหยอกล้อ แก่ล้ง รังแก: ความรุนแรงทางตรงหรือทางวัฒนธรรม	80
สังคมไทยในบริบทโรงเรียนยังมองคนข้ามเพศว่าเบี่ยงเบน แต่ทนได้อย่างมีเงื่อนไข.....	80
การหยอกล้อ แก่ล้ง รังแกต่อนักเรียนที่ถูกมองว่าเป็น LGBT อาจมีผลกระทบต่อนักเรียนทุกคน	81
วิธีการจัดการปัญหาบางอย่างที่ใช้กันในปัจจุบันถือว่าเป็นความรุนแรงทางวัฒนธรรมและโครงสร้าง.....	82
นักเรียน LGBT ส่วนใหญ่รับรู้ปัญหาเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมในโรงเรียน แต่ครูส่วนใหญ่มองไม่เห็น	83
สรุปผลการวิจัย	83
ข้อเสนอแนะ	86
บรรณานุกรม	88
ภาคผนวก	91
ภาคผนวกที่ 1: รายละเอียดคณะกรรมการที่ปรึกษาการวิจัย.....	91
ภาคผนวกที่ 2: แนวคำถามสำหรับการจัดการสนทนากลุ่มหรือการสัมภาษณ์เชิงลึก.....	94

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1: อັคคัษณ์ทงเพศ/เพศภวษของผูให้ข้อมูลเชิงปริมณ: จํนวนและร้อยลษ.....	38
ตารางที่ 2: จํนวน ร้อยลษ และร้อยลษที่ถ่วงน้ําหนัของนักรเรียนที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังเกเพราะเป็นหรือถูกมองว่เป็น LGBT ภยใน 1 เดือนที่ผ่นม (รยพุดติกรรณและประภทของพุดติกรรณ)	51
ตารางที่ 3: จํนวนและร้อยลษที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังเกเพราะเป็นหรือถูกมองว่เป็น LGBT ในกลุ่มที่ระบุว่ตนเป็น “หญิง” หรือ “ชย” (ไม่ใช้ LGBT) และในกลุ่มที่ระบุว่ตนเป็น LGBT (เช่น เกย์ กะเทย ทอม ดี).....	52
ตารางที่ 4: จํนวนและร้อยลษของนักรเรียนที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังเกเพราะเป็นหรือถูกมองว่เป็น LGBT ภยใน 1 เดือนที่ผ่นม จําแนกตมเพศกําณัด.....	53
ตารางที่ 5: จํนวนและร้อยลษที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังเกเพราะเป็นหรือถูกมองว่เป็น LGBT แบ่งตมเพศกําณัด และระดับควมเป็นชย/หญิงในกรรับรู้ของผูให้ข้อมูล	54
ตารางที่ 6: จํนวนและร้อยลษของนักรเรียนที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังเกเพราะเป็นหรือถูกมองว่เป็น LGBT ภยใน 1 เดือนที่ผ่นม ในโรงเรียนระดับมัธยมศีกษตอนต้นและมัธยมศีกษตอนปลย	55
ตารางที่ 7: จํนวนและร้อยลษของนักรเรียนที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังเกเพราะเป็นหรือถูกมองว่เป็น LGBT ภยใน 1 เดือนที่ผ่นมจําแนกตมภค	56
ตารางที่ 8: ลัษณะด้นสุขภวษและกรศีกษในกลุ่มที่ไม่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังเก กลุ่มที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังเกด้ยเหตุผลอื่น ๆ และกลุ่มที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังเกเพราะเป็นหรือถูกมองว่เป็น LGBT	64
ตารางที่ 9: เหตุผลที่นักรเรียนไม่ได้ท้อะไรเมือถูกหยอกล้อ แกล้ง รังเกเพราะเป็นหรือถูกมองว่เป็น LGBT (ตอบได้มกกว่ 1 ข้อ).....	69
ตารางที่ 10: ประภทของปฏิกรียที่นักรเรียนมีต่อกรถูกหยอกล้อ แกล้ง รังเกเพราะเป็นหรือถูกมองว่เป็น LGBT.....	70

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้จัดทำโดย Plan International ประเทศไทย และ องค์การยูเนสโก สำนักงานกรุงเทพฯ โดยได้รับทุนสนับสนุนจาก Swedish International Development Agency (SIDA) และ UNAIDS Unified Budget and Results Accountability Framework (UBRAF)

งานวิจัยนี้ออกแบบในความร่วมมือกับศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข สวัสดิการและสังคม ภาควิชาสังคมและสุขภาพ และศูนย์กฎหมายการแพทย์ สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และวิทยาศาสตร์ (ทั้งสามหน่วยงานนี้สังกัดคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล) โดยศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข สวัสดิการและสังคมมีความรับผิดชอบหลักในการดำเนินโครงการวิจัยนี้ และผู้วิจัยที่ดำเนินโครงการวิจัยได้แก่ รศ. ดร. พิมพ์วัลย์ บุญมงคล^{1,2}, Mr. Timo T. Ojanen¹, ดร. เชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล³, ณัฐรัชต์ สามะ¹, ทศพร คำริห์¹, มุจลินท์ ชลรัตน์¹ และ Dr. Thomas E. Guadamuz²

บุคลากรของ Plan International และ องค์การยูเนสโก ได้แก่ Maja Cubarrubia⁴, Justine Sass,⁵ สุพล สิงห์ภูมิ⁴, กฤษสยาม อารยะวงศ์ไชย⁵, เอรดา ขาวิลาศ⁴, Carol Boender⁶, เปรมปรีดา ปราโมช ณ อยุธยา⁵ และ Rebecca Brown⁵ ได้ให้การสนับสนุนเชิงวิชาการตลอดระยะเวลาการดำเนินโครงการวิจัย

องค์การยูเนสโก Plan International และมหาวิทยาลัยมหิดลขอขอบพระคุณ นักเรียน ครู และผู้บริหารในโรงเรียนทุกแห่งที่ให้ความร่วมมือและเอื้ออำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อคิดเห็นและคำแนะนำในการดำเนินงานวิจัย ได้แก่ ดร. วีระเดช ฉายอรุณ, ดร. สมบัติ ตาปัญญา, คุณนิพนธ์ คาราวุฒิมาประกรณ์, Dr. Mark Friedman, Dr. Kerry Richter และ Dr. Elizabeth Saewyc รวมทั้งกรรมการที่ปรึกษาการวิจัย (คูภาคผนวกที่ 1 สำหรับรายละเอียด) และผู้ช่วยเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ คุณมนตรา งามวาจา, คุณกฤษดา แสงเจริญทรัพย์, คุณมหัทธน กัญจนปกรณ์, คุณชัยสม สัมมาทิพย์, คุณวรรณิสา รัตนวิหค, คุณอิสริย์ ศรีอนันต์, คุณโสภิตา เกื้อหนองขุน, คุณปภัศรพร ฟองอิสสระ, คุณประภาศรี พูลประเสริฐ และ คุณจักรพงษ์ ทัพหปริญญ์

1 ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข สวัสดิการและสังคม, คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล

2 ภาควิชาสังคมและสุขภาพ, คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล

3 ศูนย์กฎหมายการแพทย์ สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และวิทยาศาสตร์, คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล

4 Plan International Thailand

5 UNESCO's Asia-Pacific Regional Bureau for Education

6 Plan International Asia-Regional Office

อภิธานศัพท์

คำย่อ

CES-D	Center for Epidemiologic Studies-Depression Scale (แบบคัดกรองภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น)
GBT	Gay, Bisexual, Transgender (คนเพศกำเนิดชายที่รักเพศเดียวกัน รักสองเพศ หรือข้ามเพศ)
GPA	Grade point average (เกรดเฉลี่ย)
LBT	Lesbian, Bisexual, Transgender (คนเพศกำเนิดหญิงที่รักเพศเดียวกัน รักสองเพศ หรือข้ามเพศ)
LGBT	Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender (คนรักเพศเดียวกัน คนรักสองเพศ หรือคนข้ามเพศ)
MOU	Memorandum of Understanding (ข้อตกลงความร่วมมือ)
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences (โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับวิเคราะห์สถิติ)
SRGBV	School Related Gender-Based Violence (ความรุนแรงบนฐานเพศภาวะในบริบทโรงเรียน)
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (องค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ)

นิยามศัพท์

กะเทย: คำภาษาไทยดั้งเดิมซึ่งในปัจจุบันหมายถึงบุคคลเพศกำเนิดชายที่ข้ามเพศเป็นหญิง รู้สึกว่าตนมีความเป็นหญิงมากกว่าความเป็นชาย นิยมแต่งกายและแสดงออกทางเพศในลักษณะที่เหมือนหรือคล้ายผู้หญิง และอาจปรับปรุงร่างกายด้วยผลิตภัณฑ์ฮอร์โมนและศัลยกรรมต่างๆ เพื่อให้มีลักษณะคล้ายร่างกายผู้หญิงหรือไม่ก็ได้ ซึ่งในบริบทสังคมไทย บางคนใช้คำนี้เรียกตนเอง ขณะอีกบางส่วนปฏิเสธคำนี้เนื่องจากมองว่ามีลักษณะเชิงตีตรา และเลือกเรียกเพศของตนว่าเป็น “สาวประเภทสอง” “ผู้หญิงข้ามเพศ” หรือคำอื่นๆ

เกลียดกลัวคนข้ามเพศ (transphobia): การเกลียดและ/หรือกลัวคนข้ามเพศเกินเหตุ ซึ่งมักจะพบพร้อมกับทัศนคติเชิงตีตรา และพฤติกรรมเลือกปฏิบัติต่อคนข้ามเพศ

เกลียดกลัวคนรักเพศเดียวกัน (homophobia): การเกลียดและ/หรือกลัวคนรักเพศเดียวกันเกินเหตุ ซึ่งมักจะพบพร้อมกับทัศนคติเชิงตีตราและพฤติกรรมเลือกปฏิบัติต่อคนรักเพศเดียวกัน

เกย์ (gay): คำว่า “เกย์” อาจสื่อถึงการรักเพศเดียวกัน การมีความสัมพันธ์ทางเพศกับบุคคลเพศเดียวกัน หรืออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เกิดจากการเป็นคนรักเพศเดียวกัน แต่โดยส่วนใหญ่ คำนี้หมายถึงบุคคลเพศชายที่มีความชอบทางเพศต่อ และสามารถมีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับบุคคลเพศชายเป็นหลัก โดยในบริบทสังคมไทย คำนี้ใช้เรียกบุคคลเพศชายที่ชอบคนเพศชาย และไม่มี การแสดงออกทางเพศภาวะในลักษณะข้ามเพศ ซึ่งในภาษาไทย คำว่า “เกย์” มักถูกใช้ในฐานะเป็นคำนาม ขณะที่ภาษาอังกฤษจะใช้คำนี้ในฐานะเป็นคำคุณศัพท์

แก๊ง: พฤติกรรมที่มีนัย 2 แบบ นัยที่ 1 คล้าย “การหยอกล้อ” (ไม่มีเจตนาร้าย) นัยที่ 2 คล้าย “การรังแก” (มีเจตนาร้าย) แต่นักเรียนมักจะถือว่าเป็นพฤติกรรมที่มีระดับความรุนแรงมากกว่า “การหยอกล้อ”

คนข้ามเพศ (transgender): หมายถึงคนที่มีอัตลักษณ์ทางเพศภาวะที่แตกต่างจากเพศภาวะที่สังคมกำหนดให้คนนั้นบนพื้นฐานของเพศกำเนิดของคนนั้น ซึ่งคนข้ามเพศอาจข้ามเพศจากชายเป็นหญิง (ซึ่งเรียกว่าผู้หญิงข้ามเพศ) หรือจากหญิงเป็นชาย (ซึ่งเรียกว่าผู้ชายข้ามเพศ) ก็ได้ ซึ่งการข้ามเพศไม่ได้กำหนดวิถีทางเพศ เนื่องจากคนข้ามเพศมีวิถีทางเพศแบบใดก็ได้

คนรักต่างเพศ (heterosexual): คนที่รักและ/หรือมีความชอบทางเพศต่อ (รวมทั้งอาจมีความสัมพันธ์ทางเพศกับ) เพศตรงข้าม

คนรักเพศเดียวกัน (same-sex attracted/homosexual): คนที่รักและ/หรือมีความชอบทางเพศต่อ (รวมทั้งอาจมีความสัมพันธ์ทางเพศกับ) เพศเดียวกัน

คนรักสองเพศ (bisexual): คนที่รักและ/หรือมีความชอบทางเพศต่อ (รวมทั้งอาจมีความสัมพันธ์ทางเพศกับ) ทั้งหญิงและชาย

ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง: การที่โครงสร้างทางสังคมที่ไม่เป็นธรรมทำร้ายปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคน

ความรุนแรงทางวัฒนธรรม: วัฒนธรรมที่ทำให้พฤติกรรมรุนแรงกลายเป็นเรื่องปกติ

ความหลากหลายทางเพศ: การที่สังคมมีเพศภาวะ เพศวิถี และอัตลักษณ์/การแสดงออกทางเพศ/เพศภาวะที่หลากหลาย

ชายรักชาย: บุคคลเพศกำเนิดชายที่รักและ/หรือมีความชอบทางเพศต่อคนที่เป็นเพศชาย

ดี บุคคลเพศกำเนิดหญิงที่แสดงออกทางเพศในลักษณะของผู้หญิง และรักและ/หรือมีความชอบทางเพศต่อทอม

ตีตรา (stigmatise): การลดทอนคุณค่าของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนโดยอาศัยการอ้างถึงลักษณะเฉพาะของคนหรือกลุ่มนั้น

ตุ้งติ้ง คำคุณศัพท์ที่ใช้สื่อถึงการแสดงออกในลักษณะข้ามเพศในบุคคลเพศกำเนิดชาย

ตุ้ด คำเชิงตีตราที่ใช้เรียกหรือประณามบุคคลเพศกำเนิดชายที่มีการแสดงออกทางเพศภาวะในลักษณะข้ามเพศ

แต้ว คำเชิงตีตราที่ใช้เรียกหรือประณามบุคคลเพศกำเนิดชายที่มีการแสดงออกทางเพศภาวะในลักษณะข้ามเพศ

ทอม บุคคลเพศกำเนิดหญิงที่รักและ/หรือมีความชอบทางเพศต่อผู้หญิง และมีการแสดงออกทางเพศภาวะบางอย่างในลักษณะข้ามเพศ (ดู “ผู้ชายข้ามเพศ”)

บรรทัดฐานรักต่างเพศ (heteronormativity): การที่สังคมมีบรรทัดฐานว่าการรักต่างเพศคือเพศวิถีแบบเดียวที่ถูกต้อง

เบี่ยงเบนทางเพศ (sexually deviant): คำเชิงตีตราที่ครูบางส่วนใช้เรียกนักเรียนที่ข้ามเพศ รักเพศเดียวกัน หรือรักสองเพศ

ผิดเพศ: คำเชิงตีตราที่นักเรียนบางคนใช้ในการประณามลักษณะข้ามเพศหรือการเป็นคนรักเพศเดียวกันของนักเรียนคนอื่น

ผิดปกติทางจิต (mentally abnormal): คำเชิงตีตราที่ครูบางคนใช้ในการอธิบายลักษณะข้ามเพศหรือการเป็นคนรักเพศเดียวกันของนักเรียน

ผู้ชาย: ผู้ที่มีเพศภาวะแบบผู้ชาย ซึ่งในกรณีที่เป็นผู้มีเพศกำเนิดชาย การเลือกนิยามและเรียกตนเองว่า “ผู้ชาย” ในสังคมไทย มักจะสื่อว่าเป็นบุคคลรักต่างเพศและไม่มีอัตลักษณ์หรือการแสดงออกทางเพศภาวะในลักษณะข้ามเพศ

ผู้ชายข้ามเพศ (transgender man/transman): บุคคลเพศกำเนิดหญิงที่ข้ามเพศเป็นชาย รู้สึกว่าตนมีความเป็นชายมากกว่าความเป็นหญิง นิยมแต่งกายและแสดงออกทางเพศในลักษณะที่เหมือนหรือคล้ายผู้ชาย และอาจปรับปรุงร่างกายด้วยผลิตภัณฑ์ฮอร์โมนและศัลยกรรมต่างๆ เพื่อให้มีลักษณะคล้ายร่างกายผู้ชายหรือไม่ก็ได้ ซึ่งในบริบทสังคมไทยพบผู้ที่เลือกนิยามตนเองว่าเป็น “ผู้ชายข้ามเพศ” ไม่มาก แต่หลายคนที่เป็นเพศกำเนิดหญิงและมีลักษณะข้ามเพศบางอย่างจะเลือกนิยามตนเองว่าเป็น “ทอม”

ผู้หญิง: ผู้ที่มีเพศภาวะแบบผู้หญิง ซึ่งในกรณีที่เป็นผู้มีเพศกำเนิดหญิง การเลือกนิยามและเรียกตนเองว่า “ผู้หญิง” ในสังคมไทยมักจะสื่อว่าเป็นบุคคลรักต่างเพศและไม่มีอัตลักษณ์หรือการแสดงออกทางเพศภาวะในลักษณะข้ามเพศ

ผู้หญิงข้ามเพศ (transgender woman/transwoman): บุคคลเพศกำเนิดชายที่ข้ามเพศเป็นหญิง รู้สึกว่าตนมีความเป็นหญิงมากกว่าความเป็นชาย นิยมแต่งกายและแสดงออกทางเพศในลักษณะที่เหมือนหรือคล้ายผู้หญิง และอาจปรับปรุงร่างกายด้วยผลิตภัณฑ์ฮอร์โมนและศัลยกรรมต่างๆ เพื่อให้มีลักษณะคล้ายร่างกายผู้หญิงหรือไม่ก็ได้ ซึ่งในบริบทสังคมไทย บางคนใช้คำนี้เรียกตนเอง ขณะอีกบางส่วนเลือกเรียกเพศของตนว่าเป็น “กะเทย” “สาวประเภทสอง” หรือคำอื่นๆ

เพศ: คำว่า “เพศ” ในภาษาไทยสื่อถึง “เพศกำเนิด” (sex) “เพศภาวะ” (gender) “อัตลักษณ์ทางเพศ” (sexual identity) หรือ “อัตลักษณ์ทางเพศภาวะ” (gender identity) เป็นต้น

เพศกำเนิด (sex at birth): เพศทางร่างกาย (เชิงสรีระและชีววิทยา) ตั้งแต่กำเนิด

เพศทางเลือก: คนข้ามเพศ คนรักเพศเดียวกัน หรือคนรักสองเพศ (นักเรียนและครูบางคนใช้คำนี้ในการเรียกกลุ่มเหล่านี้)

เพศที่สาม: คนข้ามเพศ คนรักเพศเดียวกัน หรือคนรักสองเพศ (นักเรียนและครูบางคนใช้คำนี้ในการเรียกกลุ่มเหล่านี้)

เพศภาวะ (gender): เพศทางสังคม โดยบทบาททางเพศภาวะเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้จากการจัดเวลาทางสังคม แตกต่างกันอย่างมากระหว่างวัฒนธรรม และขึ้นอยู่กับอายุ ชนชั้น เชื้อชาติ และศาสนา รวมทั้งสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และการเมือง

เพศศึกษา (sex education): หมายถึงแผนงานต่างๆ ที่จัดขึ้นเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ ทักษะ และค่านิยมที่จำเป็นต่อการมีวิจารณญาณในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเพศหรือทางสังคมที่เด็กและเยาวชนมี โดยในรายงานนี้ คำว่า “เพศศึกษา” หมายถึงการให้การศึกษาในเรื่องเพศที่มีอยู่ในปัจจุบันในบริบทสังคมไทย

เพศสรีระ (physical sex): เพศทางร่างกาย

เพศวิถี (sexuality): ความรู้ ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมทางเพศของปัจเจกบุคคล ซึ่งประกอบด้วยมิติทางสรีระ กลไกทางชีวภาพและชีวเคมีของระบบการตอบสนองทางเพศในร่างกายมนุษย์ อัตลักษณ์ทางเพศ วิถีทางเพศ บทบาทและบุคลิกภาพทางเพศ รวมทั้งความคิด อารมณ์ความรู้สึก และความสัมพันธ์ โดยการแสดงออกของเพศวิถียังขึ้นอยู่กับประเด็นด้านจริยธรรม จิตวิญญาณ วัฒนธรรม และศีลธรรม

เพศวิถีศึกษารอบด้าน (comprehensive sexuality education): หมายถึงแผนงานการให้การศึกษาเรื่องเพศวิถีที่รอบด้าน โดยมีองค์ประกอบขั้นพื้นฐานที่ถูกกำหนดอย่างชัดเจน (UNESCO, 2009)

แมน: คำคุณศัพท์ที่หมายถึง “มีความเป็นชาย” หรือถ้าใช้กับบุคคลเพศกำเนิดชาย หมายถึง ไม่มีการแสดงออกทางเพศภาวะ ในลักษณะข้ามเพศ (คำเดียวกันกับคำว่า “man” ในภาษาอังกฤษ แต่ใช้ในความหมายของคำว่า “masculine”)

รักนวลสงวนตัว: หลีกเลี่ยงการแสดงออกทางเพศและการมีความสัมพันธ์ทางเพศจนกว่าจะแต่งงาน ซึ่งเป็นบรรทัดฐานที่สังคมไทยตั้งไว้สำหรับผู้หญิง

รังแก (bully): ในเชิงทฤษฎี คำนี้หมายถึงการกระทำทางกาย วาจา สังคมหรือเพศ (รวมทั้งการกระทำผ่านสื่อต่างๆ) ที่ฝ่ายหนึ่งกระทำต่ออีกฝ่ายหนึ่งเพื่อสร้างความเจ็บปวดหรือเสียหายต่อฝ่ายนั้น และสามารถทำซ้ำแล้วซ้ำเล่าได้เนื่องจากฝ่ายที่กระทำมีอำนาจมากกว่าฝ่ายที่ถูกกระทำ (Olweus, 2003) แต่ความเข้าใจของครูและนักเรียนต่อคำนี้มักจะแตกต่างจากค่านิยมเชิงทฤษฎี

แรด: คำเชิงติตราที่นักเรียนบางคนใช้ในการประณามนักเรียนคนอื่น

เลส: บุคคลเพศกำเนิดหญิงที่แสดงออกทางเพศในลักษณะของผู้หญิง และรักหรือมีความชอบทางเพศต่อผู้หญิง

เลือกปฏิบัติ (discriminate): การปิดกั้น กีดกัน แบ่งแยกต่อผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผลที่สมควร ซึ่งมักอยู่บนพื้นฐานของลักษณะเฉพาะที่ถูกติตราของผู้นั้น

วิถีทางเพศ (sexual orientation): ลักษณะของบุคคลว่าชอบและ/หรือรักเพศใด (เพศเดียวกัน ต่างเพศ หรือทั้งเพศเดียวกัน และต่างเพศ) ซึ่งคำว่า sexual orientation มีคำแปลอีกหลายคำในภาษาไทย เช่น “รสนิยมทางเพศ”, “ความโน้มเอียงทางเพศ” (Ojanen, 2009)

สาวประเภทสอง: บุคคลเพศกำเนิดชายที่ข้ามเพศเป็นหญิง รู้สึกว่าตนมีความเป็นหญิงมากกว่าความเป็นชาย นิยมแต่งกายและแสดงออกทางเพศในลักษณะที่เหมือนหรือคล้ายผู้หญิง และอาจปรับปรุงร่างกายด้วยผลิตภัณฑ์ฮอร์โมนและศัลยกรรมต่างๆ เพื่อให้มีลักษณะคล้ายร่างกายผู้หญิงหรือไม่ก็ได้ ซึ่งในบริบทสังคมไทย บางคนใช้คำนี้เรียกตนเอง ขณะอีกบางส่วนเลือกเรียกเพศของตนว่าเป็น “กะเทย” “ผู้หญิงข้ามเพศ” หรือคำอื่นๆ

แสดงออกทางเพศภาวะ (gender expression/gender presentation): การแสดงออกตัวตนผ่านลักษณะภายนอก วาจา พฤติกรรม หรือลักษณะอื่นๆ ที่สังคมจัดว่ามี “ความเป็นชาย” หรือ “ความเป็นหญิง”

หยอกล้อ (tease): ในความเข้าใจของนักเรียน การหยอกล้อหมายถึงการกระทำเพื่อความสนุกสนาน การเล่นตามประสาเด็ก และสร้างและแสดงถึงความใกล้ชิดสนิทสนมต่อเพื่อน โดยมักไม่ถือว่ามีเจตนาร้าย อย่างไรก็ตาม นักเรียนรับรู้ว่าเป็นบางครั้ง ขอบเขตของการหยอกล้อ การแกล้ง และการรังแกนั้นไม่ชัดเจน และการปฏิสัมพันธ์ที่เริ่มจากการหยอกล้ออาจกลายเป็นการรังแกในที่สุด หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจตีความว่าเป็นการรังแกก็ได้

หยอกล้อ แกล้ง รังแก (tease/bully): โดยส่วนใหญ่ รายงานนี้ใช้สามคำนี้พร้อมกันเพื่อให้เห็นว่าขอบเขตของพฤติกรรมเหล่านี้ไม่ชัดเจน

หยอกล้อ แกล้ง รังแกนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT (teasing or bullying targeting students who are or are perceived to be LGBT): รายงานนี้ใช้คำนี้ในการกล่าวถึงพฤติกรรมในลักษณะหยอกล้อ แกล้ง หรือรังแกที่นักเรียนกระทำต่อนักเรียน โดยผู้กระทำรับรู้ว่าคุณกระทำรังแกเพศเดียวกันหรือมีลักษณะข้ามเพศ ไม่ว่าจะรับรู้ดังกล่าวดังกล่าวสอดคล้องกับลักษณะจริงของผู้ถูกกระทำหรือไม่

หญิงรักรหญิง (lesbian): บุคคลเพศกำเนิดหญิงที่รักและ/หรือมีความชอบทางเพศต่อคนที่เป็นเพศหญิง

อคติต่อคนข้ามเพศ (transprejudice): อคติต่อคนที่แสดงออกในลักษณะข้ามเพศ ซึ่งอคติแบบนี้มีลักษณะและกลไกแบบเดียวกันกับ “อคติต่อคนที่ไม่ใช่คนรักต่างเพศ” (King & Winter, 2009)

อคติต่อคนที่ไม่ใช่คนรักต่างเพศ (heterosexism): “ความเชื่อเกี่ยวกับเพศภาวะ จริยธรรม และความอันตราย ซึ่งถูกใช้เป็นฐานในการนิยามภาวะรักเพศเดียวกันและชนกลุ่มน้อยทางเพศว่าเป็นสิ่งที่เบี่ยงเบน บาด และเป็นที่มิมีลักษณะคุกคาม” (Herek, 2004, หน้า 15)

ออกสาว: มีลักษณะภายนอกและ/หรือการแสดงออกทางเพศภาวะในลักษณะข้ามเพศ คล้ายผู้หญิง (ใช้กับบุคคลเพศกำเนิดชายเท่านั้น)

ออกห้าว: มีลักษณะภายนอกและ/หรือการแสดงออกทางเพศภาวะในลักษณะข้ามเพศ คล้ายผู้ชาย (ใช้กับบุคคลเพศกำเนิดหญิงเท่านั้น)

อัตลักษณ์ทางเพศ (sexual identity): รายงานนี้ใช้คำนี้ในความหมายที่ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “sexual identity” คือตัวตนที่นิยามไว้บนพื้นฐานของเพศวิถีตนเอง แต่ในบริบทอื่นๆ คำว่า “อัตลักษณ์ทางเพศ” ถูกใช้ในความหมายของ “อัตลักษณ์ทางเพศภาวะ” (gender identity)

อัตลักษณ์ทางเพศภาวะ (gender identity): การรับรู้ว่าเป็นผู้ชาย ผู้หญิง หรือเพศอื่น ซึ่งอาจสอดคล้องกับเพศกำเนิด เพศสรีระ และเพศภาวะที่สังคมกำหนดไว้หรือไม่ก็ได้ ซึ่งคำว่า gender identity มีคำแปลอีกหลายคำในภาษาไทย เช่น “อัตลักษณ์ทางเพศ” “เอกลักษณ์ทางเพศ” หรือ “ตัวตนทางเพศภาวะ” (Ojanen, 2009)

อัตลักษณ์ทางเพศ/เพศภาวะ (sexual/gender identity): ตัวตนในแง่ของการรับรู้ว่าเป็นผู้ชาย ผู้หญิง หรือเพศอื่น และมีความรักหรือความชอบต่อเพศใด ซึ่งในบริบทสังคมไทย ลักษณะดังกล่าวถูกใช้ในการประกอบสร้างตัวตนทางสังคม และเลือกนิยามตนเองด้วยคำว่า “ผู้ชาย” “ผู้หญิง” “เกย์” “กะเทย” “ทอม” “ดี้” หรือคำอื่นที่ใช้ในลักษณะเดียวกัน

เอ็ม: คำนี้มาจากคำย่อว่า “MSM” ซึ่งหมายถึงชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย ซึ่งนักเรียนบางคนในงานวิจัยนี้ใช้คำว่า “เอ็ม” ในความหมายของบุคคลเพศชายที่รักหรือมีความชอบทางเพศต่อผู้ชาย แต่ไม่แสดงออกทางเพศในลักษณะข้ามเพศ

บทสรุปผู้บริหาร

หลักการและเหตุผล

การเข้าถึงการศึกษาในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยเป็นสิทธิมนุษยชนสากล แต่ในบ่อยครั้งพบว่าสิทธิดังกล่าวถูกละเมิด โดยความรุนแรงและการรังแกที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ซึ่งทำให้โรงเรียนไม่ปลอดภัย โดยการรังแกถือว่าเป็นประเภทหนึ่งของ “ความรุนแรงบนฐานเพศภาวะในบริบทโรงเรียน” (school-related gender-based violence, SRGBV, Leach & Dunne, 2013) เนื่องจากการรังแกมักจะเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศภาวะ

นักเรียนที่เป็นคนรักเพศเดียวกัน คนรักสองเพศ และคนข้ามเพศ (LGBT) มักจะถูกรังแกมากเป็นพิเศษในบริบทโรงเรียน (UNESCO, 2012) โดยในประเทศต่างๆ ในโลกตะวันตกและทวีปเอเชีย นักเรียน LGBT มากกว่าครึ่งหนึ่งระบุว่าถูกรังแกเพราะรักเพศเดียวกันหรือแสดงออกในลักษณะข้ามเพศ (Takács, 2006; Khan et al., 2005) ส่วนประเทศไทยเองมักจะถูกมองว่ายอมรับความหลากหลายทางเพศได้อย่างดี แต่ในความเป็นจริง สังคมไทยเพียงยอมรับคนที่ LGBT ไม่ใช่ยอมรับ (Jackson, 1999) ซึ่งก่อนหน้านี้มีหลักฐานเกี่ยวกับการรังแกในโรงเรียนไทย (สมบัติ ตาปัญญา, 2549) แต่มีเพียงเรื่องเล่าและกรณีศึกษาต่างๆ ในด้านการรังแกต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT หรือเกี่ยวกับกลไกที่โรงเรียนในประเทศไทยมีเพื่อรับมือกับการรังแกดังกล่าว

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาประเด็นนี้ในบริบทสังคมไทย โดยองค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ที่ได้ทำงานในประเด็นนี้ในระดับโลกในช่วงที่ผ่านมา ร่วมกับ Plan International ที่ได้ดำเนินโครงการ Learn Without Fear (ซึ่งในประเทศไทยใช้ชื่อโครงการว่า “การเรียนรู้โดยปราศจากความรุนแรง”) ในโรงเรียนต่างๆ ในประเทศไทย ได้สร้างความร่วมมือกับศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข สวัสดิการและสังคม ภาควิชาสังคมและสุขภาพ และศูนย์กฎหมายการแพทย์ สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เพื่อศึกษาประเด็นนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบ ความชุก และผลกระทบของการรังแกต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็นคนข้ามเพศหรือคนรักเพศเดียวกันในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสายสามัญ ใน 5 จังหวัดของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในด้านต่างๆ ที่อาจจะสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรังแก
3. เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการและกิจกรรมต่างๆ ที่มีอยู่ เพื่อป้องกันปัญหาการรังแกต่อกลุ่มนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็นคนข้ามเพศหรือคนรักเพศเดียวกัน เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกเป็นเหยื่อ และการให้ผู้รังแกได้รับผิดชอบต่อพฤติกรรมกรังแกของตน
4. เพื่อศึกษาความต้องการด้านข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนในลักษณะต่างๆ ของนักเรียนที่เป็นคนข้ามเพศหรือคนรักเพศเดียวกันในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาและของครูผู้สอน เพื่อการนำไปสู่การป้องกันปัญหาการรังแกต่อนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีวิทยา

รูปแบบการวิจัย. การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานเชิงปริมาณและคุณภาพ

พื้นที่การวิจัยและการสุ่มตัวอย่าง. พื้นที่การวิจัยในงานวิจัยนี้คือ 1 จังหวัดในแต่ละภาคของประเทศไทย (ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้) พร้อมทั้งกรุงเทพมหานคร โดยในแต่ละจังหวัด คณะผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสายสามัญ 3 แห่ง และข้อมูลเชิงปริมาณจากโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาอีก 3 แห่ง ซึ่งในแต่ละจังหวัดประกอบด้วยโรงเรียนเอกชนในอำเภอเมือง (เขตชั้นในในกรุงเทพฯ) 2 แห่ง โรงเรียนรัฐในอำเภอเมือง (เขตชั้นในในกรุงเทพฯ) 2 แห่ง และโรงเรียนรัฐในต่างอำเภอ (เขตชั้นนอกในกรุงเทพฯ) อีก 2 แห่ง โดยโรงเรียนที่เป็นพื้นที่การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพถูกเลือกไว้แบบเฉพาะเจาะจง ขณะที่โรงเรียนที่เป็นพื้นที่การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณถูกสุ่มผ่านกระบวนการ multistage cluster sampling (การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่มหลายชั้น)

วิธีการเก็บข้อมูลและผู้เข้าร่วมการวิจัย. คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ทบทวนและรับรองโครงการวิจัยนี้ การเก็บข้อมูลทั้งหมดเกิดขึ้นภายในโรงเรียนที่เข้าร่วมการวิจัยในเวลาที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียน โดยให้ความสำคัญกับความเป็นส่วนตัวของนักเรียนที่เข้าร่วมการวิจัย โดยข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บผ่านการสนทนากลุ่ม 67 กลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก 56 ราย กับนักเรียนทั้งที่เป็นและไม่เป็น LGBT ครู และผู้บริหารโรงเรียน ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณเก็บด้วยแบบสอบถามบนคอมพิวเตอร์ที่ถูกสร้างขึ้น โดยเฉพาะสำหรับงานวิจัยนี้ และเก็บเฉพาะจากนักเรียนที่ถูกสุ่มเข้าร่วมโครงการวิจัยจำนวน 2,070 คน โดยนักเรียนได้ตอบแบบสอบถามเมื่อคณะผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลในโรงเรียนนั้นๆ ซึ่งจากนักเรียน 2,070 คนที่ตอบแบบสอบถาม นักเรียนจำนวน 246 คน (ร้อยละ 11.9) ระบุว่า ตนมีอัตลักษณ์ในแบบ LGBT ต่างๆ และนักเรียนทุกคนที่เข้าร่วมการวิจัยนี้กำลังเรียนหนังสืออยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โดยมีอายุตั้งแต่ 13 ถึง 20 ปี

การวิเคราะห์ข้อมูล. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้โปรแกรมการจัดการข้อมูล NVivo ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณถูกพรรณนาในลักษณะจำนวนและร้อยละ พร้อมทั้งมีการหาข้อสำคัญทางสถิติในความแตกต่างระหว่างกลุ่มต่างๆ ด้วย Chi Square

ผลการวิจัย

ทั้งนักเรียนและครูได้กล่าวถึงพฤติกรรมต่างๆ ตั้งแต่ “การหยอกส่อ” ซึ่งถูกมองว่าไม่เป็นปัญหา ผ่าน “การแกล้ง” ซึ่งถือว่าเป็นระดับที่หนักกว่า จนถึง “การรังแก” ซึ่งเป็นคำที่วงการวิชาการไทยสำหรับสิ่งที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า “bullying” และในโรงเรียน คำนี้ถูกใช้ในการกล่าวถึงเหตุการณ์ต่างๆ ในระดับที่รุนแรงที่สุด แต่พบว่านักเรียนอาจมองพฤติกรรมเดียวกันว่าเป็น “การหยอกส่อ” “การแกล้ง” หรือ “การรังแก” ก็ได้ ขึ้นอยู่กับการรับรู้เจตนาของผู้กระทำ (เป็นมิตรหรือร้าย) และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง (เป็นเพื่อน ศัตรู หรือไม่ใช่ทั้งสอง)

ในโรงเรียนมีการกล่าวถึงพฤติกรรมที่หลากหลาย เช่น ทางวาจา (เช่น คำทอซึ่งหน้าและผ่านสื่อออนไลน์) ทางกาย (เช่น ตบ เตาะ) ทางสังคม (เช่น แบน ปัดกั้นไม่ให้เข้ากลุ่มในโลกทางกายภาพหรือโลกออนไลน์) และทางเพศ (เช่น การแตะ ลูบ คลำก้น เต้านม หรืออวัยวะเพศชาย) โดยยังพบการ “โดดขึ้นคร่อม” และการทำท่าเหมือนจะข่มขืนในกลุ่มนักเรียนเพศกำเนิดชายที่คล้ายเด็กผู้หญิง ส่วนกลุ่มทอม (หรือนักเรียนเพศกำเนิดหญิงที่หัวๆ) ดูเหมือนเป็นกลุ่มที่มีคนบอกว่าไม่ชอบมากที่สุด โดยในบางโรงเรียนมี “กลุ่มเกลียดทอม” โดยตรง

ในภาพรวม ร้อยละ 55.7 ในกลุ่มนักเรียนที่ระบุว่าตนเป็น LGBT ระบุว่าถูกรังแกภายใน 1 เดือนที่ผ่านมาเพราะเป็น LGBT โดยในกลุ่มนักเรียนที่ระบุว่าตนเป็น LGBT ร้อยละ 30.9 ถูกกระทำทางกาย ร้อยละ 29.3 ถูกกระทำทางวาจา ร้อยละ 36.2 ถูกกระทำทางสังคม และร้อยละ 24.5 ถูกกระทำทางเพศ เพราะเป็น LGBT และแม้แต่ในกลุ่มที่ไม่ระบุว่าตน

เป็น LGBT ร้อยละ 24.5 ก็ยังถูกกระทำเพราะถูกมองว่ารักเพศเดียวกันหรือมีลักษณะข้ามเพศ และในภาพรวม เพียง 1 ใน 3 ได้มีปฏิกริยาทางพฤติกรรมต่อเหตุการณ์เหล่านี้ เช่น ปรีกษาเพื่อน สู้กลับ หรือบอกครู

ในกลุ่มนักเรียนที่ถูกรังแกเพราะถูกมองว่าเป็น LGBT มีสัดส่วนที่ขาดการเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาตภายใน 1 เดือนที่ผ่านมา คืมเครื่องคืมแอลกอฮอล์ อยู่ในข่ายภาวะซึมเศร้า มีเพศสัมพันธ์ที่ไม่มีการป้องกันภายใน 3 เดือนที่ผ่านมา และพยายามฆ่าตัวตายภายใน 1 ปีที่ผ่านมา ที่สูงกว่าในกลุ่มที่ไม่ถูกรังแกแต่อย่างใดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังมีสัดส่วนที่อยู่ในข่ายภาวะซึมเศร้า หรือพยายามฆ่าตัวตายที่สูงกว่ากลุ่มที่ถูกรังแกด้วยเหตุผลอื่นๆ อีกด้วย

โรงเรียนที่ศึกษาไม่มีนโยบายที่เฉพาะเจาะจงเพื่อป้องกันการรังแก ดังนั้นก็ไม่มีนโยบายการป้องกันการรังแกต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ด้วย แต่โรงเรียนส่วนใหญ่รับมือกับการเหตุการณ์การรังแกโดยการลงโทษผู้กระทำเมื่อได้รับทราบเกี่ยวกับเหตุการณ์ ซึ่งแม้แต่ในกรณีเหล่านี้ นักเรียนเพศกานิดชายที่คล้ายเด็กผู้หญิงก็บอกว่าถ้าเด็กผู้ชายคนอื่นจะรังแกพวกเขา ก็จะถูกลงโทษเบาว่านักเรียนชายที่รังแกนักเรียนหญิง โดยนักเรียนหลายคนในกลุ่มนี้กล่าวว่ากลัวที่จะเข้าห้องน้ำโรงเรียนหรือไปค่ายของโรงเรียน เนื่องจากถูกล้อเลียน และถูกปฏิเสธหรือรังแกในห้องน้ำของทั้งนักเรียนชายและหญิง แต่ที่พบโรงเรียน 1 แห่งที่ได้จัดห้องนอนแยกสำหรับนักเรียนกลุ่มนี้หลังจากที่ถูกคุกคามทางเพศจากนักเรียนชายคนอื่น ซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่จะมีครูแนะแนวที่อาจจะให้การเยียวยาต่อผู้ถูกรังแก แต่ก็ยังเป็นกลไกที่ใช้กันไม่มากนัก และในบางกรณี นักเรียนที่เคบบอกครูว่าถูกรังแก ก็ถูกรูบอกว่าเป็นความผิดของตนเอง

ผลการศึกษาโดยรวมพบว่าครูจำเป็นต้องรับการสนับสนุนมากขึ้นอย่างชัดเจนเพื่อเข้าใจประเด็นความหลากหลายทางเพศ และบูรณาการความเข้าใจดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการให้ความรู้เรื่องเพศวิถีศึกษารอบด้าน เนื่องจากในปัจจุบันพบว่าโรงเรียนหลายแห่งมีทัศนคติในเชิงลบเกี่ยวกับเพศวิถีโดยทั่วไป โดยเพศศึกษาที่มีสอนอยู่ก็เน้นการตีตราพฤติกรรมทางเพศ และการรอให้เรียนจบก่อนมีเพศสัมพันธ์ และภาษาที่ครูใช้เกี่ยวกับนักเรียน LGBT ก็มีลักษณะตีตราเช่นเดียวกัน เช่น คำหนึ่งที่ถูกใช้บ่อยในการสนทนากลุ่มของครูคือ “เบี่ยงเบนทางเพศ” ซึ่งครูจะใช้แม้แต่เมื่อกล่าวถึงนักเรียน LGBT ในลักษณะเชิงบวก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูยังไม่ตั้งใจใช้คำนี้เพื่อประณามนักเรียนดังกล่าว และในการสนทนากลุ่มกับครูในโรงเรียนหลายแห่ง ช่วงแรกๆ ของการสนทนา ครูบอกว่าไม่เห็นว่าการสอนเพศวิถีศึกษาจะเกี่ยวข้องกับการป้องกันการรังแกอย่างไร แต่เมื่อพูดคุยต่อเกี่ยวกับอคติต่อ LGBT ครูก็กล่าวว่าจริงแล้วต้องการสื่อการสอน วิทยากรภายนอก และการอบรมเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ

ข้อเสนอแนะ

ระดับโรงเรียน

1. พัฒนาและบังคับใช้นโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการป้องกันและการจัดการการหยอกล้อ แกล้ง รังแกในนักเรียนทุกเพศ โดยให้ความสำคัญกับการจัดการกับผู้กระทำโดยไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ว่าผู้กระทำหรือผู้ถูกรังแกจะเป็นเพศใด รักเพศใด หรือแสดงอัตลักษณ์ทางเพศ/เพศภาวะแบบใดก็ตาม
2. แทรกเนื้อหาและกิจกรรมการสอนเกี่ยวกับขอบเขตและผลกระทบของการหยอกล้อ แกล้ง รังแก ในวิชาต่างๆ เช่น วิชาเพศศึกษา วิชาแนะแนว วิชาโฮมรูม โดยจัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่ใช้การมีส่วนร่วมของนักเรียน
3. สร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับกลุ่มนักเรียน LGBT เช่นห้องน้ำเฉพาะ ห้องพิเศษ ห้องนอนพิเศษ (เช่น ในค่ายต่างๆ) เพื่อเป็นวิธีหนึ่งในการป้องกันการปัญหาการรังแกกันในกลุ่มนักเรียนเหล่านี้
4. สร้างการยอมรับต่อความหลากหลายทางเพศ ผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมให้กลุ่มนักเรียน LGBT แสดงออกตัวตนและความสามารถของตนอย่างเต็มที่

5. ส่งเสริมการสอนเพศวิถีศึกษาที่เน้นการยอมรับความหลากหลาย และการอยู่ร่วมกันอย่างให้เกียรติซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะ เป็นเพศใด รักเพศใด หรือแสดงอัตลักษณ์ทางเพศ/เพศภาวะแบบใดก็ตาม โดยใช้รูปแบบการสอนที่นักเรียนมีส่วนร่วม
6. อนุญาตให้นักเรียนทุกเพศเข้าร่วมกิจกรรมทุกรูปแบบและเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมในด้านต่างๆ (เช่น เป็นประธานนักเรียน) ทั้งในลักษณะที่เป็นทางการ และในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ
7. ปรับเปลี่ยนมายาคติเกี่ยวกับนักเรียน LGBT (เช่น มายาคติที่ว่ากลุ่มเหล่านี้เบี่ยงเบน ผิดปกติทางจิต มีอารมณ์รุนแรง หรือมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมที่ผิดกฎระเบียบ) ทั้งในกลุ่มนักเรียน ครู และผู้ปกครอง โดยเชิญหน่วยงานภายนอกที่ทำงานด้านเพศวิถีศึกษาหรือความหลากหลายทางเพศมาให้การอบรมในประเด็นดังกล่าว

ระดับนโยบาย

1. หน่วยงานด้านการบริหารการศึกษา และด้านสาธารณสุข ต้องมีนโยบายเพื่อการป้องกันความรุนแรงบนฐานเพศภาวะ ในบริบทโรงเรียน และโดยเฉพาะการรังแกต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT
2. ทบทวนหลักสูตรการสอนปัจจุบันในวิชาต่างๆ และรื้อถอนคำพูดหรือคำอธิบายที่มีอคติต่อความหลากหลายทางเพศ
3. จัดให้มีช่องทางสำหรับเด็กนักเรียนที่ถูกรังแกให้เข้าถึงมาตรการการช่วยเหลือและการเยียวยา เช่น โทรศัพท์สายด่วน เว็บบอร์ด หรือแอปพลิเคชันต่างๆ
4. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ โดยจัดการสอนเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศในระดับมหาวิทยาลัยในหลักสูตรด้านการศึกษาและครุศาสตร์ เพื่อให้ผู้ที่จะเป็นครูในอนาคตมีความเข้าใจและความพร้อมในการสอนเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว
5. พัฒนาและบังคับใช้นโยบายการป้องกันการรังแกต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT พร้อมทั้งตัวชี้วัดที่ชัดเจน และการให้รางวัลแก่โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการลดการรังแกในประเด็นดังกล่าว
6. ทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ระหว่างหน่วยงานต่างๆ เช่นระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กับ UNESCO หรือ Plan International ในการมีความร่วมมือด้านการให้ความรู้ในประเด็นความหลากหลายทางเพศและการส่งเสริมความปลอดภัยของนักเรียน
7. สร้างหรือจัดหาคู่มือการสอนวิธีการป้องกันการรังแกต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ในลักษณะที่ครูสามารถนำไปใช้ได้
8. พัฒนาและบังคับใช้นโยบายที่สร้างความยืดหยุ่นในกฎระเบียบโรงเรียนทั้งในเรื่องทรงผมและเครื่องแบบนักเรียน ในลักษณะที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศ/เพศภาวะของนักเรียน LGBT
9. จัดประชุมระหว่างกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ และการถอดถอนคำว่าเบี่ยงเบนทางเพศ และให้เกิดความเข้าใจว่าคนที่ เป็น LGBT ไม่ได้ผิดปกติทางจิต

ระดับสังคม

1. สร้างการยอมรับต่อความหลากหลายทางเพศในสังคม ผ่านสื่อมวลชน สื่อนิยมน หรือกิจกรรมขององค์กรภาคประชาสังคม
2. สร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับองค์กรภาคประชาสังคมที่ทำงานด้านความหลากหลายทางเพศ และความรุนแรงบนฐานเพศภาวะ

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในประเด็นนี้อย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะได้ทราบถึงสถานการณ์ปัญหาอย่างต่อเนื่อง
2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในบริบทของโรงเรียนประจำ โรงเรียนสอนศาสนา สถานพินิจ วิทยาลัยสาขาอาชีวศึกษา และในสถานศึกษานอกโรงเรียน (กศน.)

Executive Summary

Rationale

Access to education in a safe environment is a universal human right. However, the exercise of this right is often compromised by the presence of violence and bullying in schools, making them unsafe. Given its often gendered nature, bullying is considered a subtype of school-related gender-based violence (SRGBV; Leach & Dunne, 2013).

In particular, students who are lesbian, gay, bisexual or transgender (LGBT) tend to be disproportionately bullied at schools (UNESCO, 2012). In many Western and Asian contexts, over half of LGBT students report having been bullied because of their same-sex attraction or because of their transgender expressions (Takács, 2006; Khan et al., 2005). Thailand is often perceived as very accepting of sexual/gender diversity, but in fact LGBT people are usually only tolerated, not accepted (Jackson, 1999). There was previous evidence of school bullying in Thailand (Sombat Tapanya, 2006), but only anecdotal evidence pointed at the presence of school bullying specifically targeting students who are or are perceived to be LGBT, or on mechanisms to counter it in Thai schools.

Thus, research was needed to evaluate the issue in the Thai context. UNESCO, which has recently been addressing homophobic school bullying on a global scale, together with Plan International, which has been operating a school safety campaign “Learn Without Fear” in Thai schools, partnered with the Center for Health Policy Studies, Department of Society and Health, and the Center for Health Law at Mahidol University to investigate the issue.

Objectives

The objectives of the study were as follows:

- To gather evidence on the nature, scale and impact of bullying targeting students who are or are perceived to be same-sex attracted or transgender, attending general secondary schools in 5 provinces of Thailand;
- To study various aspects of the lifestyles of secondary school students that might be linked to bullying behaviours;
- To document the availability of existing prevention and support interventions on bullying targeting students who are or are perceived to be same-sex attracted or transgender, including accountability measures for those perpetrating bullying; and
- To assess the support and educational needs of same-sex attracted and transgender secondary school students; as well as the training needs of teachers in the area of effective bullying prevention.

Methodology

Research Design. Mixed qualitative/quantitative methods were used.

Study sites and sampling: One province in each of Thailand's four major regions (Central, Northeastern, Northern and Southern), as well as the capital city Bangkok were selected as study sites. In each province, qualitative data were collected in three general, non-vocational secondary schools and quantitative data in an additional three secondary schools. Two of these schools in each province were private schools in central areas of the province, two were state schools in central areas, and a further two were state schools in peripheral areas of the province. The provinces and schools for qualitative data collection were purposively selected. The schools for the quantitative data collection were randomly chosen through a multistage cluster sampling process.

Data collection methods and participants: The study was reviewed and approved by the institutional review board (IRB) at the Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University. All data were collected within the participating schools when convenient for them, with consideration for the privacy of the participants. Participants were briefed of the objectives and process of the study, and informed consent was obtained. Qualitative data were collected through 67 focus group discussions (FGDs) and 56 in-depth interviews (IDIs) with LGBT and non-LGBT students, teachers and administrators. Quantitative data were collected using a custom-built, self-administered computerised survey that was administered in the presence of the research team to 2,070 randomly selected students. Of the survey participants, 246 (11.9%) self-identified with various LGBT identities. All students who participated in this research were studying on levels 1–6 of secondary education (grades 7–12) and their ages ranged from 13 to 20 years.

Data analysis. The qualitative data were content analysed using the data management program NVivo. The quantitative data were described in terms of absolute numbers and percentages; differences between groups were assessed using Chi Square.

Findings

Both students and teachers described a continuum of behaviours ranging from *kan yok-lo* (teasing), considered harmless, through *kan klaeng*, used for less serious kinds of bullying or rough teasing, to *kan rangkae*, which is the academic Thai term for “bullying,” and was used for the most severe cases of bullying. The students might perceive the same behaviours as any of these, depending on perceived intent (hostile vs. friendly) and the relationship between those involved (friend, enemy, or neither).

A range of behaviours were described, including verbal abuse (e.g. face-to-face and online name calling), physical abuse (e.g. slapping, kicking), social abuse (e.g. face-to-face and online social exclusion), and sexual abuse (e.g. unwanted touching of buttocks, breasts, penises). Among male students, placing victims into sexually humiliating positions and

mimicking sexual intercourse and/or rape also emerged as a form of teasing/bullying. *Toms* (masculine girls) seemed to be the least liked group in schools; some schools mentioned specifically anti-*tom* hate groups.

Overall, 55.7 per cent of self-identified LGBT students reported having been bullied within the past month because they were LGBT. Nearly one-third of self-identified LGBT students (30.9%) experienced physical abuse, 29.3 per cent reported verbal abuse, 36.2 per cent stated social abuse, and 24.4 per cent reported being victims of sexual harassment specifically because they were LGBT. Even among students who did *not* indicate they were LGBT, 24.5 per cent reported having been bullied in some way because they were *perceived* to be transgender or attracted to the same sex. Overall, only one-third of those who were bullied because they were or were perceived to be LGBT did something in response to such incidents – for example, consulted their friends, fought back, or told a teacher.

When compared to those who had not been bullied at all, a significantly higher proportion of those who had been bullied on the basis of perceived transgenderism or same-sex attraction had missed classes in the past month, drank alcoholic beverages, were depressed, had unprotected sex in the past 3 months, and had attempted suicide in the past year. They were also significantly more likely to be depressed or have attempted suicide when compared to those who had been bullied for other reasons.

Schools generally did not have specific anti-bullying policies, let alone LGBT-specific anti-bullying policies. The schools' responses mostly consisted in punishing perpetrators when bullying was brought to their attention. Even in these cases, some male students with feminine gender presentation protested that the punishment other boys got for bullying them was milder than if they had bullied girls. Many feminine male students reported being afraid of going to school toilets or school camps, with some indicating that they were ridiculed and not welcomed in either male or female toilets. In one school, group-specific sleeping arrangements had been provided for this group on a school camp upon their request after they had experienced unwanted sexual advances from other boys. Many schools had guidance counsellors that could provide individual support to victims of bullying, yet they were seldom being used. Some students complained that they informed their teachers that they were being bullied, and the teachers responded that it was their own fault.

The study found that teachers need significantly more support to understand sexual/gender diversity issues, and integrate this understanding into comprehensive sexuality education interventions. Many schools had negative attitudes about sexuality. The sex education that was given emphasised stigmatising sexual behaviour and encouraging delayed sexual debut beyond graduation. Teachers' language about LGBT students was stigmatising. A common term used during FGDs with teachers was *biang ben thang phet* (sexually deviant). Teachers seemed to use such terms even when they described LGBT students in a positive tone of voice, suggesting that they did not intentionally condemn such students. In many schools, teachers initially said they did not see any link between sexuality education and bullying prevention, but when

the issue of anti-LGBT bias was discussed further, they expressed a wish to receive educational materials, presentations and training related to sexual/gender diversity.

Recommendations

For schools

1. Develop and enforce clear anti-bullying policies covering students of all genders, emphasising management of bullying perpetrators in a manner involving no discrimination on the basis of the sex, sexual orientation or gender expression of either perpetrators or victims.
2. Integrate content and participatory activities increasing understanding of the extent and consequences of bullying and teasing into various existing school subjects, for example into sex education, guidance, or homeroom classes.
3. Build safe spaces for LGBT students, for example specific toilets, activity rooms or separate sleeping arrangements (e.g.during school camps) as one way to prevent bullying targeting this group of students.
4. Build acceptance of sexual/gender diversity through activities that enable LGBT students to fully express their identities and abilities.
5. Encourage participatory teaching of comprehensive sexuality education that emphasises acceptance of diversity and mutual respect regardless of sex, gender, sexual orientation, gender identity or gender expression.
6. Permit students of all genders to participate in all activities and to become student leaders (e.g. student council president) both informally and formally.
7. Challenge myths about LGBT students (e.g. myths that view them as deviant, mentally abnormal, over-emotional, or as prone to violate school regulations) among students, teachers, and parents by inviting external agencies working on comprehensive sexuality education or sexual diversity topics to provide information at the school.

For policy makers

1. Bodies responsible for educational and public health management must have policies on the prevention of school-related gender-based violence in general, and on the prevention of bullying targeting students who are or are perceived to be LGBT in particular.
2. Revise current educational curricula in each subject and remove biased terminology and explanations related to sexual/gender diversity.
3. Provide channels of assistance to bullied students, e.g. hotlines, web boards, or mobile applications.
4. Build understanding of sexual/gender diversity by teaching related topics in teacher training programs at universities so that future teachers will understand these issues and have readiness to teach about them.
5. Develop and enforce policies on bullying against students who are or are perceived to be LGBT, together with clear indicators to measure progress, and rewarding mechanisms for schools that show progress in reducing such bullying.

6. Create collaboration agreements on the provision of knowledge on sexual/gender diversity and school safety promotion between relevant agencies, for example between Educational Service Area Offices and UNESCO or Plan International.
7. Create or identify existing manuals on the prevention of bullying targeting students who are or are seen to be LGBT that teachers can use in their day-to-day work.
8. Develop and enforce policies providing more flexibility in the implementation of school regulations on school uniforms and obligatory hairstyles to better match the gender identities of LGBT students.
9. Arrange inter-ministry meetings between the Ministry of Education and Ministry of Public Health to build shared understandings of sexual/gender diversity, to bring an end to the use of the term “sexually deviant” and to understand that LGBT individuals are not mentally disordered.

For society at large

1. Promote acceptance of sexual/gender diversity within society at large through public campaigns, popular media, or activities of civil society organisations.
2. Create collaboration networks between schools and civil society organisations working on sexual/gender diversity and gender-based violence.

For further research

1. Continued research on these topics is needed for up-to-date information about the situation.
2. These issues should also be studied specifically in the context of boarding schools, religious schools, juvenile observation and protection centres, vocational colleges and centres for non-formal education.

หลักการและเหตุผล

ตามหลักการสิทธิมนุษยชนสากล รวมทั้งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ข้อ 26) ทุกคนมีสิทธิในการศึกษา (United Nations, 1948) ซึ่งต้องมีคุณภาพและจัดในลักษณะที่ปลอดภัยสำหรับผู้เรียน ในการมีสิทธิดังกล่าว คนรักเพศเดียวกัน คนรักสองเพศ และคนข้ามเพศ (lesbian, gay, bisexual, transgender; LGBT) ก็ไม่ใช่ข้อยกเว้น แต่มีสิทธิในการศึกษา เช่นเดียวกับกลุ่มอื่นๆ¹

อย่างไรก็ตาม การถูกรังแกจากเด็กนักเรียนคนอื่นๆ ทำให้เด็กจำนวนมากในทั่วโลกถูกละเมิดสิทธิในการศึกษา เนื่องจากไม่สามารถเรียนหนังสือหรือใช้ชีวิตในโรงเรียนตามปกติได้ (Pinheiro, 2006)

รูปแบบการรังแกที่เกิดอาจเป็นการหยอกล้อ การด่าทอ การตั้งฉายา การทำร้ายจิตใจ การกระทำความรุนแรงทางร่างกาย และการกีดกันทางสังคม (UNESCO, 2011) ซึ่งในแง่ของทฤษฎีในเรื่องการรังแกของ Dan Olweus ผู้บุกเบิกงานวิจัยในด้านนี้อธิบายว่า การรังแกแตกต่างจากการทะเลาะวิวาทเพราะว่าการรังแกมีฝ่ายหนึ่งที่มีอำนาจมากกว่า จึงสามารถรังแกอีกฝ่ายหนึ่งที่มีอำนาจน้อยกว่าได้ซ้ำแล้วซ้ำเล่า (Olweus, 2003)

ในรายงานระดับโลกของสหประชาชาติว่าด้วยความรุนแรงต่อเด็ก ให้มุมมองไว้ว่า การรังแกแทบทุกชนิดถือว่ามีนัยทางเพศหรือเพศภาวะ (sex หรือ gender) ในแง่ที่การรังแกเป็นการตอกย้ำบรรทัดฐานของความเป็นชายที่แข็งแกร่งและความเป็นหญิงที่อ่อนโยนหรือเป็นการลงโทษคนที่ไม่ยอมทำตามบรรทัดฐานดังกล่าว (Pinheiro, 2006) จึงไม่แปลกที่ในหลายๆ ประเทศ นักเรียนที่เป็น LGBT ถูกรังแกมากเป็นพิเศษ (UNESCO, 2012)

รัฐบาลของหลายๆ ประเทศได้มีข้อตกลงที่จะรับเอากรอบแนวคิดระดับสากลเกี่ยวกับการปกป้องเด็กจากการกระทำความรุนแรงในทุกรูปแบบ โดยได้ให้ความสำคัญกับการชูประเด็นเรื่องความชุกของความรุนแรงบนฐานเพศภาวะที่เกี่ยวข้องกับบริบทโรงเรียน (School-related gender-based violence, SRGBV) และความสำคัญของการให้การศึกษาเพื่อที่จะได้ป้องกันหรือขจัดปัญหาดังกล่าว การรังแกในเด็กนักเรียนจึงถือเป็นรูปแบบหนึ่งของ SRGBV (Leach & Dunne, 2013)

ในด้านมโนทัศน์ที่ถูกเสนอไว้เพื่ออธิบายความคิด ความรู้สึก และการปฏิบัติเชิงลบที่สังคมมีต่อ LGBT คำว่า homophobia (การเกลียดกลัวคนรักเพศเดียวกัน) คงเป็นคำที่ถูกใช้มากที่สุดในการกล่าวถึงความรู้สึกเชิงลบต่อคนรักเพศเดียวกัน โดย George Weinberg ผู้คิดคำนี้ขึ้นมาในยุค 1960s ได้อธิบายไว้ว่าคำนี้มาจากข้อสังเกตของเขาในยุคนั้นว่าจิตแพทย์หลายๆ คน มักมีปฏิกิริยาเชิงลบอย่างรุนแรงต่อคนรักเพศเดียวกัน ซึ่ง Weinberg รู้สึกว่าปฏิกิริยาเชิงลบดังกล่าวเป็นความกลัวที่รุนแรงมากพอที่จะเรียกว่าเป็น phobia ก็คือการกลัวจนเกินเหตุ (Herek, 2004) แต่ Herek กล่าวว่าในปัจจุบันคำว่า homophobia เริ่มตกยุคแล้ว เนื่องจากนัยของคำนี้หมายถึง การต่อต้านคนรักเพศเดียวกันที่อยู่บนฐานความกลัวที่เกินเหตุ ขณะที่งานวิจัยในทัศนคติเชิงลบต่อคนรักเพศเดียวกันชี้ว่าการเกลียดและอารมณ์โกรธอาจมีส่วนสำคัญมากกว่า นอกจากนี้แล้ว Herek ยังวิจารณ์คำว่า homophobia ว่าเป็นคำที่ทำให้ดูเหมือนปัญหาอยู่ในอารมณ์ของปัจเจกบุคคล ไม่ใช่ในอคติทางสังคม ขณะที่ในความเป็นจริง ระดับของการอธิบายปัญหานี้ที่เหมาะสมที่สุดน่าจะเป็นระดับสังคม

1 หลักการข้อ 16 (สิทธิในการศึกษา) ในหลักการชอชกาการ์ตา ซึ่งเป็นเอกสารที่ระบุคดีใช้หลักการสิทธิมนุษยชนสากลในประเด็น sexual orientation และ gender identity (ในหลักการชอชกาการ์ตาฉบับภาษาไทยแปลว่า “วิถีทางเพศ” และ “อัตลักษณ์ทางเพศ” ตามลำดับ) กล่าวไว้ว่า “มนุษย์ทุกคนมีสิทธิในการศึกษาโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติจากสาเหตุวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ และโดยคำนึงถึงด้านดังกล่าว” (ไพศาล ลิขิตปรีชากุล, 2552, หน้า 58) และข้อย่อยที่ 5 ของหลักการนี้ระบุเสริมว่ารัฐจัก “ให้มีกฎหมายหรือนโยบายสถานศึกษาที่ให้ความคุ้มครองเพียงพอต่อนักเรียน นิสิต นักศึกษา คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ที่มีวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศแบบต่างๆ จากการถูกแบ่งแยกกีดกันทางสังคมและการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบในสถานศึกษา รวมไปถึงการกลั่นแกล้ง และรังแก” (หน้า 60)

มโนทัศน์ที่มองปัญหานี้ในระดับสังคมอย่างหนึ่งคือ heterosexism (อคติต่อคนที่ไม่ใช่คนรักต่างเพศ) ซึ่ง Herek (2004, หน้า 15) กล่าวว่า เป็นมโนทัศน์ที่เหมาะสมในการอธิบายระบบต่างๆ ที่ประกอบไปด้วยความเชื่อเกี่ยวกับ

“เพศภาวะ จริยธรรม และความอันตราย ซึ่งถูกใช้เป็นฐานในการนิยามภาวะรักเพศเดียวกันและชนกลุ่มน้อยทางเพศว่าเป็นสิ่งที่เบี่ยงเบน บาบ และเป็นสิ่งที่มีลักษณะคุกคาม จึงจัดความไม่เป็นมิตร การเลือกปฏิบัติ และความรุนแรงให้เป็นสิ่งที่เหมาะสมและแม้กระทั่งจำเป็น” (หน้า 15)

ส่วนคำว่า heteronormativity (บรรทัดฐานรักต่างเพศ) ใช้ในลักษณะที่คล้ายกันในการอธิบายว่าการรักต่างเพศเป็นบรรทัดฐานของสังคม แต่คำนี้มีคำนิยามหลายชุด และใช้กันในลักษณะที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้แล้ว ยังควรตระหนักว่าคำเหล่านี้ทั้งสามคำกล่าวถึงมิติ sexual orientation (ลักษณะของบุคคลว่าชอบหรือรักเพศใด) แต่ยังไม่ได้หมายรวมอัตลักษณ์และการแสดงออกทางเพศภาวะ (gender identity, gender expression) ดังนั้น คำว่า transphobia (การเกลียดกลัวคนข้ามเพศ) ถูกใช้ในลักษณะเดียวกันกับคำว่า homophobia และคำว่า transprejudice (อคติต่อคนข้ามเพศ) ถูกเสนอให้ใช้ในลักษณะเดียวกันกับคำว่า heterosexism แต่ใช้ในกรณีของคนข้ามเพศ ไม่ใช่คนรักเพศเดียวกัน (King, Winter, & Webster, 2009)

อย่างไรก็ตาม คำว่า homophobia เป็นคำที่ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในการเรียกการรังแกต่อคนรักเพศเดียวกัน โดยในเอกสารทบทวนหลักฐานจากทั่วโลก UNESCO (2012, หน้า 16) ใช้คำว่า homophobic bullying เป็นหลัก และนิยามความหมายเชิงปฏิบัติการของคำนี้ว่าหมายถึง “bullying on the basis of either sexual orientation or gender identity”² ซึ่งคำนิยามดังกล่าวไม่ได้ระบุโดยตรงว่าต้องเป็นการรังแกที่เกิดจากความกลัวต่อคนรักเพศเดียวกัน แต่คำว่า homophobia อาจสื่อถึงคำกล่าวขู่ นอกจากนั้น การใช้คำว่า “homophobic bullying” ในกรณีของการรังแกต่อทั้งคนรักเพศเดียวกันและคนข้ามเพศอาจเน้นปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนรักเพศเดียวกันโดยมองไม่เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนข้ามเพศ ซึ่งถ้าจะแปลถ้อยคำนี้เป็นภาษาไทยและนำไปใช้ ก็อาจยิ่งทำให้ดูเหมือนกล่าวถึงการรังแกที่เกิดขึ้นจากความกลัวต่อคนรักเพศเดียวกันเท่านั้น ซึ่งอาจไม่สะท้อนสภาพปัญหาจริงในสังคมไทย แต่ในปัจจุบัน การกำหนดคำศัพท์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษยังคงเป็นปัญหาอยู่ ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงบริบทสังคมไทย รายงานนี้ใช้คำว่า “การรังแกต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT” ซึ่งตรงกับคำนิยามที่ UNESCO (2012) ได้ให้ไว้สำหรับคำว่า homophobic bullying และเป็นถ้อยคำที่มีลักษณะเป็นกลางโดยระบุตัวปัญหาแต่ไม่มีนัยที่สื่อถึงสาเหตุของปัญหาดังกล่าว

การศึกษาเรื่องการรังแกประเภทนี้ในประเทศต่างๆ ทั่วโลก เช่น การสำรวจใน 37 ประเทศในทวีปยุโรป (Takács, 2006) พบว่านักเรียน LGBT มากกว่าครึ่งเคยถูกรังแกในโรงเรียน ส่วนการศึกษาในออสเตรเลียพบว่าพฤติกรรมทางวาจาถือเป็นรูปแบบของการรังแกที่พบมากที่สุด (ร้อยละ 61) ซึ่งประมาณร้อยละ 80 ของการรังแกนั้นเกิดขึ้นภายในโรงเรียน (Hillier et al., 2010) นอกจากนี้ จากการศึกษาในเอเชียใต้ (ประเทศบังกลาเทศและอินเดีย) พบว่านักเรียน LGBT ครั้งหนึ่งมีประสบการณ์การถูกคุกคามจากเพื่อนนักเรียนและครู (Khan et al., 2005) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัญหานี้ไม่ใช่ปัญหาเฉพาะในโลกตะวันตก

การรังแกต่อนักเรียน LGBT ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียน เช่น ทำให้ไม่อยากมาโรงเรียน หรือหยุดเรียน โดยนักเรียน LGBT มักจะกล่าวว่ารู้สึกถึงความไม่ปลอดภัยในโรงเรียนมากกว่านักเรียนที่ไม่ใช่ LGBT (Kosciw et al., 2010) และจากการศึกษาการรังแกแบบนี้ในโรงเรียนพบว่ามีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้า ความวิตกกังวล และการขาดความ

2 Sexual orientation หมายถึงลักษณะของบุคคลว่ารักต่างเพศ เพศเดียวกัน หรือทั้งต่างเพศและเพศเดียวกัน และถูกแปลเป็นภาษาไทยว่า “รสนิยมทางเพศ” “วิถีทางเพศ” หรือ “ความโน้มเอียงทางเพศ” เป็นต้น ส่วน gender identity หมายถึงลักษณะของบุคคลในแง่ของการนิยามตัวคนว่าเป็นหญิง ชาย หรือเพศอื่นๆ และถูกแปลเป็นภาษาไทยว่า “อัตลักษณ์ทางเพศ” “อัตลักษณ์ทางเพศภาวะ” “เอกลักษณ์ทางเพศ” หรือ “ตัวตนทางเพศภาวะ” เป็นต้น (Ojanen, 2009)

มั่นใจในตัวตน (Russell et al., 2010) พร้อมทั้งกับความเครียดที่สูงขึ้นต่อการใช้สารเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย การติดเชื้อเอชไอวี และการทำร้ายตัวเอง รวมถึงการฆ่าตัวตาย (Lancet Editorial Board, 2011) โดยนักเรียน LGBT มักพยายามปกป้องตัวเองจากความรุนแรง และการข่มขู่จากคนรอบข้างโดยการปิดบังวิถีทางเพศของตนจากเพื่อนๆ และครอบครัว (Takács, 2006)

ในสองสามปีที่ผ่านมา องค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ให้ความสนใจต่อปัญหา homophobic bullying โดยจัดประชุมปรึกษาหารือระดับโลกในปี พ.ศ. 2554 เพื่อรวบรวมหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับปัญหานี้ไว้ในบริบทต่างๆ ในทั่วโลก (UNESCO, 2012) ซึ่งในกรณีของประเทศไทย UNESCO ก็ได้จัดทำกรทบทวนหลักฐานเบื้องต้นไว้ด้วย (De Lind van Wijngaarden, 2012) แต่ก่อนหน้านี้นักสังคมไทยยังไม่ได้มีการวิจัยประเด็นนี้อย่างเป็นระบบ จึงถือว่างานวิจัยที่เสนอในรายงานเล่มนี้เป็นงานวิจัยชิ้นแรกในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับปัญหานี้โดยตรง³

ประเทศไทยถูกมองทั้งจากชาวต่างชาติและคนไทยบางส่วนว่าเป็นประเทศที่ยอมรับความหลากหลายทางเพศได้อย่างดี ซึ่งเป็นความรู้ที่แพร่หลายมากจนในปัจจุบัน หน่วยงานภาครัฐของไทยได้นำมุมมองนี้ไปใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่ม LGBT ที่เป็นชาวต่างชาติ⁴ แต่ในขณะเดียวกัน ชาว LGBT ในสังคมไทยยังเผชิญปัญหาไม่น้อยในการดำเนินชีวิตประจำวัน (Jackson, 1999; Ojanen, 2009) Jackson จึงได้เรียกสังคมไทยว่า “พอทนได้แต่ไม่ยอมรับ” คนรักเพศเดียวกัน (tolerant but unaccepting) และได้สรุปว่าความคิดที่ว่าประเทศไทยเป็น “สวรรค์ของเกย์” นั้นเป็นเพียงมายาคติไม่ใช่ความจริง ทั้งนี้เพราะบรรทัดฐานรักต่างเพศเป็นบรรทัดฐานที่ถูกนำมาใช้เป็นวิถีคิดหลักในสังคมไทย ซึ่งทำให้หญิงหรือชายข้ามเพศ รวมทั้งคนรักเพศเดียวกัน กลายเป็นเรื่องที่สังคมไทยยังไม่สามารถยอมรับกันได้อย่างแท้จริง

หลักฐานที่มีก่อนหน้านี้ในประเด็นการรังแกต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ในประเทศไทยนั้นเป็นข่าวหรือเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับกรณีต่างๆ เช่น นักเรียนชายที่เปิดเผยว่าเป็นเกย์ พยายามกินยาฆ่าตัวตายเพราะได้รับแรงกดดันจากโรงเรียนมาก โดยครูเรียกไปตำหนิและคบน้ำค่อหน้าเพื่อน พร้อมทั้งบอกให้เลิกทำตัวตุงตุง แถมยังข่มขู่ว่าถ้ายังไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จะประจานด้วยการจับถอดเสื้อผ้าโชว์หน้าเสาธง⁵ นอกจากนี้ ในการรวบรวมหลักฐานโดย UNESCO ก็พบเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับความพยายามของครูในการเปลี่ยนลักษณะทางเพศของนักเรียน เช่น บังคับให้นักเรียนชายที่คล้ายผู้หญิงให้เข้าค่ายมวยหรือเล่นฟุตบอลโดยหวังว่าจะทำให้นักเรียนคนนั้นซึมซับความเป็นชายจากกิจกรรมดังกล่าว และเลิกเป็นคนข้ามเพศ ซึ่งเรื่องเล่าเหล่านี้ก็สะท้อนว่าทางโรงเรียนก็ได้สร้างบรรยากาศที่ส่งสัญญาณว่าการเป็นคนข้ามเพศนั้นเป็นสิ่งที่ทางโรงเรียนไม่นิยม ซึ่งคงไม่ได้ช่วยส่งเสริมความปลอดภัยของนักเรียนเหล่านี้ในโรงเรียน แต่ในขณะเดียวกัน UNESCO ยังได้ผลิตวิดีโอที่นำเสนอวิธีปฏิบัติในโรงเรียนบางแห่งในประเทศไทยที่พยายามส่งเสริมสุขภาพของนักเรียน LGBT เช่น โดยการสร้าง “ห้องน้ำเพศที่สาม” สำหรับนักเรียนที่เป็นหญิงข้ามเพศ (เป็นเพศชายโดยกำเนิดแต่ดำเนินชีวิตในบทบาทของผู้หญิงหรือ “เพศทางเลือก”)⁶

ในภาพรวม หลักฐานที่มีอยู่นั้นชี้ว่านักเรียนในโรงเรียนไทยน่าจะประสบปัญหาการถูกรังแกจากการเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT เช่นเดียวกับนักเรียนในอีกหลายๆ ประเทศ องค์การ UNESCO ประเทศไทยจึงต้องการทราบรายละเอียดของปัญหาเกี่ยวกับการรังแกต่อนักเรียน LGBT เพื่อที่จะมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาในอนาคต ในขณะเดียวกัน องค์การ Plan International ประเทศไทยก็มีโครงการเพื่อปกป้องนักเรียนไม่ให้ถูกทำร้ายจากครูหรือนักเรียนคนอื่น ในโรงเรียน และ

3 งานวิจัยก่อนหน้านี้ในบริบทสังคมไทยเกี่ยวกับปัญหาการรังแกกันระหว่างนักเรียนโดยทั่วไป (เช่น สมบัติ คาปัญญา, 2549; ปัญญาสมาพันธ์เพื่อการวิจัยความเห็นสาธารณะแห่งประเทศไทย, 2552) ซึ่งไม่ได้พิจารณาว่าคนรักเพศเดียวกัน คนรักสองเพศ หรือคนข้ามเพศจะถูกรังแกมากกว่านักเรียนกลุ่มอื่นหรือไม่ หรือว่าเหตุผลที่นักเรียนกลุ่มนี้ถูกรังแกนั้นคือเหตุผลเดียวกับที่นักเรียนกลุ่มอื่นๆ ถูกรังแกหรือไม่

4 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ทำเว็บไซต์ (<http://gothaibefore.com/>) ขึ้นเพื่อชวนชาว LGBT ต่างชาติเชื่อว่าสังคมไทยยอมรับความหลากหลายทางเพศได้ เพื่อให้ชาว LGBT ต่างชาติมาอุดหนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทย

5 สามารถเข้าถึงได้ที่: <http://highlight.kapook.com/view/73415>

6 สามารถเข้าถึงได้ที่ <http://www.unescobkk.org/resources/multimedia/video/addressing-homophobia-in-and-through-schools-promising-examples-from-thailand/>

ต้องการหาวิธีในการที่จะช่วยเด็กนักเรียนที่ถูกรังแกในลักษณะนี้ การศึกษาครั้งนี้จึงทำขึ้นภายใต้ความร่วมมือของหลายหน่วยงานเพื่อที่จะได้ทราบถึงสภาพปัญหาเกี่ยวกับการรังแกต่อเด็กนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหานี้ในสังคมไทยร่วมกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบ ความชุก และผลกระทบของการรังแกต่อเด็กนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็นคนข้ามเพศหรือคนรักเพศเดียวกันในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ใน 5 จังหวัดของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในด้านต่างๆ ที่อาจจะสัมพันธ์กับพฤติกรรมมารังแก
3. เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการและกิจกรรมต่างๆ ที่มีอยู่ เพื่อป้องกันปัญหาการรังแกต่อกลุ่มเด็กนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็นคนข้ามเพศหรือคนรักเพศเดียวกัน เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกเป็นเหยื่อ และการให้ผู้รังแกได้รับผิชอบต่อพฤติกรรมมารังแกของตน
4. เพื่อศึกษาความต้องการด้านข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนในลักษณะต่างๆ ของเด็กนักเรียนที่เป็นคนข้ามเพศหรือคนรักเพศเดียวกันในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาและของครูผู้สอน เพื่อการนำไปสู่การป้องกันปัญหาการรังแกต่อเด็กนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีวิทยา

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาการหยอกล้อ แกล้ง รังแก⁷ ที่เกิดขึ้นระหว่างเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสายสามัญใน 5 จังหวัดของประเทศไทยใน 4 ภาค (2 จังหวัดในภาคกลาง และ 1 จังหวัดในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้) โดยเจาะลึกในกรณีตัวอย่างหนึ่งหยอกล้อ แกล้ง รังแกอีกฝ่ายหนึ่งเพราะมองว่าฝ่ายนั้นเป็นคนรักเพศเดียวกันหรือคนข้ามเพศ (ซึ่งในรายงานนี้ จะเรียกสั้นๆ ว่า “เป็น LGBT” หรือ “เป็นคนข้ามเพศหรือคนรักเพศเดียวกัน”) ไม่ว่าผู้ถูกรังแกจะมีลักษณะดังกล่าวจริงหรือไม่ก็ตาม

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อตอบคำถามการวิจัย ทั้งในเรื่องความชุก รูปแบบ ผลกระทบของการรังแกต่อเด็กนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา วิถีชีวิตของเด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมมารังแก มาตรการและกิจกรรมต่างๆ ที่มีในการป้องกันปัญหาการรังแกต่อเด็กนักเรียนกลุ่มนี้และความต้องการด้านข้อมูลข่าวสารและการสนับสนุนในลักษณะต่างๆ ของเด็กนักเรียนกลุ่มเป้าหมายเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหา โดยมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากนักเรียน ครู และผู้บริหาร โรงเรียนผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ส่วนข้อมูลปริมาณเก็บเฉพาะจากนักเรียนผ่านแบบสอบถามบนคอมพิวเตอร์ที่ตอบด้วยตนเอง ซึ่งนักเรียนทุกคนที่เข้าร่วมโครงการวิจัยนี้กำลังเรียนหนังสืออยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 และมีอายุตั้งแต่ 13 ถึง 20 ปี

⁷ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่กล่าวถึงในส่วนต่อไปของรายงานพบว่าทั้งครูและนักเรียนมักไม่ค่อยใช้คำว่ารังแก (ซึ่งตรงกับคำว่า bullying ในภาษาอังกฤษ) และถ้าใช้ ก็จะนิยามความหมายของคำนี้ในลักษณะที่แคบและไม่ตรงกับนิยามของคณะผู้วิจัย คณะผู้วิจัยจึงเลือกใช้ทั้ง 3 คำที่นักเรียนและครูใช้ในการกล่าวถึงสิ่งที่คณะผู้วิจัยกล่าวว่าเป็นการรังแก ได้แก่ การหยอกล้อ การแกล้ง และการรังแก

คณะกรรมการที่ปรึกษาการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้จัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาการวิจัยขึ้น ซึ่งคณะกรรมการนี้ได้ประชุมกันสองครั้ง โดยในครั้งแรกพิจารณารายละเอียดของกระบวนการวิจัย และในครั้งที่สองให้ความเห็นเกี่ยวกับการรายงานผลการวิจัยและช่วยกันหาแนวทางในการผลักดันเชิงนโยบายในปัญหาที่ศึกษาไว้ ซึ่งคณะกรรมการที่ปรึกษาการวิจัยประกอบด้วยตัวแทนจากองค์กรภาคีความร่วมมือที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว รวมทั้งตัวแทนนักเรียน LGBT จากโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญในแต่ละภาคตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานในด้านความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย (ทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศ) ตัวแทนจากองค์กร Partners for Prevention ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการวิจัยความรุนแรงบนฐานเพศภาวะ (คูภาคผนวกที่ 1 สำหรับรายละเอียดของคณะกรรมการที่ปรึกษาการวิจัย)

พื้นที่การวิจัย

งานวิจัยนี้ดำเนินการใน 5 จังหวัดใน 4 ภาคของประเทศไทย (กลาง, เหนือ, ตะวันออกเฉียงเหนือ, ใต้) โดยในแต่ละภาคมีการคัดเลือก 1 จังหวัดเพื่อเป็นตัวแทนของภาคนั้นๆ ยกเว้นในภาคกลาง ที่เลือก 2 จังหวัด (กรุงเทพฯ และอีก 1 จังหวัด) ซึ่งส่วนหนึ่งของจังหวัดเหล่านี้เป็นจังหวัดที่ Plan International ประเทศไทยกำลังดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยของนักเรียนในบริบทโรงเรียนอยู่ และอีกส่วนหนึ่งเป็นจังหวัดที่คณะผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเนื่องจากเห็นว่าเป็นจังหวัดที่สะท้อนบริบทของภาคนั้นๆ ได้อย่างดี ซึ่งในรายงานนี้ไม่เปิดเผยว่าจังหวัดในภูมิภาคต่างๆ ที่ศึกษาไว้เป็นจังหวัดใด เพื่อรักษาความลับและความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล (ยกเว้นในกรณีกรุงเทพฯ ที่เลือกมาศึกษาเพิ่มเติมในภาคกลาง เพื่อให้งานวิจัยนี้สะท้อนบริบทของทั้งเมืองหลวง เมืองในต่างจังหวัด และชนบท)

ในแต่ละจังหวัด คณะผู้วิจัยได้เลือกโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ จำนวน 3 โรงเรียน มาศึกษาในเชิงคุณภาพ และอีก 3 โรงเรียนมาศึกษาในเชิงปริมาณ โดยแบ่งเป็น

- ก. โรงเรียนในอำเภอเมืองของแต่ละจังหวัด (หรือเขตชั้นในในกรุงเทพฯ) จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนรัฐ 1 โรงเรียน และโรงเรียนเอกชน 1 โรงเรียน
- ข. โรงเรียนรัฐ 1 โรงเรียนในต่างอำเภอ (หรือเขตชั้นนอกในกรุงเทพฯ)

สำหรับโรงเรียนที่เป็นพื้นที่การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ multistage cluster sampling (การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่มหลายขั้น) โดยสุ่มทั้งอำเภอที่เก็บข้อมูลนอกจากอำเภอเมือง และตัวโรงเรียนที่เก็บข้อมูลทั้งเอกชนและรัฐ ทั้งในและนอกอำเภอเมือง (ทั้งในเขตชั้นนอกและชั้นในในกรุงเทพฯ) โดยวิธีการที่ใช้ในการสุ่มมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) จัดรายชื่อของอำเภอหรือโรงเรียนแต่ละประเภท
- 2) กำหนดหมายเลขลำดับสำหรับแต่ละอำเภอหรือโรงเรียน
- 3) สุ่มตัวเลขโดยใช้ฟังก์ชันสุ่มตัวเลขในโปรแกรม MS Excel
- 4) เลือกอำเภอและโรงเรียนที่มีหมายเลขลำดับตรงกับตัวเลขที่ได้สุ่มขึ้นมา

ดังนั้น ข้อมูลเชิงปริมาณถูกเก็บในลักษณะที่เน้นให้สะท้อนประชากรนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสายสามัญที่มีอยู่จริงในประเทศไทย ในลักษณะที่เป็นไปได้สำหรับ multistage cluster sampling แต่เนื่องจากข้อมูลในแต่ละภาค (ยกเว้นภาคกลาง) เก็บจากสองอำเภอในจังหวัดเดียวกันเท่านั้น และตัวจังหวัดที่คณะผู้วิจัยเลือกเป็นตัวแทนของแต่ละภาคนั้นก็ถูกเลือกแบบเจาะจง จึงมีข้อจำกัดในระดับที่กลุ่มตัวอย่างนี้สามารถถือได้ว่าเป็นตัวแทนของประชากร

คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยอาศัยคำแนะนำจากคณะกรรมการที่ปรึกษาการวิจัย ซึ่งคณะกรรมการที่ปรึกษาการวิจัยเห็นว่าจำนวนของนักเรียน LGBT มากเป็นพิเศษ

คณะผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากโรงเรียนหญิงล้วน 1 โรงเรียนและข้อมูลเชิงปริมาณจากโรงเรียนหญิงล้วนอีก 1 โรงเรียน ซึ่งในกรณีข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้เลือกโรงเรียนนั้นอย่างเจาะจงเพื่อศึกษาบริบทของโรงเรียนที่มีเพียงนักเรียนหญิงหรือนักเรียนชาย ส่วนในกรณีข้อมูลเชิงปริมาณ โรงเรียนหญิงล้วน 1 โรงเรียนถูกสุ่มเลือกจากรายชื่อโรงเรียนที่มีทั้งโรงเรียนสหศึกษาและโรงเรียนที่มีนักเรียนเพศเดียว นอกจากนี้ โรงเรียนทุกโรงเรียนที่คณะผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลเป็นโรงเรียนสหศึกษา (แต่ในชุดข้อมูลเชิงคุณภาพมีโรงเรียนสหศึกษา 1 โรงเรียนที่เคยเป็นโรงเรียนหญิงล้วน และมีนักเรียนหญิงมากกว่านักเรียนชายมาถึงปัจจุบัน) ในภาพรวม ข้อค้นพบของงานวิจัยนี้สะท้อนบริบทของโรงเรียนสหศึกษาเป็นหลัก

ในลักษณะเดียวกัน เมื่อเก็บชุดข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจาก โรงเรียนประจำ 1 โรงเรียนเพื่อที่จะได้ทราบลักษณะเฉพาะของบริบทดังกล่าว แต่ในภาพรวม ข้อค้นพบของงานวิจัยนี้สะท้อนบริบทของโรงเรียนไป-กลับเป็นหลัก

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ดำเนินการตั้งแต่ 1 ธันวาคม 2555 จนถึง 30 พฤศจิกายน 2556

คณะผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใน 2 ช่วงคือ กุมภาพันธ์ 2556 ที่ทำการเก็บข้อมูลในภาคกลาง (กรุงเทพฯ และอีก 1 จังหวัด) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บางส่วน และมีอุษาน-กรกฎาคม 2556 ได้ทำการเก็บข้อมูลในภาคใต้ ภาคเหนือ และพื้นที่กรุงเทพมหานครในโรงเรียนที่เหลือ ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณได้เก็บระหว่างสิงหาคม-กันยายน 2556

ประเด็นจริยธรรมในการวิจัย

การตรวจสอบและรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน

ก่อนการเก็บข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ผ่านกระบวนการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคนของคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

การยินยอมโดยมีข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ (Informed Consent)

ตามข้อกำหนดของมหาวิทยาลัยมหิดล ก่อนการเก็บข้อมูลในแต่ละครั้งคณะผู้วิจัยต้องให้เอกสารชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัยแก่ผู้ให้ข้อมูล และขอให้ผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ปกครอง (กรณีที่มีผู้ให้ข้อมูลอายุต่ำกว่า 18 ปี) แสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดดังกล่าว

การรักษาความลับ (Confidentiality)

การรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลเป็นประเด็นสำคัญในการทำการวิจัย โดยทางคณะผู้วิจัยได้รักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลโดยการไม่ได้นำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลไปเผยแพร่หรือบอกต่อให้กับคนอื่น ๆ ในโรงเรียนในลักษณะที่จะให้ทราบถึงตัวตนของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งผู้ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลการสนทนาและการสัมภาษณ์ลึกได้นั้นคือคณะผู้วิจัย ผู้ถอดเทปและคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนในมหาวิทยาลัยมหิดลเท่านั้น ซึ่งระหว่างการสนทนาดังกล่าวและสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลเลือกที่จะใช้ชื่อเล่นที่เขาใช้จริงในชีวิตประจำวัน หรือตั้งชื่อสมมติไว้ใช้ระหว่างการสนทนาดังกล่าว และสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อความสบายใจของผู้ให้ข้อมูลก็ได้ ซึ่งมีอยู่หลายคนที่เลือกที่จะใช้ชื่อสมมติในการสนทนา

นอกจากนี้ ทางคณะผู้วิจัยตระหนักว่าความลับของผู้ให้ข้อมูลอาจรั่วผ่านคนอื่น ๆ ที่เข้าร่วมในการสนทนาดังกล่าวได้ จึงได้ขอให้ผู้เข้าร่วมการสนทนาดังกล่าวรักษาความลับของซึ่งกันและกันอีกด้วย

ในขั้นตอนการเขียนรายงาน คณะผู้วิจัยได้เปลี่ยนชื่อทั้งหมดที่ถูกกล่าวถึงในคำพูดที่อ้างอิงให้เป็นชื่อสมมติ และนอกจากนี้แล้ว คณะผู้วิจัยไม่ระบุชื่อโรงเรียน อำเภอ หรือจังหวัดที่ได้เก็บข้อมูลเพื่อลดความเสี่ยงที่ผู้อ่านจะได้ทราบได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลเป็นใคร

ความเป็นส่วนตัว (Privacy)

เพื่อรักษาความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลในระหว่างการสนทนากลุ่มหรือสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยได้ให้ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้เลือกสถานที่ในการสนทนากลุ่มในทุกครั้งที่มีการนัดหมายให้เลือก แต่เนื่องจากสถานที่ในแต่ละโรงเรียนแตกต่างกันไป ในบางโรงเรียน สถานที่ที่เอื้ออำนวยต่อการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูลมาก เช่น อาจมีห้องที่ทางโรงเรียนจัดไว้แล้ว แต่ก็มีข้อด้อยคือ ถ้าจัดการสนทนากลุ่มในห้องที่โรงเรียนจัดไว้ให้ การสนทนาก็จะมีลักษณะเป็นทางการ ทำให้ข้อมูลที่ได้จากการสนทนาเป็นแบบทางการไปด้วย ถ้าเป็นสถานที่ต่างๆ ในโรงเรียนที่ผู้ให้ข้อมูลเลือกเอง มักจะเป็นม้านั่งในมุมต่างๆ ของโรงเรียน ซึ่งจะมีผู้คนเดินผ่านไปผ่านมาบ้าง แต่เนื่องจากในการสนทนาส่วนใหญ่ทำในช่วงที่นักเรียนเข้าเรียนจึงไม่พลุกพล่านมากนัก ยังพอรักษาความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลได้เพียงพอให้ผู้ให้ข้อมูลสบายใจ

การสร้างควมไว้วางใจ (Trust building)

ก่อนที่จะเริ่มการสนทนากลุ่มในแต่ละครั้ง ในระหว่างที่เดินทางไปยังสถานที่ที่จะใช้ในการสนทนา ผู้วิจัยจะทำความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลโดยการคุยเล่นในเรื่องทั่วๆ ไปก่อน เพื่อสร้างความสนิทใน ช่วงแรก และช่วงเริ่มต้นของการสนทนาจะเริ่มคุยจากเรื่องทั่วๆ ไปก่อน เช่น “เมื่อเข้ามาโรงเรียนยังไง” “ดูละครบ้างไหม” “ชอบคนไหนในละคร” ซึ่งการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องทั่วๆ ไปก่อนนั้นทำให้ผู้ให้ข้อมูลเริ่มมีความคุ้นเคยกัน และทุกครั้งก่อนการสนทนา ผู้วิจัยได้แนะนำตัว แต่ในบางครั้ง การเริ่มสนทนาก็เป็นไปอย่างลำบากเนื่องจากผู้ให้ข้อมูลบางคนยังไม่ไว้วางใจผู้วิจัย เพราะมองว่าเป็นคนแปลกหน้า ไม่แน่ใจในการให้ข้อมูล เมื่อผู้วิจัยเห็นว่าบรรยากาศการสนทนาเกิดความอึดอัด จึงยุติการสนทนาไว้ชั่วคราว แล้วเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูล ได้ซักถามผู้วิจัย เมื่อผู้ให้ข้อมูลทราบว่าผู้วิจัยมีมุมมองที่ดีกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแล้ว บรรยากาศในการสนทนาก็มีบรรยากาศที่ดีขึ้น

กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ

วิธีการและจุดมุ่งหมายในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ลุ่มลึกและตรงกับสภาพปัญหาในบริบทสังคมไทย โดยเฉพาะเพื่อศึกษาลักษณะและรูปแบบของการหยอกล้อ แกล้ง รังแกนักเรียนที่ถูกมองว่าเป็น LGBT พร้อมทั้งผลกระทบของการหยอกล้อ แกล้ง รังแกดังกล่าว มาตรการ นโยบายและกิจกรรมที่โรงเรียนมีอยู่ในปัจจุบันเพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าว ความต้องการของครูในด้านต่างๆ ที่อาจเกี่ยวข้องกับการป้องกันปัญหานี้ และความต้องการของนักเรียน LGBT (และนักเรียนที่ถูกคนอื่นมองว่าเป็น LGBT) ที่จะรับการสนับสนุนด้านการศึกษา

คณะผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดย

- ก. การสนทนากลุ่ม โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 5-6 คน ต่อ 1 กลุ่ม
- ข. การสัมภาษณ์เชิงลึก
- ค. การสังเกตการณ์
- ง. การสนทนากลุ่มแบบมีส่วนร่วม คือ การให้ผู้เข้าร่วมสนทนามีส่วนร่วมในลักษณะที่มากกว่าเพียงการพูดคุย โดยใช้การวาดภาพเป็นการจุดประกายในการเล่าเรื่อง การใช้ลูกอมในการบอกความถี่ของการถูก

หยอกล้อ แกล้ง รังแกกัน และการใช้เกมส์สถานีรถไฟ (เขียนลงในกระดาษ flip chart 4 แผ่น เกี่ยวกับความต้องการต่อการบริการสนับสนุนในกลุ่มนักเรียน LGBT) ซึ่งวิธีนี้ได้ใช้ในโรงเรียนเดียวเพื่อเปรียบเทียบวิธีนี้กับวิธีการสนทนากลุ่มแบบดั้งเดิมที่ได้ใช้ในโรงเรียนอื่นๆ

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ และการติดต่อประสานงาน

ผู้ประสานงาน โครงการได้ติดต่อโรงเรียนต่างๆ ที่ได้คัดเลือกไว้เพื่อขออนุญาตทางโรงเรียนเข้าไปเก็บข้อมูลในประเด็นการรังแกกันระหว่างนักเรียน โดยมีหนังสืออย่างเป็นทางการเพื่อการขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลสำหรับแต่ละโรงเรียน พร้อมแนบรายละเอียดของการเก็บข้อมูล หลังจากนั้นก็ทำการติดต่อกับครูประสานงานของแต่ละโรงเรียนทางโทรศัพท์เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ประสานงานทำการนัดหมายนักเรียนและครูที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลให้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูลแบ่งเป็นทั้งหมด 6 กลุ่ม คือ ครู ผู้บริหาร/ครูฝ่ายปกครองของโรงเรียน นักเรียนชาย นักเรียนหญิง นักเรียนชายที่เป็น GBT (คนเพศกำเนิดชายที่รักเพศเดียวกัน รักสองเพศ หรือข้ามเพศ) และนักเรียนหญิงที่เป็น LBT (คนเพศกำเนิดหญิงที่รักเพศเดียวกัน รักสองเพศ หรือข้ามเพศ)

การสนทนากลุ่มได้จัดทั้งหมด 67 กลุ่ม แบ่งเป็น

- การสนทนากลุ่มคุณครู	15 กลุ่ม
- การสนทนากลุ่มนักเรียนชาย	12 กลุ่ม
- การสนทนากลุ่มนักเรียนหญิง	14 กลุ่ม
- การสนทนากลุ่มนักเรียนชาย GBT	13 กลุ่ม
- การสนทนากลุ่มนักเรียนหญิง LBT	13 กลุ่ม

ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ทำกับนักเรียนทั้งหมด 56 คน แบ่งเป็น

- ผู้บริหาร/ครูปกครองของโรงเรียน	15 คน
- นักเรียนชาย	3 คน
- นักเรียนหญิง	3 คน
- นักเรียนชาย GBT	15 คน
- นักเรียนหญิง LBT	20 คน

ในการคัดเลือกกลุ่มนักเรียนชายและหญิงที่ไม่ได้ระบุว่าเป็น LGBT พร้อมทั้งกลุ่มครู ผู้บริหารและครูฝ่ายปกครอง ผู้ประสานงาน โครงการวิจัยได้ขอให้ครูประสานงานของแต่ละโรงเรียนนัดกลุ่มนักเรียนชายและหญิง “ที่ชอบแกล้งคนอื่น หรือเป็นผู้ถูกแกล้ง” จำนวนกลุ่มละ 5 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มมัธยมต้น 1 กลุ่ม และมัธยมปลาย 1 กลุ่ม พร้อมทั้งกลุ่มครูอีก 1 กลุ่ม จำนวนกลุ่มละ 5 คน และผู้บริหารหรือครูฝ่ายปกครองอีก 1 คน

ขณะผู้วิจัยได้ตระหนักตั้งแต่แรกเริ่มว่าการคัดเลือกหรือนัดกลุ่มนักเรียน LGBT อาจมีความละเอียดอ่อน เนื่องจากมีนักเรียนจำนวนหนึ่งที่เป็น LGBT แต่ไม่เปิดเผยลักษณะดังกล่าวต่อนักเรียนหรือครูส่วนใหญ่ และการถูกระบุในที่สาธารณะว่านักเรียนคนๆ หนึ่งเป็น LGBT อาจมีผลกระทบทางลบต่อนักเรียนคนนั้น ในบางกรณี ผู้ประสานงาน โครงการวิจัยจึงได้ขอข้อมูลติดต่อของประธานนักเรียนในโรงเรียนที่จะไปเก็บข้อมูล เพื่อให้ประธานนักเรียนช่วยหานักเรียน LGBT ให้ เพราะในรอบแรกของการเก็บข้อมูลมีบางโรงเรียนที่ปฏิเสธกับทางผู้ประสานงานว่า “ที่นี่ไม่มีนักเรียนอย่างนั้น” และนอกจากนี้แล้ว ประธานนักเรียนมักจะใกล้ชิดกับนักเรียนจำนวนมากและสามารถระบุนักเรียน LGBT ได้จำนวนหนึ่ง พร้อมทั้งสามารถนัดนักเรียนดังกล่าวได้โดยที่นักเรียนกลุ่มนี้ไม่รู้สึกว่าถูกคุกคามความเป็นส่วนตัวมากเท่ากับ

กรณีที่ทำให้ครูเป็นคนนำให้ อย่างไรก็ตาม ในอีกหลายกรณี ครูประสานงานเป็นคน นัดนักเรียนกลุ่มนี้ให้โดยให้ความร่วมมืออย่างดี ซึ่งไม่ว่าได้ประสานงานผ่านครูประสานงานหรือประธานนักเรียน ผู้ประสานงานโครงการวิจัยได้ขอให้ให้นักเรียนชาย GBT 1 กลุ่ม และนักเรียนหญิง LBT อีก 1 กลุ่ม กลุ่มละประมาณ 5 คน

นักเรียนที่ผู้วิจัยขอสัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนใหญ่คัดเลือกจากกลุ่มนักเรียนที่ได้ทำการสนทนากลุ่มแล้ว โดยสังเกตจากการพูดคุยในกลุ่มสนทนาว่านักเรียนคนไหนน่าจะมีข้อมูลที่น่าสนใจที่ควรเก็บผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเฉพาะเกี่ยวกับการเป็นผู้กระทำหรือผู้ถูกกระทำของการหยอกล้อ แกล้ง รังแก แต่ในบางครั้ง นักเรียนหรือครูที่ได้ทำการสนทนากลุ่ม ได้กล่าวถึงนักเรียนหรือครูที่มีลักษณะที่น่าสนใจในแง่วัตถุประสงค์การวิจัยแต่ไม่อยู่ในกลุ่มสนทนา จึงได้นัดสัมภาษณ์นักเรียนหรือครูดังกล่าวเพิ่มอีกด้วย

กระบวนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ในการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยเริ่มจากการแนะนำตัวและโครงการวิจัยให้คนหรือกลุ่มที่เป็นผู้ให้ข้อมูล จัดน้ำและดูคอมพิวเตอร์ให้ผู้ให้ข้อมูลทาน และตรวจสอบความสมัครใจของคนที้นัดมาในการให้ข้อมูลแก่คณะผู้วิจัยผ่านกระบวนการการอ่านเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัยและลงมือชื้อหากสมัครใจเข้าร่วม เมื่อคนที่นัดมาได้แสดงความสมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยจึงขออนุญาตอัดเสียงและเริ่มการสนทนากลุ่มหรือการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก (ภาคผนวกที่ 2) เป็นตัวกำหนดประเด็นที่จะพูดคุย แต่ใช้ในลักษณะที่ยืดหยุ่น เป็นตัวช่วยจำว่ามีประเด็นใดบ้างที่ควรถาม ไม่ใช่ในลักษณะของการตั้งทุกคำถามในลำดับที่ปรากฏในแนวคำถาม และท้ายสุด หลังจากทำการสนทนากลุ่มหรือการสัมภาษณ์เชิงลึกจบสิ้นแล้ว ผู้วิจัยจึงให้ค่าตอบแทนแก่ผู้ให้ข้อมูล (100 บาทในกรณีสนทนากลุ่ม, 150 บาทในกรณีสัมภาษณ์นักเรียนในเชิงลึก และ 500 บาทในการสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือครูปกครองของโรงเรียนเชิงลึก)

ขณะที่ผู้วิจัยอยู่ใน โรงเรียนที่เก็บข้อมูลแต่ไม่ได้อยู่ระหว่างการสัมภาษณ์หรือนำการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะคอยสังเกตปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มนักเรียน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู พร้อมทั้งลักษณะทางกายภาพของโรงเรียน เช่น มีจุดใดที่น่าจะเป็นสถานที่เกิดการรังแกกันแบบใดบ้าง ซึ่งผู้วิจัยได้จัดบันทึกหรือถ่ายรูปไว้ และในบางครั้งนำประเด็นที่ได้สังเกตมาไปถามผู้ให้ข้อมูลต่อว่าจริงแล้วมีลักษณะอย่างไร

สถานที่ในการสนทนากลุ่ม/สัมภาษณ์เชิงลึก

สถานที่ในการสนทนากลุ่ม ในช่วงแรกของการเก็บข้อมูลทางคณะผู้วิจัยได้ใช้สถานที่ซึ่งทางโรงเรียนจัดไว้ให้คือ ห้องประชุมหรือห้องเรียน แต่หลังจากทำการเก็บข้อมูลไปสักระยะแล้วพบว่า การใช้ห้องประชุมหรือห้องเรียนเป็นสถานที่ในการสนทนากลุ่มนั้นมีความเป็นทางการ ข้อมูลที่ได้มาก็มีลักษณะทางการจนเกินไป คณะผู้วิจัยจึงปรับเปลี่ยนให้ผู้เข้าร่วมสนทนาเป็นผู้เลือกสถานที่ในการสนทนากลุ่ม ซึ่งสถานที่ในการสนทนาที่ผู้เข้าร่วมสนทนาเลือกมักจะเป็นได้ร่มไม้ บริเวณที่ไม่มีครูเดินผ่านไปมา เป็นต้น และสถานที่ที่ใช้ในการสนทนากลุ่มในแต่ละกลุ่มจะอยู่ห่างกันพอสมควรเพื่อไม่ให้รบกวนกัน อย่างไรก็ตาม บางโรงเรียนมีพื้นที่น้อย โดยเฉพาะโรงเรียนในกรุงเทพฯ ในการทำสนทนากลุ่มจึงต้องใช้ห้องที่ทางโรงเรียนจัดไว้ให้ เช่น ห้องสมุด ห้องประชุม

คณะผู้วิจัยที่เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

คณะผู้วิจัยที่ลงเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพมีนักวิจัยหลัก 8 คน เป็นผู้ชาย 4 คน และผู้หญิง 4 คน ในบางครั้งก็มีนักวิจัยผู้ช่วยที่ไม่ได้อยู่ในคณะผู้วิจัยเป็นประจำลงไปช่วยเก็บข้อมูลในภาคสนามด้วย ซึ่งนักวิจัยผู้ช่วยบางคนก็มีอัตลักษณ์เป็น

หญิงรักหญิง และในส่วนของนักวิจัยหลัก บางคนก็มีอัตลักษณ์เป็นชายรักชายเช่นกัน ซึ่งการมีนักวิจัยที่มีอัตลักษณ์ที่เป็นชายรักชายและหญิงรักหญิงส่งผลดีต่อการทำการสนทนากลุ่ม เนื่องจากช่วยเกิดความไว้วางใจและเข้าใจตรงกัน ได้ง่ายขึ้น

เมื่อจัดการสนทนากลุ่ม ทีมวิจัยหลักทั้ง 8 คน มักจะจับคู่กันเป็นทั้งหมด 4 คู่ เพื่อทำสนทนากลุ่ม โดยมีผู้นำสนทนากลุ่ม 1 คน และผู้จดบันทึก 1 คน ซึ่งผู้นำสนทนามีหน้าที่ในการเปิดประเด็นการพูดคุยกัน ขณะที่ผู้จดบันทึกมีหน้าที่คอยจดบันทึก และถามเสริมในประเด็นที่ผู้นำการสนทนาไม่ได้ถามถึง

ในส่วนของ การสัมภาษณ์ผู้บริหารหรือครูฝ่ายปกครอง นักวิจัยที่เข้าไปสัมภาษณ์เป็นนักวิจัยที่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย โดยตลอด เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์มีความอาวุโสในระดับที่ใกล้เคียงกัน และพูดคุยกันได้โดยไม่เคอะเขิน

เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการจัดการสนทนากลุ่มหรือสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยได้ใช้แนวคำถามเพื่อนำการสนทนากลุ่มหรือการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งแนวคำถามนี้ คณะผู้วิจัยได้ร่างก่อนและปรับปรุง แก้ไข โดยได้รับคำแนะนำจากคณะกรรมการที่ปรึกษาการวิจัย โดยที่แนวคำถามมีทั้งหมด 6 แบบ (ดูภาคผนวกที่ 2) ได้แก่

- แบบที่ 1 สำหรับการสนทนากลุ่มกับนักเรียนทั่วไป
- แบบที่ 2 สำหรับการสนทนากลุ่มกับนักเรียนที่เป็น LGBT
- แบบที่ 3 สำหรับการสนทนากลุ่มกับครู
- แบบที่ 4 สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้อำนวยการหรือผู้บริหารโรงเรียน
- แบบที่ 5 สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักเรียนที่เคยถูกรังแกจากผู้อื่น
- แบบที่ 6 สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักเรียนที่เคยรังแกผู้อื่น

แนวคำถามที่ใช้ในการสนทนาจะเน้นประเด็นที่ผู้เข้าร่วมเคยเห็นหรือรับรู้จากการอยู่ใน โรงเรียนมากกว่าที่จะเจาะลึกในประสบการณ์ส่วนตัว ขณะที่แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกเน้นประสบการณ์ตรง ไม่ว่าจะในฐานะผู้หยอกล้อ แกล้ง รังแก ผู้ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแก หรือผู้บริหาร/ครูฝ่ายปกครองที่มีหน้าที่ในการดูแลความปลอดภัยของนักเรียน

แนวคำถามทุกฉบับมีคำถามเกี่ยวกับลักษณะ รูปแบบ สถานที่ ความถี่ มุลเหตุจูงใจ ของการรังแก เกี่ยวกับลักษณะความรู้สึก ผลกระทบต่อและการตอบโต้ของผู้ถูกรังแก รวมทั้งเกี่ยวกับบทบาทของคนอื่นๆ ที่อยู่รอบๆ ในเหตุการณ์ และวิธีการจัดการหรือป้องกันปัญหานี้จากโรงเรียน โดยที่แนวคำถามทุกแบบ (ยกเว้นที่ใช้กับนักเรียน LGBT) เริ่มจากคำถามที่เกี่ยวกับการรังแกกันโดยทั่วไป ยังไม่เจาะลึกในประเด็นการรังแกนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT เพื่อให้เห็นสภาพปัญหาในลักษณะองค์รวม และเพื่อให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลจะยกประเด็นที่เกี่ยวกับการรังแกต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT หรือไม่ และในกรณีที่ผู้ให้ข้อมูล ไม่ยกประเด็นนี้ขึ้นมาเอง แนวคำถามจะมีคำถามต่อไปที่เกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมและการถูกรังแกของนักเรียนกลุ่มนี้ใน โรงเรียนของผู้ให้ข้อมูล

ความแตกต่างของแนวคำถามแต่ละชุดอยู่ที่มุมมองของคนหรือกลุ่มที่เข้าร่วมการสนทนาหรือให้สัมภาษณ์เชิงลึก เช่น แนวคำถามที่ใช้กับนักเรียนจะตั้งคำถามที่สอดคล้องกับมุมมองของนักเรียน ขณะที่แนวคำถามที่ใช้กับครูจะตั้งคำถามที่สอดคล้องกับมุมมองของการเป็นครู โดยที่แนวคำถามที่ใช้กับครูจะเน้นวิธีการจัดการหรือป้องกันปัญหา และแนวคำถามที่ใช้กับผู้บริหารหรือครูฝ่ายปกครองเน้นประเด็นเชิงนโยบาย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ในช่วงการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้ประชุมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อแบ่งปันและทำความเข้าใจกับต่อข้อมูลที่ได้มา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ร่วมกันและเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลต่อไปด้วย ซึ่งการพูดคุยในลักษณะนี้ถือว่าการช่วยกันวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

ในช่วงของการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ คณะผู้วิจัยได้ออกแบบบัญชีรหัส (codebook) ที่จะใช้ในการลงรหัสข้อมูล ซึ่งการตั้งรหัสต่างๆ คณะผู้วิจัยใช้ทั้งวัตถุประสงค์การวิจัยและปรากฏการณ์ที่พบในภาคสนามเป็นฐาน และเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการลงรหัสต่อส่วนต่างๆ ของข้อมูลแล้ว คณะผู้วิจัยใช้บัญชีรหัสเดียวกัน

หลังจากออกแบบบัญชีรหัสแล้ว คณะผู้วิจัยใช้โปรแกรมการจัดการข้อมูลเชิงคุณภาพ NVivo10 โดยนำข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปทั้งหมด รวมทั้งบัญชีรหัสเข้าโปรแกรมและทำการลงรหัสเพื่อแบ่งข้อมูลที่ได้มาเป็นหมวดหมู่ต่างๆ โดยแต่ละคนที่วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการลงรหัสมักจะเป็นคนที่คุ้นเคยกับข้อมูลส่วนนั้นๆ เช่น หัวหน้าโครงการวิจัยที่มักจะเป็นผู้สัมภาษณ์ผู้บริหารหรือครูปกครอง ก็เป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูลส่วนนั้นและเขียนส่วนของรายงานที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนนั้นอีกด้วย

กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ

วิธีการและจุดมุ่งหมายในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิทยาเชิงปริมาณเพื่อได้ทราบสภาพปัญหา เช่น รูปแบบ ความชุก และผลกระทบของการถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสายสามัญ เพื่อที่จะสะท้อนสภาพปัญหาในประชากรนักเรียนกลุ่มนี้ในระดับประเทศได้ ซึ่งวิธีที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณคือแบบสอบถามบนคอมพิวเตอร์ที่ให้นักเรียนตอบ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ออกแบบแบบสอบถามนี้เองและร่วมมือกับโปรแกรมเมอร์จากหน่วยงานภายนอกในการแปลงแบบสอบถามให้ใช้บนคอมพิวเตอร์ได้

เครื่องมือการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

เครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณคือแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยได้เตรียมไว้สำหรับงานวิจัยนี้โดยเฉพาะ และปรับปรุงแก้ไขโดยได้รับคำแนะนำจากคณะกรรมการที่ปรึกษาการวิจัย ซึ่งแบบสอบถามนี้แบ่งเป็น 5 ส่วน ได้แก่

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน
- ส่วนที่ 2 เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับน้อง
- ส่วนที่ 3 ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน
- ส่วนที่ 4 ความสัมพันธ์และความรัก
- ส่วนที่ 5 การใช้สารต่างๆ

ส่วนที่ 1 ของแบบสอบถามมีคำถามเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล เช่น ปีเกิด ชั้นเรียน เชื้อชาติ ศาสนา ส่วนสูง น้ำหนัก เกรดเฉลี่ย การศึกษาสูงสุดของผู้ปกครอง รวมทั้งคำถามที่ละเอียดเกี่ยวกับลักษณะทางเพศของผู้ตอบ (ค่านำหน้านาม อັตลักษณ์ ระดับความเป็นหญิงหรือชายตามที่ผู้ตอบรับรู้ และเพศที่ผู้ให้ข้อมูลอยากเป็นแฟนด้วย) พร้อมทั้งคำถามเกี่ยวกับการใช้โทรศัพท์มือถือและอินเทอร์เน็ต

ส่วนที่ 2 ของแบบสอบถามคือส่วนหลักของแบบสอบถาม ซึ่งรวมคำถามทั้งหมดเกี่ยวกับประเด็นการถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแก แต่แบบสอบถามไม่ได้ใช้คำว่า “รังแก” เนื่องจากคณะผู้วิจัยตระหนักตั้งแต่แรกว่าการรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับคำนี้อาจจะไม่ตรงกับของนักวิจัย จึงมีการใช้คำกลางๆ เช่น “พฤติกรรม” หรือ “เหตุการณ์” โดยที่คำถามชุดแรกในส่วนนี้

ถามถึงพฤติกรรมทางกาย (4 ข้อ) วาจา (3 ข้อ) สังคม (3 ข้อ) เพศ (5 ข้อ) และผ่านโทรศัพท์มือถือหรืออินเทอร์เน็ต (7 ข้อ)⁸ ที่ผู้ให้ข้อมูลถูกกระทำภายใน 1 เดือน โดยในการเลือกพฤติกรรมเหล่านี้มาถาม คณะผู้วิจัยได้อาศัยข้อมูลจากทั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาการวิจัย และจากข้อมูลที่เกิดขึ้นในเชิงคุณภาพ ซึ่งเมื่อผู้ตอบเห็นคำถามเหล่านี้ แบบสอบถามยังไม่ได้ระบุว่า เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผลหรือมูลเหตุจูงใจอะไร

หลังจากนั้น โปรแกรมแบบสอบถามจะให้ผู้ตอบระบุมูลเหตุจูงใจต่างๆ ที่ผู้ตอบคิดว่าผู้กระทำมีในการกระทำต่อตัวเขา โดยให้ผู้ตอบระบุว่าผู้กระทำน่าจะมองผู้ตอบในแง่ไหน ไม่ว่าแง่ไหนตรงกับความเป็นจริงหรือไม่ ซึ่งคำถามเหล่านี้จะถามแยกกันสำหรับแต่ละพฤติกรรมที่ผู้ตอบระบุไว้ว่าถูกกระทำ และมูลเหตุจูงใจเหล่านี้ก็แบ่งเป็นสองชุด ชุดแรกคือลักษณะต่างๆ ของผู้ตอบในการรับรู้ของผู้กระทำ ที่ไม่เกี่ยวกับการเป็น LGBT ได้แก่

- อ้วน ผอม สูง หรือ เตี้ย
- ดูบ้านนอก ดูเชย
- ดูเป็นเด็กเรียน เนิร์ด (เรียนเก่งจนเขาหมั่นไส้)
- ดูเอ๋อ
- ไม่ตอบโต้
- ทำตัวน่าหมั่นไส้
- ไปแก๊งเขาก่อน
- ผิวคำ คำคำ
- มีแฟนที่สวย หรือหล่อกว่า
- ดูอ่อนแอ เรียบร้อย

และเมื่อผู้ตอบได้ตอบชุดแรกเสร็จแล้ว ถึงจะพบชุดที่สองที่เป็นลักษณะของผู้ตอบในการรับรู้ของผู้กระทำที่เกี่ยวกับ “การเป็น LGBT” ได้แก่

- เป็นชายที่ออกสาว
- เป็นหญิงที่ออกห้าว
- เป็น เกย์ ชายรักชาย
- เป็นตุ๊ด กะเทย สาวประเภทสอง
- เป็นทอม
- เป็นดี เลส หญิงรักหญิง

ซึ่งในการตอบทั้งสองชุด ผู้ตอบสามารถเลือกเหตุผลก็อย่างก็ได้ แต่ในชุดที่สอง จะต้องเลือกอย่างน้อยหนึ่งอย่างหรือตัวเลือก “ไม่เกี่ยวกับเหตุผลเหล่านี้” ซึ่งด้วยวิธีนี้ คณะผู้วิจัยสามารถระบุได้ว่าในแต่ละเหตุการณ์ ซึ่งอาจมีหลายๆ เหตุผลซ้อนกัน มีเหตุผลที่เกี่ยวกับการเป็น LGBT ในการรับรู้ของผู้กระทำบ้างหรือไม่ โดยในการรายงานผลการวิจัย ทุกพฤติกรรมที่ผู้ตอบได้เลือกอย่างน้อยหนึ่งเหตุผลจากชุดที่ 2 จะถูกจัดว่าเป็นการ “ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT” ในขณะที่ทุกพฤติกรรมที่ผู้ตอบถูกกระทำแต่ระบุว่า “ไม่เกี่ยวกับเหตุผลเหล่านี้” ในการให้เหตุผลในชุดที่ 2 จะถูกจัดเป็นการ “ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกจากเหตุผลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวกับการเป็น LGBT”

⁸ รายงานฉบับนี้ไม่รายงานข้อมูลเชิงปริมาณในส่วนที่เกี่ยวกับพฤติกรรมที่กระทำผ่านโทรศัพท์มือถือหรืออินเทอร์เน็ต เนื่องจากปัญหาทางเทคนิคโปรแกรมแบบสอบถามที่ใช้ไว้

นอกจากนี้แล้ว แบบสอบถามในส่วนที่ 2 ยังได้ตั้งคำถามเพิ่มเติมในกรณีที่ผู้ตอบได้ระบุว่ามิบางพฤติกรรมที่ตนถูกกระทำเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ซึ่งคำถามต่อไปนี้เกี่ยวกับความถี่ สถานที่ ความช่วยเหลือจากคนอื่น ๆ ที่อยู่ในเหตุการณ์ ปฏิกริยาของผู้ถูกกระทำ/เหตุผลในการไม่มีปฏิกริยาใดๆ พร้อมทั้งผลที่เกิดจากการมีปฏิกริยาต่อสิ่งที่ตนถูกกระทำ และนอกจากนี้ยังมีคำถามเกี่ยวกับการถูกรังแกโดยครูด้วย แต่ในรายงานนี้ ระบุข้อมูลจากคำถามต่อยอดเหล่านี้เพียงบางส่วน

ส่วนที่ 3 ประกอบด้วยคำถามที่วัดสุขภาพของผู้ตอบ ได้แก่ แบบคัดกรองภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น (CES-D) ฉบับภาษาไทย (ชรินทร์ กองสุข และคณะ, 2549) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ถูกต้อง (validate) ก่อนหน้านี้แล้วว่าใช้ในการวัดภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นไทยได้ (อุมพร ดั่งคสมบัติ, 2540, อ้างใน ชรินทร์ กองสุข และคณะ, 2549) และประกอบด้วย 20 ข้อ นอกจากนี้ส่วนนี้ยังมีคำถามเกี่ยวกับความปลอดภัยในโรงเรียน การคิดหรือพยายามฆ่าตัวตาย หรือทำร้ายตัวเองในลักษณะอื่นๆ รวมทั้งคำถามเกี่ยวกับการขาดเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาต

ส่วนที่ 4 มีคำถามเกี่ยวกับชีวิตคู่และเพศสัมพันธ์ ซึ่งคณะผู้วิจัยเลือกถามเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นเหล่านี้กับการถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแก ได้แก่ การมีแฟนหรือกิ๊ก เพศและจำนวนของแฟนหรือกิ๊ก การเปิดเผยอัตลักษณ์ LGBT ต่อเพื่อน ครู และครอบครัว และการตอบรับหากได้เปิดเผย รวมทั้งคำถามว่าด้วยการมีเพศสัมพันธ์ในลักษณะต่างๆ ซึ่งคณะผู้วิจัยต้องการถามอย่างละเอียดเพื่อประเมินความเสี่ยงของพฤติกรรมดังกล่าวต่อสุขภาพของผู้ตอบ กล่าวคือต้องการที่จะถามแยกกันว่าผู้ตอบได้มีเพศสัมพันธ์ทางช่องคลอด ทวารหนัก ปาก และมือหรือไม่ แต่ในการขอการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน คณะผู้วิจัยไม่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการจริยธรรมที่จะถามคำถามเหล่านี้จากผู้ตอบที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี จึงต้องให้ระบบแบบสอบถามกำหนดคำถามคนละชุดสำหรับผู้ตอบที่อายุ 18 ปีขึ้นไปและที่อายุต่ำกว่า 18 ปี และในกรณีที่ผู้ตอบที่อายุต่ำกว่า 18 ปี จึงได้ถามเพียงว่า “น้องเคยมีเพศสัมพันธ์หรือไม่” และก่อนตอบ ให้ผู้ตอบเลือกว่าจะเห็นและตอบคำถามเรื่องเพศหรือไม่ (ถ้าไม่ได้เลือกว่าสมัครใจที่จะตอบ ระบบได้ข้ามคำถามเหล่านี้) นอกจากนี้ ยังมีคำถามเกี่ยวกับรายละเอียด เช่น อายุที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก เพศของกลุ่มคนแรก การยินยอมหรือไม่ยินยอมเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก การใช้หรือไม่ใช้ถุงยางอนามัย การมีเพศสัมพันธ์เพื่อการแลกเปลี่ยน และการนัดเพื่อมีเพศสัมพันธ์ทางอินเทอร์เน็ต

ส่วนที่ 5 มีคำถามเกี่ยวกับการเสพยาหรื เหล้า ยาเสพติดที่ผิดกฎหมาย พรอัมทั้งการปรับแต่งร่างกายด้วยวิธีต่างๆ เช่น การรัดหน้าอก การฉีดสารต่างๆ การรับประทานฮอร์โมนเพศ (หญิงและชาย) ฯลฯ ซึ่งคณะผู้วิจัยเลือกตั้งคำถามเหล่านี้เพื่อเหตุผลเดียวกันกับคำถามเรื่องเพศ กล่าวคือ หากความสัมพันธ์ระหว่างการถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแก กับพฤติกรรมการใช้สารต่างๆ ที่อาจมีความเสี่ยงต่อสุขภาพ

ระบบแบบสอบถามบนคอมพิวเตอร์ที่คณะผู้วิจัยได้สร้างในความร่วมมือกับ โปรแกรมเมอร์ภายนอกจะตั้งคำถามเหล่านี้โดยสุ่มสลับลำดับของแต่ละส่วน (ยกเว้นส่วนที่ 1) เพื่อไม่ให้ความเหนื่อยในการตอบส่งผลต่อส่วนหลังๆ มากกว่าส่วนแรกๆ และเพื่อไม่ให้การตอบเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ คณะผู้วิจัยได้ร่วมมือกับ โปรแกรมเมอร์ในการเลือกและสร้างภาพและภาพเคลื่อนไหวในแบบของวัยรุ่นเป็นภาพประกอบในแต่ละส่วนๆ ของแบบสอบถาม

ในการจัดทำแบบสอบถามของโครงการวิจัยนี้ ได้บรรจุแบบสอบถามลงในคอมพิวเตอร์ โดยมี 2 แบบ โดยแบบที่ 1 คือ online survey ซึ่งอยู่บนเว็บไซต์ ใช้อินเตอร์เน็ตเป็นตัวเชื่อมการเข้าถึงแบบสอบถามและบันทึกข้อมูลลงใน server ที่ทางบริษัทออกแบบโปรแกรมจัดให้ โดยเข้าได้ก็ต่อเมื่อกรอกรหัสผ่าน และแบบที่ 2 คือ offline survey ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่อยู่ในเครื่องคอมพิวเตอร์ของคณะผู้วิจัยทั้งหมด 21 เครื่อง โดยแบ่งเป็น เครื่องคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กทั้งหมด 13 เครื่อง และเน็ตบุ๊ก 8 เครื่อง ซึ่งในการวางแผนวิธีการเก็บข้อมูลในช่วงแรกที่ทีมวิจัยต้องการที่จะใช้ online survey และ offline survey ควบคู่กันไปเพื่อประหยัดเวลา (ถ้าใช้คอมพิวเตอร์ของโรงเรียนได้ด้วย จำนวนนักเรียนที่สามารถตอบแบบสอบถามในเวลาเดียวกันจะสูงกว่า และกระบวนการการเก็บข้อมูลจะได้ใช้เวลาน้อยกว่า)

อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลจาก 2 โรงเรียนแรก (ในกรุงเทพฯ) คณะผู้วิจัยพบปัญหาที่เกิดขึ้นจากความไม่เสถียรของระบบออนไลน์ คือ เมื่อเกิดเหตุการณ์อินเทอร์เน็ตหลุดในระหว่างที่นักเรียนตอบแบบสอบถามอยู่ แบบสอบถามชุดนั้นถูกบันทึกคำตอบไม่ครบ คณะผู้วิจัยจึงเปลี่ยนวิธีการเก็บข้อมูลมาเป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้ระบบ offline survey อย่างเดียว ซึ่งไม่ค่อยเกิดปัญหาในการบันทึกคำตอบ

กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ

ในช่วงการวางแผนการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ตัดสินใจเก็บข้อมูลเชิงปริมาณให้เพียงพอที่จะวิเคราะห์รายภาคได้โดยที่สะท้อนประชากรนักเรียนของภาคนั้นๆ ได้ จึงได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละภาค (จังหวัด) ให้เท่ากับ 400 คน และเนื่องจากคณะผู้วิจัยเก็บข้อมูลใน 5 จังหวัดของประเทศไทย ขนาดกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณทั้งหมดที่คณะผู้วิจัยตั้งเป้าหมายในการเก็บข้อมูลจึงเท่ากับ 2000 คน โดยที่แต่ละภาคมี 1 จังหวัดที่เป็นตัวแทนของจังหวัดนั้นๆ (ยกเว้นภาคกลางที่มี 2 จังหวัด)

คณะผู้วิจัยเลือกสะท้อนบริบทชนบทและบริบทเมือง โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างในแต่ละภาคให้เท่ากัน คือ ในอำเภอเมือง (หรือเขตชั้นใน) และอีก 200 คนในต่างอำเภอ (หรือเขตชั้นนอก) พร้อมทั้งสะท้อนสัดส่วนของโรงเรียนภาคเอกชนและภาครัฐในการแบ่งสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างให้สัดส่วนของโรงเรียนเอกชนเท่ากับ 80 คนในกรุงเทพฯ และ 50 คนในภาคอื่นๆ⁹ ซึ่งข้อมูลในส่วนของภาคเอกชนเก็บในอำเภอเมืองของแต่ละจังหวัดเสมอ (หรือในเขตชั้นในในกรณีของกรุงเทพฯ) ดังนั้น สัดส่วนทั้งหมดที่ได้มาจึงเท่ากับ

- โรงเรียนเอกชนในอำเภอเมือง (หรือเขตชั้นในของกรุงเทพฯ) = 50 คน (80 คนในกรุงเทพฯ)
- โรงเรียนรัฐในอำเภอเมือง (หรือเขตชั้นในของกรุงเทพฯ) = 150 คน (120 คนในกรุงเทพฯ)
- โรงเรียนรัฐในต่างอำเภอ (หรือเขตชั้นนอกของกรุงเทพฯ) = 200 คน

ในแต่ละ โรงเรียนที่คณะผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูล ยังได้แบ่งเก็บข้อมูลจากทุกระดับชั้นให้เท่ากัน (โดยที่เลือกเฉพาะโรงเรียนที่มีครบ 6 ชั้นตั้งแต่ ม. 1 ถึง ม. 6) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนรัฐในอำเภอเมือง $150/6 = 25$ คน/ระดับชั้น
- กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนเอกชนในเมือง $50/6 = 8-9$ คน/ระดับชั้น
- กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนรัฐต่างอำเภอ $200/6 = 33-34$ คน/ระดับชั้น
- กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนรัฐในเขตพื้นที่ชั้นในจังหวัดกรุงเทพมหานคร $120/6 = 20$ คน/ระดับชั้น
- กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่ชั้นในจังหวัดกรุงเทพฯ $80/6 = 13-14$ คน/ระดับชั้น
- กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนรัฐในเขตพื้นที่ชั้นนอกในจังหวัดกรุงเทพฯ $200/6$ ประมาณ 33-34 คน/ระดับชั้น

นอกจากการแบ่งกลุ่มตัวอย่างให้เท่ากันระหว่างแต่ละชั้นเรียน คณะผู้วิจัยกำหนดเก็บข้อมูลจากสองห้องเรียนต่อชั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนความหลากหลายของนักเรียนในแต่ละชั้น จึงได้จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละห้องดังต่อไปนี้

⁹ สัดส่วนการสุ่มกลุ่มตัวอย่างขึ้นอยู่กับพื้นฐานของสัดส่วนนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐในประชากรนักเรียนทั้งหมด (<http://eis.moe.go.th/eis/stat53/T0004.htm>) โดยในกรุงเทพฯ สัดส่วนของประชากรนักเรียนในโรงเรียนเอกชนเท่ากับร้อยละ 20 และในจังหวัดอื่นๆ เท่ากับร้อยละ 12

- กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนรัฐในอำเภอเมือง 25/2 = 12-13 คน/ห้อง
- กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนเอกชนในเมือง 9/2 = 5 คน/ห้อง
- กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนรัฐต่างอำเภอ 34/2 = 17 คน/ห้อง
- กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนรัฐในเขตพื้นที่ชั้นในจังหวัดกรุงเทพฯ 20/2 = 10 คน/ห้อง
- กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนรัฐในเขตพื้นที่ชั้นนอกในจังหวัดกรุงเทพฯ 34/2 = 17 คน/ห้อง

คณะผู้วิจัยได้สุ่มเลือกหมายเลขสองห้องเรียน ในแต่ละชั้นและหมายเลขประจำนักเรียนที่ต้องการให้ตอบแบบสอบถาม และขอให้ทางโรงเรียนนำนักเรียนให้ตรงกับเลขที่ได้สุ่มเลือกไว้ หรือในกรณีที่นักเรียนที่ถูกสุ่มเลือกไว้ไม่สะดวกเข้าร่วมตอบแบบสอบถาม ให้ทางโรงเรียนนำนักเรียนตามเลขสำรองที่คณะผู้วิจัยได้สุ่มเลือกไว้ให้โรงเรียน

เมื่อคณะผู้วิจัยเริ่มเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามแล้ว ปรากฏว่า ในบางกรณีข้อมูลที่ได้มานั้นไม่ครบเนื่องด้วยปัญหาเกี่ยวกับระบบแบบสอบถามบนคอมพิวเตอร์ คณะผู้วิจัยจึงต้องเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างให้ชดเชยส่วนที่ข้อมูลไม่ครบ โดยเลือกเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนรัฐทั้งในอำเภอเมืองและต่างอำเภอ จำนวนโรงเรียนละ 12 คน จากกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ โดยแบ่งเป็นห้องละ 1 คน และ โรงเรียนเอกชน จำนวนโรงเรียนละ 6 คน โดยแบ่งเป็นระดับชั้นๆ ละ 1 คน อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยไม่สามารถเข้าไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในกรุงเทพฯ ได้ จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างในส่วนของกรุงเทพฯ ที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นกับระบบแบบสอบถาม และการเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อชดเชยปัญหาดังกล่าว จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากแต่ละภาคเท่ากับ

- กรุงเทพฯ: 347 คน
- ภาคกลาง: 442 คน
- ภาคเหนือ: 431 คน
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: 420 คน
- ภาคใต้: 430 คน

รวมเป็นทั้งหมด 2070 คน

ในการเก็บข้อมูลจากนักเรียน คณะผู้วิจัยไม่ได้กำหนดสัดส่วน (quota) สำหรับเพศภาวะและเพศวิถีต่างๆ เนื่องจากได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างในลักษณะที่สามารถสะท้อนประชากรนักเรียนได้อย่างดีแล้ว ดังนั้น สัดส่วนของนักเรียนหญิงและชาย พร้อมทั้งของกลุ่มอัตลักษณ์ LGBT ต่างๆ ในกลุ่มตัวอย่างคงเทียบเท่ากับประชากรนักเรียนจริง

เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับทั้งเพศกำเนิดและอัตลักษณ์ทางเพศ/เพศภาวะ (sexual/gender identity) คณะผู้วิจัยจำเป็นต้องคิดถ้อยคำที่นักเรียนในระดับนี้สามารถเข้าใจได้ จึงได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับเพศกำเนิดโดยถามถึงคำนำหน้านาม (เด็กชาย / นาย หรือเด็กหญิง / นางสาว) ซึ่งในปัจจุบันตรงกับเพศกำเนิดในทุกกรณี เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่จะอนุญาตให้เปลี่ยนคำนำหน้านามให้ตรงกับอัตลักษณ์ทางเพศภาวะ โดยที่กลุ่มตัวอย่างมีนักเรียนที่เป็นเพศกำเนิดหญิงจำนวน 1213 คน (นับเป็นร้อยละ 58.6) และมีนักเรียนที่เป็นเพศกำเนิดชายจำนวน 857 คน (ร้อยละ 41.4) ซึ่งสัดส่วนดังกล่าวสะท้อนลักษณะประชากรนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสายสามัญในประเทศไทยในแง่ที่มีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศ/เพศภาวะ คณะผู้วิจัยได้ถามด้วยคำถามว่า “น้องคิดว่าคำไหนอธิบายความเป็นตัวน้องมากที่สุด” และให้ผู้ตอบเลือกคำที่ตรงกับตนเองมากที่สุด ซึ่งตารางที่ 1 ระบุจำนวนและร้อยละของแต่ละอัตลักษณ์ในกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1: อັคคัษณ์ทงเพศ/เพศภวะของผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมณ: จํนวนและร้อยละ

อັคคัษณ์	<i>n</i>	%
กะเทย	17	0.8
สวประภทสอง	10	0.5
ผู้หญิงข้ามเพศ	10	0.5
เกย์	26	1.3
ชายรักชาย	15	0.7
ทอม	50	2.4
ผู้ชายข้ามเพศ / แทรนส์แมน	9	0.4
ดี	40	1.9
เลส	9	0.4
หญิงรักหญิง	19	0.9
ไบ	30	1.4
หญิง	1043	50.4
ชาย	781	37.7
อื่น	11	0.5

หมายเหตุ: *N* = 2070.

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมณในเรื่องที่เกี่ยวกับอັคคัษณ์ คณะผู้วิจัยได้แบ่งผู้ให้ข้อมูลเป็นสองกลุ่ม โดยที่ผู้ให้ข้อมูลที่ระบุว่ “ชาย” หรือ “หญิง” ตรงกับตัวตนของเขามากที่สุดอยู่ในกลุ่ม “ไม่มีอັคคัษณ์ LGBT” ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่เหลืออยู่ในกลุ่มที่เรียกว่ “มีอັคคัษณ์ LGBT” ซึ่งภพรวม จํนวนคนที่ม้อັคคัษณ์ LGBT มีทั้งหมด 246 คน (ร้อยละ 11.9) ขณะที่คนที่ไม่มีอັคคัษณ์ LGBT มีจํนวน 1824 คน (ร้อยละ 88.1)

กระบวนการและลักษณะสถานที่การเก็บข้อมูลเชิงปริมณ

ในแต่ละกรณี ผู้ประสานงานโครงการได้ขออนุญาตจากแต่ละโรงเรียนเพื่อเข้าไปเก็บข้อมูลและนัดนักเรียนตามระดับ ห้อง และหมายเลขประจำนักเรียน ที่คณะผู้วิจัยได้สุ่มเลือกไว้ โดยมีการส่งหนังสืออย่างเป็นทางการล่วงหน้าอย่างน้อย 1 เดือน และประสานงานทางโทรศัพท์ในภายหลัง และหลังจากได้รับอนุญาตและนัดวันเก็บข้อมูลแล้ว คณะผู้วิจัยได้เข้าไปในแต่ละโรงเรียน

ขั้นตอนในการเก็บข้อมูลจากแต่ละคนคือ ผู้วิจัยชี้แจงลักษณะของโครงการวิจัยและตรวจสอบความสมัครใจในการให้ข้อมูล หลังจากนั้น ให้นักเรียนแต่ละคนตอบแบบสอบถามบนคอมพิวเตอร์จริง และรับค่าตอบแทนจํนวน 50 บาทต่อคน

ในระหว่างการเก็บข้อมูลก็มปัญหาบางอย่างเกิดขึ้น โดยจากการสังเกตของคณะผู้วิจัย ในการทำแบบสอบถามของนักเรียน ม.1 จะค่อนข้างช้ากว่านักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ จากการมีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ และทักษะการอ่านที่ยังไม่ดีเท่ากับนักเรียนในระดับที่สูงกว่า ซึ่งนักเรียนบางคนยังอ่านหนังสือไม่คล่อง และในพื้นที่การเก็บข้อมูลที่พบนักเรียนกลุ่มที่อ่านหนังสือภาษาไทยไม่ได้ ทางคณะผู้วิจัยก็ต้องค้ดนักเรียนเหล่านั้นออก แต่ในกลุ่มที่อ่านหนังสือภาษาไทยได้นักเรียนบางคนก็ไม่เข้าใจคำถามอังกฤษว่ “next” ที่ระบบแบบสอบถามใช้ในการเข้าไปยังหน้าต่อไป และนอกจากนี้แล้ว นักเรียนบางคนไม่เข้าใจบางคำถาม เช่น “น้องคิดว่คำไหนอธิบายความเป็นตัวน้องมากที่สุด” เพราะมีเพศให้เลือก 14 ข้อ และนักเรียน

ไม่รู้จักตัวเลือกบางตัว เช่น “ไป” แต่ในทางกลับกัน เมื่อถึงคำถามนี้ นักเรียนบางคนก็จะขี้มึ เพราะสามารถเลือกคำอธิบายที่ตรงกับอัตลักษณ์ของตนเองได้

ในช่วงแรกของการเก็บข้อมูล คณะผู้วิจัยต้องการใช้แบบสอบถามทั้งระบบ online และ offline พร้อมๆ กัน ซึ่งในช่วงนี้ ผู้ประสานโครงการวิจัยได้ขออนุญาตจากโรงเรียนที่จะใช้ห้องคอมพิวเตอร์ของโรงเรียนอีกด้วย โดยให้ค่าตอบแทนแก่แต่ละโรงเรียนจำนวน 2000 บาท ในกรณีเหล่านี้ ผู้ตอบได้ตอบแบบสอบถามในห้องคอมพิวเตอร์ของโรงเรียนเป็นหลัก โดยที่คณะผู้วิจัยพยายามให้แต่ละคนนั่งห่างๆ กันเท่าที่เป็นไปได้ เพื่อรักษาความเป็นส่วนตัวของผู้ตอบ

หลังจากที่ไม่ได้ใช้การเก็บข้อมูลด้วยระบบ online survey แล้ว ผู้ประสานโครงการวิจัยจึงคิดต่อไปยังแต่ละโรงเรียนเพื่อขอให้ทางโรงเรียนจัดห้องที่เหมาะสมแก่การจัดวางคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กและเน็ตบุ๊กไว้ทั้งหมด 21 เครื่อง ซึ่งในแต่ละโรงเรียนก็ได้จัดเตรียมห้องที่แตกต่างกันไปให้แก่คณะผู้วิจัย โดยห้องต่างๆ ที่ทางโรงเรียนจัดเตรียมไว้ให้มีดังนี้ คือ

1. **ห้องประชุม ห้องแนะแนว ห้องอเนกประสงค์ หรือ ห้องเรียน** ลักษณะร่วมกันของห้องเหล่านี้ คือเป็นห้องที่มีโต๊ะและเก้าอี้ให้พร้อม สามารถเคลื่อนย้ายได้ เมื่อทางคณะผู้วิจัยเดินทางไปถึงห้องก็ได้ปรึกษากันว่าจะจัดวางคอมพิวเตอร์อย่างไร มุมสำหรับลงมือช้อนรับค่าตอบแทนควรอยู่ตรงไหน โดยในการจัดห้องแต่ละครั้งทางคณะผู้วิจัยได้คำนึงถึงความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลขณะตอบแบบสอบถาม ความสะดวกในการเดินเข้า-ออก ระหว่างการตอบแบบสอบถาม ซึ่งการจัดโต๊ะสำหรับวางคอมพิวเตอร์ในห้องเหล่านี้จะมีลักษณะดังนี้ ในห้องมีโต๊ะจัดไว้ก่อนหน้าเป็นรูปตัว U ทางคณะผู้วิจัยได้ทำการขยับโต๊ะให้ห่างกัน และวางคอมพิวเตอร์หัวโต๊ะกับท้ายโต๊ะ ส่วนโต๊ะสำหรับการลงมือช้อนรับค่าตอบแทน จะอยู่บริเวณประตูทางออกเพื่อให้นักเรียนที่ทำแบบสอบเสร็จแล้วได้ลงมือช้อนรับค่าตอบแทนแล้วออกจากห้องได้สะดวก และจะได้ไม่รบกวนสมาธิของผู้ที่ทำแบบสอบถามอยู่ ส่วนในห้องที่มีโต๊ะยาว ทางคณะผู้วิจัยได้ขยับโต๊ะให้ห่างกัน แล้ววางคอมพิวเตอร์หัวและท้าย เว้นทางเดินเข้าออกทางด้านหัวและท้ายเอาไว้ โต๊ะสำหรับการลงมือช้อนรับค่าตอบแทนก็จะอยู่บริเวณด้านทางออก และในห้องมีโต๊ะสี่เหลี่ยมจัตุรัส ทางคณะผู้วิจัยได้ทำการวางคอมพิวเตอร์ไว้แต่ละมุมของโต๊ะ ซึ่งการจัดวางจำนวนคอมพิวเตอร์ก็จะขึ้นอยู่กับจำนวนโต๊ะที่อยู่ในห้องก็จะจัดวางไว้ทั้ง 4 มุมของโต๊ะ เนื่องจากโต๊ะไม่เพียงพอซึ่งการจัดวางในลักษณะนี้ก็จะส่งผลให้นักเรียนเกิดการคุยกัน ปรึกษากันระหว่างการทำแบบสอบถามอยู่บ้าง

2. **ห้องสมุด** โดยทั่วไป ห้องสมุดจะเป็นสถานที่ไม่เสียงดัง มีความเงียบ สร้างบรรยากาศของการไม่พูดคุยกันในระหว่างของการตอบแบบสอบถาม มีครบบรรณารักษ์คอยดูแลภายในห้อง มีโต๊ะ เก้าอี้และพื้นที่เพียงพอต่อการจัดวางคอมพิวเตอร์ให้อยู่ห่างๆ กันเพื่อความเป็นส่วนตัว และป้องกันการพูดคุยกัน ระหว่างการตอบแบบสอบถามซึ่งทำให้รบกวนสมาธิในการตอบแบบสอบถามของตนเองและผู้อื่น ในห้องสมุดทางโรงเรียนมักจัดเตรียมโต๊ะและเก้าอี้ไว้ให้พร้อม เมื่อทางคณะผู้วิจัยเข้าก็ได้ปรึกษากันถึงตำแหน่งการจัดวางคอมพิวเตอร์ โดยจะจัดวางไว้โต๊ะละ 1 ตัว แต่ถ้าเป็นโต๊ะแบบสี่เหลี่ยมจัตุรัสก็จะวางคอมพิวเตอร์เป็น 4 มุม โต๊ะเข็นช้อนรับค่าตอบแทนจะอยู่บริเวณทางประตูทางออก

3. **ห้องคอมพิวเตอร์ของโรงเรียน** ในบางโรงเรียนได้จัดห้องคอมพิวเตอร์ไว้ให้กับทางทีมวิจัยเนื่องจากว่าไม่มีห้องอื่นว่าง ซึ่งห้องคอมพิวเตอร์มีข้อเด่นคือ สะดวกในการชาร์ตแบตเตอรี่ คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก แต่ข้อด้อยคือไม่สามารถขยับโต๊ะได้ ทางคณะผู้วิจัยจึงวางคอมพิวเตอร์บนโต๊ะคอมพิวเตอร์ของโรงเรียน ซึ่งจะเว้นระยะห่าง 1 โต๊ะ โดยจะไม่วางคอมพิวเตอร์ในแถวสุดท้ายที่ใกล้กับประตูทางออก หรือด้านหลังสุดของห้อง เพราะห้องคอมพิวเตอร์ส่วนใหญ่จะเป็นห้องกระจก ระหว่างการทำแบบสอบถามนักเรียนที่รอข้างนอกก็จะพยายามคุยว่าเพื่อนทำอะไรอยู่

ในส่วนสถานที่ในการรอเพื่อเข้าไปตอบแบบสอบถามนั้นขึ้นอยู่กับแต่ละโรงเรียน บางโรงเรียนมีห้องสำหรับให้นักเรียนเข้าไปรอระหว่างทำแบบสอบถาม แต่โดยส่วนมากจะมีไม่ห้องสำหรับการนั่งรอเนื่องจากว่าทางโรงเรียนไม่มีห้องว่างเพียงพอและต้องเป็นห้องที่อยู่ติดกับห้องที่ตอบแบบสอบถามด้วย นักเรียนที่รอเพื่อตอบแบบสอบถามก็จะเข้าแถวรออยู่บริเวณด้านนอกห้อง

คณะผู้วิจัย และหน้าที่ทำในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณในแต่ละครั้ง ต้องใช้นักวิจัย 4-6 คนในการเก็บข้อมูล โดยมีนักวิจัยหลักอยู่ 3 คนที่ลงพื้นที่เก็บข้อมูลทุกโรงเรียน และยังมีนักวิจัยคนอื่นสลับหมุนเวียนกันไปเก็บข้อมูลอีก 2-3 คน หน้าที่ของนักวิจัยในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณแบ่งได้ดังนี้

1. นักวิจัยประจำในห้องที่ตอบแบบสอบถาม มีหน้าที่กรอกรหัสแบบถาม ดูแล สังเกต ตอบข้อสงสัยของนักเรียน ในระหว่างการทำแบบสอบถาม ซึ่งมีนักวิจัยประจำอยู่ 2 คน ทั้งนักวิจัยผู้ชาย และผู้หญิง ซึ่งในการตอบข้อสงสัยแต่ละครั้งนักวิจัยจะสังเกตก่อนว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย (โดยเพศกำเนิด) ถ้าเป็นผู้หญิงนักวิจัยหญิงก็เข้าไปตอบ และถ้าเป็นผู้ชายก็เป็นนักวิจัยผู้ชายที่เข้าไปตอบ เนื่องจากว่าแบบสอบถามมีความละเอียดอ่อน โดยเฉพาะในเรื่องเพศ จากการสังเกตของนักวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามบางคนเมื่อเกิดข้อสงสัยมักไม่กล้ายกมือถาม นักวิจัยจึงต้องสังเกตผู้ตอบแบบสอบถามด้วย โดยการสังเกตจากแวตาท่าทาง และนักวิจัยจะส่งสัญญาณถามว่า “สงสัยอะไรไหม” ถ้าสงสัยและผู้ตอบแบบสอบถามอนุญาต นักวิจัยจึงจะเดินเข้าไป ซึ่งในระหว่างการตอบแบบสอบถามนักวิจัยไม่เดินไปมาระหว่างการตอบแบบสอบถามเพราะเป็นการรบกวนสมาธิผู้ตอบ ยกเว้นในกรณีที่เดินเข้าไปกรอกรหัสแบบสอบถาม ปกตินักวิจัยจะนั่ง หรือยืนอยู่บริเวณมุมห้องที่ไม่มองไม่เห็นแบบสอบถามของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. เจ้าหน้าที่ดูแลเรื่องการเงิน มีหน้าที่เช็คเลขที่นักเรียนที่เข้ามาตอบแบบสอบถามว่าตรงกับที่ทางคณะผู้วิจัยสุ่มเลือกหรือไม่ ดูแลเรื่องการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเจ้าหน้าที่การเงินจะนั่งอยู่ในห้องที่ตอบแบบสอบถามด้วย และคอยช่วยนักวิจัยในห้องสังเกตผู้ตอบแบบสอบถาม เพราะบางครั้งนักวิจัยไม่สามารถดูได้ทั่วถึง
3. นักวิจัยที่อยู่ด้านนอกห้องตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีหน้าที่ในการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัย วัตถุประสงค์โครงการ และอธิบายข้อปฏิบัติเกี่ยวกับตอบแบบสอบถาม และประสานกับนักวิจัยภายในห้องเพื่อส่งนักเรียนเข้ามาตอบแบบสอบถาม รวมทั้งการพูดคุย จัดกิจกรรม เล่นเกมส์กับนักเรียน ที่รอตอบแบบสอบถาม ในบางครั้งก็เกิดอุปสรรคคือ นักวิจัยเสียงดังไม่พอเนื่องจากนักเรียนมาเป็นจำนวนมาก นักวิจัยก็แบ่งนักเรียนออกเป็นชุดๆ เพื่ออธิบายรายละเอียด สำหรับกิจกรรมที่ทางทีมได้ใช้ เช่นการเล่นเป่ายิงฉุบ เพื่อที่จะหาว่ากลุ่มไหนได้เข้าไปตอบแบบสอบถามก่อน การพูดคุยสนทนา การให้นักเรียนที่มีความสามารถมาร้องเพลงให้เพื่อนๆ ฟัง เพื่อคลายความน่าเบื่อในการรอการตอบแบบสอบถาม

การประมวลและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ก่อนที่คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยต้องสร้างฐานข้อมูลโดยย้ายข้อมูลที่ถูกรับบันทึกในรูปแบบ MS Excel (.xlsx) จากเครื่องคอมพิวเตอร์แต่ละเครื่องให้อยู่ในฐานข้อมูลเดียวกัน ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณสำหรับรายงานนี้ ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรม IBM SPSS 19.0

ขั้นตอนแรกที่ได้ทำคือการรวบรวมคำตอบในหลายๆ ข้อเป็นหมวดๆ ดังที่ได้อธิบายข้างต้นไว้แล้ว (เช่น การจัดกลุ่มที่ถูกและไม่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT จากคำถามต่างๆ)

ในส่วนของการวิเคราะห์แล้ว สถิติที่ผู้วิจัยได้ใช้คือ สถิติเชิงพรรณนา (จำนวน ร้อยละ) และเชิงอนุมาน (Chi Square)

ในการรายงานความชุกของการถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแก คณะผู้วิจัยต้องใช้การถ่วงน้ำหนัก เนื่องจากสัดส่วนของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างในแต่ละภาคไม่ตรงกับสัดส่วนของนักเรียนในประชากรนักเรียน จึงได้หาข้อมูลจำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสายสามัญในแต่ละจังหวัดของประเทศไทยจากเว็บไซต์สารสนเทศทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ¹⁰ แล้วรวบรวมเป็นจำนวนนักเรียนในแต่ละภาค และถ่วงน้ำหนักของข้อมูลตามสัดส่วนที่ได้ผ่านกระบวนการนี้

ผลการวิจัย

การหยอกล้อ แกล้ง รังแก: นิยามความหมายจากนักเรียน

ในช่วงแรกๆ ที่คณะผู้วิจัยเริ่มเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าทั้งนักเรียนและครูใช้คำว่า “การรังแก” ไม่บ่อย แต่จะใช้คำว่า การหยอกล้อ และการแกล้งมากกว่า ซึ่งการนิยามของแต่ละคำก็ไม่ตายตัวและมีความแตกต่างกันระหว่างแต่ละคน อีกทั้งยังพบว่านักเรียนและครูเข้าใจคำว่า “การรังแก” ในลักษณะที่แตกต่างจากคณะผู้วิจัย เช่น อาจมองว่าต้องเป็นการทะเลาะวิวาทและใช้ความรุนแรงทางกายเท่านั้น ดังนั้นหากคณะผู้วิจัยจะถามถึง “การรังแก” เพียงอย่างเดียว คณะผู้วิจัยก็จะไม่ได้ข้อมูลที่ผู้ให้ข้อมูลเองไม่ได้นิยามว่าเป็นการรังแก คณะผู้วิจัยจึงต้องเรียนรู้ว่าผู้ให้ข้อมูลเองใช้คำใดบ้าง และนิยามแต่ละคำอย่างไร

ในกรณีของนักเรียน การนิยามความหมายของการหยอกล้อ การแกล้ง และการรังแก พบว่า “การรังแก” เป็นคำที่นักเรียนมักมองว่าเป็นการกระทำที่รุนแรงมากและตั้งใจให้เกิดความเจ็บปวดในอีกฝ่ายหนึ่ง ขณะที่ “การหยอกล้อ” เป็นการกระทำที่ไม่ได้ตั้งใจให้เกิดความเสียหาย แต่เป็นการแสดงถึงความใกล้ชิดสนิทสนม ส่วนคำว่า “แกล้ง” นักเรียนให้ความหมายทั้งสองแบบ

ซึ่งในภาพรวม แบ่งได้ว่าการนิยาม 3 คำนี้มีมิติที่แตกต่างกัน 2 มิติ ได้แก่ มิติทางลบและมิติทางบวก ซึ่งมิติทางลบค่อนข้างสอดคล้องกับความเข้าใจของคณะผู้วิจัย แต่ปรากฏว่านักเรียนส่วนใหญ่จะมองสิ่งเหล่านี้ในมิติทางบวกมากกว่าสองมิตินี้สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. การหยอกล้อ แกล้ง รังแก: ความหมายในมิติทางลบ

¹⁰ ข้อมูลล่าสุดที่มีครบทุกจังหวัดเป็นของปี พ.ศ. 2553 จึงได้ใช้ข้อมูลของปีนี้ (สามารถเข้าถึงได้ที่: <http://eis.moe.go.th/eis/stat53/GP53.xls>)

ผู้กระทำรู้สึกว่ามีอำนาจเหนือกว่าผู้ถูกระทำ นักเรียนบางกลุ่มอธิบายว่าเหตุการณ์ในลักษณะของการหยอกล้อ แกล้ง รังแกนั้น มักจะมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่มีอำนาจเหนือกว่า ซึ่งฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่าก็จะเป็นฝ่ายกระทำ ในขณะที่ฝ่ายที่ถูกกระทำก็มักจะถูกมองว่าด้อยกว่า และไม่มีทางสู้

“คิดว่ามีความสุขของคนแกล้งนะครับ แกล้งคนที่ด้อยกว่าตัวเองนะครับ ด้วยความสุข หรือไม่ก็ไม่พอใจนะครับ”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย ม.ปลาย ภาคกลาง)

“ก็คิดว่ามันจะต้องเป็นแบบรังแกคนที่ไม่มีทางสู้ แล้วก็ถ้าเกิดแบบเราไม่คิดว่าเค้าเป็นศัตรู หรืออะไรอย่างนี้ ไม่โกรธแค้นเคืองกันเค้าคงไม่รังแกนะค่ะ... ก็อย่างสมมุติว่า หนูเนี่ย ถ้าเกิดหนูจะรังแกอย่างนี้ ในบรรดานี้ หนูก็จะเลือกรังแกคนที่ผอมกว่า ตัวเล็กกว่า ให้เราคิดว่าเรารังแกแล้วเรามีสิทธิ์ชนะมากกว่า”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง ม.ต้น ภาคกลาง)

ซึ่งการนิยามในลักษณะนี้ตรงกับการนิยามการรังแกในเชิงทฤษฎีและการรับรู้ของคณะผู้วิจัย

การกระทำที่ทำให้ผู้ถูกระทำเกิดความเสียหาย การถูกระทำในลักษณะของการหยอกล้อ แกล้ง รังแก มักจะทำให้ผู้ถูกระทำเกิดความเสียหาย ดังนั้นการกระทำใดๆ ที่ทำให้เกิดความเสียหาย นักเรียนจะมองว่าเป็นการหยอกล้อ แกล้ง รังแก

“การพูดล้อเสียด หรือว่าพูดทำให้คนที่เป็นผู้ฟังนี้ก็จะเกิดความเสียหายหรือว่าเสียใจ”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคเหนือ)

ความสนุกสนานของผู้กระทำ ในขณะที่อีกฝ่ายเจ็บปวด ในหลายๆ ครั้งการกระทำในลักษณะของการหยอกล้อ แกล้ง รังแกนั้น ผู้กระทำอาจจะไม่ได้มีเจตนาที่จะทำให้ผู้ถูกระทำเสียหาย ซึ่งอาจแค่อยากทำเพื่อความสนุกสนานของตนเอง แต่การกระทำดังกล่าวก็จะทำให้ผู้ถูกระทำรู้สึกเจ็บปวด หรือเสียหายได้

“ก็อาจจะเป็นการหยอกล้อเล่น การเล่นเพื่อสนุก แต่อีกคนนึงอาจจะรู้สึกเจ็บปวดนิดนึง”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย ม.ต้น ภาคเหนือ)

การหยอกล้อ แกล้ง รังแก เกิดได้ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ การหยอกล้อ แกล้ง รังแก เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีทั้งที่เกี่ยวกับร่างกาย และจิตใจ ในหลายๆ ครั้งที่การกระทำในลักษณะนี้มักจะทำให้ผู้ถูกระทำเสียความรู้สึก และส่งผลต่อจิตใจ

“หนูคิดว่า น่าจะเป็นเหมือนเป็นการทำร้ายจิตใจ อาจจะเป็นการต่อว่า การทำให้เหมือนรู้สึกอึดอัด เป็นการรังแกนะค่ะ ทำให้ หนูให้รู้สึกลำบากใจ เหมือนรังแก หนูแบบล้อเสียด กระแทกอะไรอย่างนี้ค่ะ”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง ม.ต้น ภาคกลาง)

“การถูกรังแกก็คือ โดนรังแก อย่างเช่น ก็มีทางร่างกาย กับทางจิตใจ ทางร่างกายก็คือ การถูกเนื้อต้องตัว การโดนทำร้ายอย่างนี้ การทำร้าย ความรุนแรงทางจิตใจก็คือ โดยวาจา”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคเหนือ)

2. การหยอกล้อ แกล้ง รังแก: ความหมายในมิติทางบวก

การหยอกล้อหรือการแกล้งเป็นเรื่องของความสนุกสนานกันภายในกลุ่มเพื่อน โดยส่วนใหญ่แล้วเมื่อพูดถึงการหยอกล้อ (หรือในบางกรณี การแกล้ง) ในกลุ่มนักเรียน พวกเขาจะนึกถึงความสนุกสนาน เป็นการเล่นกันตามประสาเด็ก การหยอกล้อและการแกล้งจึงถือเป็นปฏิสัมพันธ์ทางสังคมรูปแบบหนึ่ง และถือเป็นการแสดงออกของความรักในกลุ่มเพื่อน (เพราะรักจึงแกล้ง)

“ผมว่าเป็นเหมือนการสื่อความรักครับ เพราะว่ายังรักยิ่งแกล้งครับ”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย ม.ปลาย ภาคกลาง)

“มันต้องอยู่ที่ความคิดของแต่ละบุคคลนะค่ะ ว่าการรังแกเป็นแบบไหน อย่างเช่นบางครั้งเด็กๆ เล่นกันอย่างนี้ ผู้ใหญ่เค้าก็จะมองว่าเนี่ยรังแกกัน แกล้งกัน แต่ความจริงพวกหนูก็คือพวกหนูสนุกสนานอยู่ พวกหนูเล่นกันอยู่”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง ม.ต้น กรุงเทพฯ)

อีกทั้งการหยอกล้อ แกล้งยังถือเป็นการสร้างมิตรภาพหรือความสัมพันธ์กันภายในกลุ่มเพื่อน การแกล้งกันในหลายๆ ครั้ง กลายเป็นการกระทำเพื่อที่จะก่อให้เกิดความสนิทสนมกันมากขึ้นระหว่างเพื่อน

“เป็นการสร้างสัมพันธ์ ไม่ตรี แกล้งไปแกล้งมาสนิทกันเลย”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง LBT กรุงเทพฯ)

ระดับความรุนแรงของการหยอกล้อ แกล้ง รังแก ในการรับรู้ของนักเรียน การหยอกล้อ แกล้ง และการรังแกก็มีระดับความรุนแรงที่แตกต่างกันไป โดยการหยอกล้อ (หรือในบางกรณี การแกล้ง) อาจมีความหมายในทางบวก ซึ่งการกระทำในลักษณะนี้อาจจะกระทำเพราะต้องการความสนุกสนาน ในขณะที่การรังแก (หรือในบางกรณี การแกล้ง) จะมีความหมายในระดับที่รุนแรง เป็นเรื่องใหญ่กว่า เช่นอาจจะทำให้เกิดการเจ็บตัวหรือส่งผลกระทบต่อทางจิตใจได้

“ผมว่ารังแก กับแกล้งแตกต่างกันนะครับ เพราะว่าอารมณ์แกล้งอย่างนี้ก็คือเราอยากหัวเราะ อยากสนุก เราเลยแกล้งเค้า แต่ว่ารังแกมันเหมือนแบบเราโกรธ เราเกลียด เราไม่ชอบ เราเลยไปรังแกเค้า อารมณ์มันคนละแบบกันครับสำหรับตรงนี้”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย ม.ปลาย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

“แกล้งอาจจะเป็นแบบการแค่หยอกเล่น ตั้งใจแค่แกล้งหยอก แต่การรังแกคืออาจจะแบบถึงขั้นแบบว่าทำร้ายให้เราเจ็บตัวอะไรแบบนี้ประมาณนี้นะค่ะ”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง ม.ต้น ภาคใต้)

คำพูดของนักเรียนหญิง LBT ต่อไปนี้ชี้ให้เห็นว่าความหมายของคำว่า “แกล้ง” อาจมีนัยทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ

“หนูคิดว่าคำว่ารังแกมันจะไปแนวที่ความรุนแรง มันจะมีความรุนแรงมากกว่าคำว่ากลั่นแกล้ง ถ้ากลั่นแกล้งมันเหมือนว่าเราหยอกล้อเล่น ถึงแม้จะจริงจิงแต่ที่เราไม่ได้ไปกระชากลากถูเราไม่ได้ไปทำรุนแรงกับเค้า แต่ว่าอย่าง

รังแกอย่างเนี้ยคือเหมือนเราไปทำร้ายเค้าเลย แบบเจ็บทั้งกายเจ็บทั้งใจ แต่กลั่นแกล้งมันจะไม่รุนแรงเท่ากับรังแก แต่ถามว่ามันคล้ายกัน ไหมคล้ายกัน จะกลั่นแกล้งหรือรังแกมันก็เป็นสิ่งที่ไม่ดีทั้งนั้นแหละ”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง LBT ภาคกลาง)

การหยอกล้อ การแกล้ง และรังแก เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกัน ในหลายๆ ครั้ง การรังแกเริ่มต้นจากการเล่นกัน โดยไม่มีใครที่เจตนาทำให้ผู้อื่นรู้สึกเจ็บปวด แต่เมื่อการเล่นกันนั้นทำให้อีกฝ่ายเริ่มไม่พอใจ การเล่นกันก็อาจจะเปลี่ยนมาเป็นการรังแกกัน ซึ่งอาจจะเป็นวงจรของการหยอกล้อ แกล้ง รังแก กลับไปกลับมาอย่างไม่จบไม่สิ้น

“ถ้าเกิดว่าเล่น ถ้าเกิดเริ่มจากเล่นก่อน ก็อย่างเช่น เรามาเล่นตบหัวกันอย่างนี้ ตอนแรกอีกคนตบเบา อีกคนหนึ่งก็ตบเบา พอตบไปเรื่อยๆ เริ่มมีระยะ รุนแรง ตบหัวทำไมตบแรงจัง เสร็จแล้วก็เกิดมีอารมณ์ แบบว่าใช้ความรุนแรง เกิดชกต่อยกัน อันนี้เกิดจากการเล่น เล่นที่แบบว่า เล่นหยอกล้อ แล้วก็แกล้ง รังแกนะครับ แบบว่าเล่นหยอกล้อ อาจจะอยู่ในความหมายเดียวกัน”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย ม.ปลาย ภาคใต้)

แง่มุมของนักเรียนเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมที่เรียกว่า “การหยอกล้อ” “การแกล้ง” หรือ “การรังแก” อาจเป็นพฤติกรรมเดียวกัน จึงเป็นไปได้ที่จะแบ่งพฤติกรรมต่างๆ เป็น 3 ประเภท (การหยอกล้อ การแกล้ง หรือการรังแก) แต่ในมุมมองของนักเรียน ความหมายของพฤติกรรมนั้น อยู่ที่เจตนา ความสัมพันธ์ระหว่างคนที่กระทำกัน และระดับความรุนแรงของการกระทำ ไม่ได้อยู่ที่ตัวพฤติกรรม ตัวอย่างเช่น การตบหัวอาจจะเป็นการหยอกล้อ (ซึ่งนักเรียนมองว่าเป็นสิ่งที่ดี) หากคนที่ตบหัวคือเพื่อนสนิท ทำด้วยเจตนาการแสดงความรักสนทน และตบไม่แรงมาก แต่ในขณะที่เดียวกัน การตบหัวอาจเป็นการรังแก (ซึ่งนักเรียนมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี) ก็ได้ ถ้าคนที่กระทำไม่ใช่เพื่อนสนิท กระทำด้วยเจตนาร้าย และตบจนให้เจ็บจริงๆ ดังนั้น ในการศึกษาขอบเขตของปัญหา ไม่เพียงพอที่จะศึกษาว่าใครถูกกระทำอะไรบ้าง แต่ต้องดูองค์ประกอบอื่นๆ ด้วย

รูปแบบพฤติกรรมการหยอกล้อ แกล้ง รังแก ต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT

1. รูปแบบพฤติกรรมการหยอกล้อ แกล้ง รังแกที่กระทำต่อนักเรียนชายที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น GBT

รูปแบบของการหยอกล้อ แกล้ง รังแกที่กลุ่มนักเรียนชายที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น GBT ถูกกระทำนั้นพบว่ามีรูปแบบของพฤติกรรมที่หลากหลาย ซึ่งประกอบด้วย พฤติกรรมทางร่างกาย ทางวาจา ทางสังคม ทางเพศ รวมถึงพฤติกรรมการหยอกล้อ แกล้ง รังแกที่เกิดขึ้นผ่านโทรศัพท์มือถือและอินเทอร์เน็ตด้วย ซึ่งในแต่ละพฤติกรรมก็จะมีรูปแบบของการรังแกที่ค่อนข้างจะแตกต่างและหลากหลาย ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังนี้

พฤติกรรมทางร่างกาย: จากข้อมูลเชิงคุณภาพสะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบของพฤติกรรมทางร่างกายที่นักเรียนชาย GBT มักจะโดนประกอบด้วย การตบหัว ตบหน้า ตบไหล่ ต่อย ตะแคง รุมกระแทก ตี ดักขา สาตน้ำใส่ บีบคอ ดึงหู ขังไว้ในห้อง ถูกจับมัดแขน มัดขา และการถูกกริ้วก็

“ผู้สัมภาษณ์: แต่ก่อนตอนที่เรายังไม่ทำอะไร มันเป็นอย่างไง เล่าให้พี่ฟังหน่อยสิ

ผู้ให้ข้อมูล: คือแบบเราเดินก็สะกิดกัน ตบหัว ตะแคง กระโดดถีบ แล้วไม่ไหว มันเจ็บทั้งกายและใจ มันปวดร้าวมากเลย พอมันไม่ไหวจริงๆ ก็เลยปรึกษาเพื่อนว่าทำยังไง เพื่อนก็บอกลองต่อสู้เหมือนมันสิ ก็ต่อสู้”

(สัมภาษณ์เชิงลึก นักเรียนชาย GBT ภาคใต้)

“ผู้สัมภาษณ์: ก็ไปแกล้งเค้าเหมือนกันใช่ไหม แล้วไปแกล้งเค้ายังไปบ้าง

ผู้ให้ข้อมูล: เทียวไปหยอก หรือว่าเที่ยวมัดให้เพื่อนต่อเล่นอะไรอย่างนี้

ผู้สัมภาษณ์: คือมันอย่างนี้ใช่ไหม แล้วก็เหมือนจับ แล้วก็ให้เพื่อนด้วยกันอย่างนี้หรือ

ผู้ให้ข้อมูล: ครับ บางทีมัดให้เพื่อนจ๊กจี้

ผู้สัมภาษณ์: ถึงขั้นไหนครับ จ๊กจี้

ผู้ให้ข้อมูล: บางทีก็จ๊กจี้ จนร้องเลย”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย ม.ต้น ภาคใต้)

“ผู้สัมภาษณ์: เมื่อกี้ได้ยินเยอะเลยนะ เมื่อกี้น้องพูดว่า เคยเข้าแล้วเกิดอะไรขึ้นนะ

ผู้ให้ข้อมูล: ก็มีรุ่นที่เค้าสูบบุหรี่ข้างๆ ห้องทำเสียงดัง บางทีก็มาเคาะประตูมาบางทีหนูก็กลัว

ผู้ให้ข้อมูล: บางทีเค้าก็เหมือนเค้าสาธิตน้ำใส่อะไรอย่างนี้

ผู้ให้ข้อมูล: หรือ ไม่เค้าก็จะป็นมาดู เพื่อนอะไรอย่างนี้ เพื่อนสูบบุหรี่หรือเปล่าหนูก็กลัว มาเห็นอะไรที่มันน่ากลัวกว่าสูบบุหรี่”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคกลาง)

พฤติกรรมทางวาจา: พฤติกรรมทางวาจาถือเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการหยอกล้อ แกล้ง รังแกที่เกิดขึ้นในกลุ่มนักเรียนชาย GBT ซึ่งพฤติกรรมทางวาจานั้นเกิดขึ้นบ่อยครั้ง จนกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดา ซึ่งรูปแบบของพฤติกรรมทางวาจาประกอบด้วย การด่าทอ พุดจาเสียดสี ข่มขู่ พุดแซวจนทำให้อับอาย การพุดจาดูถูก และประชดประชัน

“ผู้สัมภาษณ์: ค่ายังงัยอะ คืออยากรู้ว่ามันรุนแรงยังงัย ถึงขั้นไหน อย่างเช่น

ผู้ให้ข้อมูล: แบบ อีตุ๊ดมึงไปตายซะ ประมาณนี้ เค้าก็จะพุดแบบ เกิดมาเสียชาติเกิดชาย อะ ไรอย่างนี้ครับ คือ

มุมมองความคิดของคนมันไม่เหมือนกันครับ ในส่วนตัวผมผมก็ว่ามันก็ไม่ได้ผิดนะ ใครจะชอบในสิ่งที่ตัวเองชอบมันเป็นทางเลือกของตัวเอง”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคกลาง)

พฤติกรรมทางสังคม: พฤติกรรมการหยอกล้อ แกล้ง รังแก นักเรียนชาย GBT ในหลายๆ ครั้งก็มักจะเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคม คือมักมีการหยอกล้อ แกล้ง รังแกที่เกิดขึ้นจากคนเป็นกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย การถูกขูขบขืนนินทา การแบนไม่คุยด้วย หรือไม่ให้เข้ากลุ่ม รวมไปถึงการใช้สายตามองในลักษณะของการดูถูกเหยียดหยาม

“ก็มันเหมือนไม่ชอบหนูใช่ปะ เค้าก็เลยแบบมาเป็นคลื่นได้น้ำบอกให้ทุกคนนะแอนตี้ ก็แบบ พออยู่เฉยๆ เค้าก็คุยกับหนูนี้แหละ แต่พอลับหลังไปอย่างนี้เค้าก็จะแบบเข้ากลุ่มก็ก๊อปไปนินทาอย่างนี้”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคกลาง)

พฤติกรรมทางเพศ: พฤติกรรมของการหยอกล้อ แกล้ง รังแก นักเรียนชาย GBT ในหลายๆ ครั้งก็มักจะเกี่ยวกับเรื่องเพศ ซึ่งรูปแบบของการหยอกล้อ แกล้ง รังแกที่มักจะมีมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศนั้นประกอบด้วย การจับ บีบ ขย้ำ อวัยวะเพศ นมหรือก้น การจับถอดเสื้อหรือกางเกง การเอาอวัยวะเพศมาถูกับก้น รวมไปถึงการทำท่าคล้ายๆ กับการข่มขืนด้วย แต่ส่วนใหญ่แล้วพฤติกรรมที่มักโดนบ่อยมากๆ ก็คือ การถูกจับ หรือบีบก้น

“ผู้สัมภาษณ์: ส่วนใหญ่เค้ารังแกยังไงบ้างครับ
 ผู้ให้ข้อมูล: จับกัน จับโน้น นี่ นั่น ที่ไม่ควรจับ
 ผู้สัมภาษณ์: เช่น
 ผู้ให้ข้อมูล: หน้าอก เป็นต้น
 ผู้ให้ข้อมูล: จับนม กัน แล้วก็ข้างหน้ากัน
 ผู้สัมภาษณ์: ก็คือจับอวัยวะเพศของเรา
 ผู้ให้ข้อมูล: ใช่ ไม่อยากพูดเลย มันกระดากปาก”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT กรุงเทพฯ)

“ผู้สัมภาษณ์: คนนี้เคยโดนปะ ยังไงบ้าง
 ผู้ให้ข้อมูล: มาขึ้นค้ำหลัง แล้วก็ไอนั้นมา...
 ผู้สัมภาษณ์: ยังไงนะ
 ผู้ให้ข้อมูล: มันมาอยู่ด้านหลังแล้วก็ส่วนสูงมันพอๆ กันแล้วไอนั้นข้างหน้ามันมาโดน มันแนบติดกันแบบนี้ครับ”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคเหนือ)

พฤติกรรมผ่านโทรศัพท์มือถือหรืออินเทอร์เน็ต: พฤติกรรมของการหยอกล้อ แกล้ง รังแกต่อนักเรียนชาย GBT นอกจากที่น้องๆ กลุ่มเหล่านี้จะโดนในโลกจริงแล้ว พวกเขายังโดนในพื้นที่ออนไลน์อีกด้วย ซึ่งในปัจจุบันการหยอกล้อ แกล้ง รังแกที่เกิดขึ้นในพื้นที่ออนไลน์นั้นก็สามารถพบเห็นได้มากขึ้น ซึ่งประกอบด้วย การถูกโพสต์คำในเว็บไซต์หรือแชตสังคม การถูกสวมรอย การสร้างกลุ่มแบนในเว็บไซต์ต่างๆ

“ผู้สัมภาษณ์: แล้วก็มีการแบบ บางคนล้อเขาที่ไม่เสร็จ แล้วก็ไปสวมรอย
 ผู้ให้ข้อมูล: มี แล้วก็เข้าไปตั้งสเตตัส
 ผู้ให้ข้อมูล: โปสต์ว่า สมมุติว่า แก เหงาจังเลยอยากมีแฟน อะไรอย่างนี้
 ผู้ให้ข้อมูล: ส่วนมากถ้าเกิดผู้ชายก็จะแบบ ผมเป็นเกย์ครับ ชอบคนนั้น แล้วก็แท็กชื่อ
 ผู้ให้ข้อมูล: สมมุติว่าเล่น โทรศัพท์เพื่อนอยู่ อย่างนี้ ก็แบบเอาไปแท็กแก๊งคนอื่น เฮ้ย ชอบนะ อะไรอย่างนี้ เค้าก็จะ
 หลงตัวเอง”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคเหนือ)

“ผู้สัมภาษณ์: แล้วน้องๆ ได้พบเห็นบ้างไหมครับที่โรงเรียนนี้ อาจจะเกิดกับเราหรืออาจจะเกิดกับคนอื่นหรือ
 อาจจะมีการพบเห็น ว่านี่นะ มีการรังแกกันอย่างนี้
 ผู้ให้ข้อมูล: เคยมีรุ่นน้องมาโพสต์ได้ภาพหนูว่าอึด
 ผู้สัมภาษณ์: เหรอ มาโพสต์ได้ภาพเฟชบุ๊กเราหรือคะ
 ผู้ให้ข้อมูล: มีคนเอามาไปลงในเพจอย่างนี้ เสร็จแล้วเป็นรูปภาพหนู มีเด็กคนหนึ่งมาโพสต์อึดอะไรก็ไม่รู้”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคกลาง)

พฤติกรรมการหยอกล้อ แกล้ง รังแก ที่ครูหรือบุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้กระทำ: ในการรับรู้ของนักเรียนชาย GBT คุณครูหรือบุคลากรในโรงเรียนก็ยังแสดงพฤติกรรมในลักษณะของการหยอกล้อ แกล้ง รังแกพวกเขาเช่นเดียวกัน ซึ่ง

รูปแบบของพฤติกรรมกรรมการหยอกล้อ แกล้ง รังแกที่คุณครูและบุคลากรใน โรงเรียนเป็นผู้กระทำประกอบด้วย การพูดจาเสียดสี การแสดงออกทางสีหน้า การจับจ้อง การหักคะแนนโดยไม่มีเหตุผล

“ผู้สัมภาษณ์: ยังไงบ้างครับ

ผู้ให้ข้อมูล: ส่วนมากก็จะเป็นครูภาษาไทย ชอบพูดใส่ ตอนนั้นเราสองคนเนอะแบบว่า แต่ก่อนไม่รู้ว่าการเกี้ยว ทหาร แบบว่าใครเป็นรค. ก็จะไม่ได้เกี้ยวทหารประมาณนั้น พวกเราก็จะใส่ชุดม่วงขาววันนั้น เรา เป็นเพศที่สามเนอะ ครอบกว่า ไอ้พวกหนอน... ว่าเราเป็นหนอนอย่างนี้

ผู้สัมภาษณ์: หนอน?

ผู้ให้ข้อมูล: ไอ้พวกหนอน แล้วก็เพื่อนก็เจ็บมาก

ผู้ให้ข้อมูล: ก็ส่วนมากแล้วก็จะมีส่วนน้อยที่ไม่ให้การยอมรับ ส่วนมากเค้าก็เวลาที่เค้าไม่ให้การยอมรับเค้าก็จะ แสดงออกทางสีหน้า อาจจะเป็นเหมือนกับปฏิกิริยาเวลาที่เค้าทำ พูดจากับเราอย่างรุนแรง เหมือนพูด กับเพื่อนผู้ชาย เพื่อนผู้หญิงนี้ไเพราะ แต่ว่าพูดกับเราเหมือนกระแทกแตกคันจิตใจของเรา”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

2. รูปแบบพฤติกรรมกรรมการหยอกล้อ แกล้ง รังแกที่กระทำต่อนักเรียนหญิงที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LBT

รูปแบบการหยอกล้อ แกล้ง รังแกต่อนักเรียนหญิง LBT แบ่งออกเป็นทั้งหมด 6 รูปแบบ โดยระดับความรุนแรง ของการหยอกล้อ แกล้ง รังแกนั้นมีความสัมพันธ์กับสาเหตุของการกระทำ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ รูปแบบทั้งหมด แบ่งออกเป็น

รูปแบบพฤติกรรมทางกาย: ที่นักเรียนหญิง LBT (ทอม) ที่พบในระดับการรังแกคือ ถูกนักเรียนชายชกต่อย ตะ กระทืบ อันเนื่องมาจากนักเรียนที่ออกหัว ไปแย่งแฟนของผู้ชาย หรือการมีแฟนสาวกว่าผู้ชาย จนทำให้เกิดการหมั่นไส้ จน ส่งผลต่อการทะเลาะวิวาทกันขึ้น

“ผู้สัมภาษณ์: แล้วตอนที่ทอมโดนอะไรอย่างนี้ เค้าโดนอะไรกันบ้าง

ผู้ให้ข้อมูล: โอ้ยหนัก ถ้าเกิดว่า สมมุติว่าทอมไปแย่งแฟนผู้หญิงของผู้ชายนี้ครับ จะ โดนหนักมากเลยครับ

ผู้สัมภาษณ์: ยังไงอะ

ผู้ให้ข้อมูล: ถึงขั้นแบบว่า คงจะชกต่อย ตะ กระทืบเลยอะครับ”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคกลาง)

ส่วนในระดับที่เป็นการหยอกล้อ และการแกล้งกัน ระหว่างนักเรียนหญิง LBT และนักเรียนชายส่วนมากจะเป็น การเล่นกัน เช่น การตะ ต่อย ตีกันไปมา หรือมีการช้อนของกัน เช่นการช้อนกระเป๋า ช้อนรองเท้ากัน

“ก็ไม่ได้คุยอะ จำ แบบหวาน อะ ไรอย่างนี้คะพี่ คุยแบบโจๆ อะ คือกู มึงอะ ไรอย่างนี้ เค้าก็เลยคิดว่าเป็นแบบ เออ คุยแล้วสบายดีอย่างนี้ ก็เลยแกล้ง แกล้งก็ สำหรับหนูว่าไม่แรงนะ ก็ อีบ ตะอะ ไรอย่างนี้”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง LBT ภาคเหนือ)

รูปแบบพฤติกรรมทางวาจา: เป็นรูปแบบที่พบมากที่สุดในกลุ่มนักเรียนหญิง LBT ระดับความรุนแรงก็จะมีตั้งแต่ การแซวเล่นๆ ตอนเดินผ่านว่า “สุดหล่อ” “ทอมเรด” “ทอมซ่า” “ไอ้ทอม” หรือเป็นการพูดแหย่นักเรียนหญิง LBT ว่าให้ “มาลองกับผู้ชายไหม” หรือเป็นการพูดจาเสียดสีในทำนอง “ทำไม คิดว่าของเทียมดีกว่าของแท้หรอ... แล้วเป็นยังไง มัน

เธอ มันกว่าของผู้ชายอะไรแบบนี้” รวมไปถึงการพูดดูถูกทอม ว่าเป็นพวกไม่เอาไหน รวมถึงการแฉนักเรียนหญิงที่มีบุคลิกออกห้าว แต่ระบุตนเองว่าเป็นผู้หญิง ว่ามีอกกับปิริยาที่ไม่เหมาะกับการเป็นผู้หญิง ซึ่งผู้หญิงตามบรรทัดฐานต้องเป็นผู้หญิงที่อ่อนหวาน ไม่พูดจาห้วนๆ มีกิริยามารยาทที่เรียบร้อยไม่โลดโผน และ เกิดมาเป็นผู้หญิงขังใจก็ควรคู่กับผู้ชาย ไม่ควรจะมาชอบกันเอง

“ผู้สัมภาษณ์: ดูถูก ยังไง เช่น คำพูดแบบไหน

ผู้ให้ข้อมูล: ก็คือ ทำไม่ถึงเป็นทอม ไม่เป็นผู้หญิง ทำไมไม่เป็น เกิดมาเป็นผู้หญิงทำไมไม่เป็นผู้หญิง”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง LBT ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

“ถ้าสมมุติว่า ผู้ชายมันจะมีมุนั่งอยู่ตรงหน้าห้องน้ำ หน้าห้องน้ำชาย ก็ถ้าทอมเดินมาอย่างนี้เค้าก็จะมองแบบพูดเสียดสีแบบว่า เออ...อะไรวะ หญิงข้ามเพศอะไรประมาณนี้ ที่ผิดเพศ เค้าจะมีพูดบ้าง มีอะไรบ้าง แต่เป็นส่วนน้อยมาก แทบจะไม่มี”

(สัมภาษณ์เชิงลึก นักเรียนหญิง LBT ภาคกลาง)

รูปแบบพฤติกรรมทางสังคม: ที่พบคือ การดูถูกมองด้วยสายตาจิก เขียดหยาม มองเขม่น ไม่ชอบ รวมทั้งมีการรวมตัวกันตั้งคลับ เกลียดทอมคลับในโรงเรียน เพื่อแสดงออกว่าไม่ชอบทอม

“ถ้าแบบว่าปีก่อนนั้นจะมีผู้ชายแค้นหนึ่ง ที่ไม่ชอบทอมเลย ตั้งคลับเลย เกลียดทอมคลับ”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง ภาคกลาง)

รวมถึงการมองนักเรียนหญิงที่ออกห้าว ชอบเล่นกับผู้ชายก็มักจะถูกมองว่าเป็นทอม

“ผู้สัมภาษณ์: มีคนคิดว่าเราเป็นทอม เป็นอะไรอย่างนี้ไหม

ผู้ให้ข้อมูล: ไม่มีค่ะ แต่ว่าหนูจะชอบเล่นอะไรแบบผู้ชาย แบบต่อมมายอะไรอย่างนี้ค่ะ

หนูเหมือนเค้าเลย แต่ว่าจะมีคนคิดว่าหนูเป็นทอม

ผู้สัมภาษณ์: แล้วเราเป็นหรือเปล่า

ผู้ให้ข้อมูล: ไม่ๆ”

(สัมภาษณ์เชิงลึก นักเรียนหญิง LBT ภาคเหนือ)

รูปแบบพฤติกรรมทางเพศ: รูปแบบพฤติกรรมทางเพศเป็นรูปแบบที่พบน้อย และผู้กระทำส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนหญิงที่กระทำกับนักเรียนหญิงเอง ทั้งนี้ นักเรียนชายจะไม่กระทำพฤติกรรมดังกล่าวกับนักเรียนหญิง เพราะจะถูกมองว่าไม่ให้เกียรติผู้หญิง รวมทั้งเด็กนักเรียนหญิงที่เป็นทอมจะถูกมองว่าเป็นเด็กผู้หญิงเหมือนกัน นักเรียนชายจะไม่กลั่นแกล้งในรูปแบบพฤติกรรมทางเพศกับเด็กนักเรียนหญิงที่เป็นทอม รูปแบบที่พบคือ **การจับนม จับก้น ถอดเสื้อ เปิดกระโปรง** โดยเพื่อนผู้หญิงกันเอง

“ผู้สัมภาษณ์: เราเคยโดนถูกแกล้งถอดเสื้อ

ผู้ให้ข้อมูล: เพื่อนแกล้งจับนมมากกว่า

ผู้สัมภาษณ์: ทำไมเค้าถึงมาจับนมเราหละ

ผู้ให้ข้อมูล: ก็ใส่สตัคค์ อยากลองจับดู

ผู้สัมภาษณ์: เพื่อนแซวต่อ

ผู้ให้ข้อมูล: ก็ไม่ได้แซวมาก ก็จะมีไอนั้นมันไม่ได้ใส่สตัคค์ ก็เลย เฮ้ย นมใหญ่วะ ”

(สัมภาษณ์เชิงลึก นักเรียนหญิง LBT กรุงเทพฯ)

รูปแบบพฤติกรรมผ่านโทรศัพท์มือถือ/อินเทอร์เน็ต: เป็นรูปแบบที่พบได้น้อยในกลุ่มนักเรียนหญิง LBT ซึ่งจะมีการตั้ง *Status* เกลียดทอมดิบจน ส่งคอมมอนไลน์ หรือมีแอดเพื่อหาเรื่องในกลุ่มส่งคอมมอนไลน์

“ผู้สัมภาษณ์: มีเรื่องยังงัยอะ

ผู้ให้ข้อมูล: เค้าก็แอดมาหาเรื่องอย่างนี้ค่ะ

ผู้สัมภาษณ์: คือผู้ชายคนนั้นเค้าแอดมาหาเรื่องเราหรอ

ผู้ให้ข้อมูล: แต่เราก็ไม่ได้ทำอะไร ก็แบบว่าไม่มีอะไร

ผู้สัมภาษณ์: คือมีเรื่องแค่ข้างในบีบีหรอ

ผู้ให้ข้อมูล: ข้างนอกก็มีนะพี่ แต่ลืมไปแล้วอะ ”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง LBT ภาคเหนือ)

รูปแบบพฤติกรรมการรังแก/แกล้ง/หยอกล้อที่ครู/บุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้กระทำ คือ พุดจาเสียดสีในห้องเรียน จับจ้อง หักคะแนน กล่าวหาในสิ่งที่ไม่ได้กระทำ: นักเรียน LGBT หญิง มักจะชอบผมสั้นซึ่งผิดกฎระเบียบของโรงเรียน จึงทำให้ครูในโรงเรียนมอง หรือจับตามองนักเรียนกลุ่มนี้เป็นพิเศษ เมื่อมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น เช่น คุยเสียงดังในแถว ครูในโรงเรียนก็มักจะกล่าวโทษว่านักเรียนกลุ่มนี้เป็นผู้กระทำ

“ผู้สัมภาษณ์: แล้วที่บอกว่าคุณครูสอนสุขศึกษาบางที่เค้าก็เสียดสีเรา

ผู้ให้ข้อมูล: ใช่ บางที่เค้าจะเสียดสีเรา เสียดสีว่าเดี๋ยวเป็นก็เป็นที่ได้สักพัก เดี่ยวก็หายเป็นเอง คือเค้าพูดเรื่องเพศศึกษาอะพี่ เค้าพูดว่าเพื่อนครูเค้าเป็นผู้หญิงเสร็จแล้วเค้ามาเค้าโดนผู้ชายทำ วันรุ่งขึ้นเค้าเป็นผู้หญิงเลย เค้าก็จะพูดจูงใจให้เรากลับไปอย่างโน้นอย่างนี้ ซึ่งมันไม่ใช่ตัวของเรา ”

(สัมภาษณ์เชิงลึก นักเรียนหญิง LBT กรุงเทพฯ)

“ผู้สัมภาษณ์: โอเค ก็ถามทั่วไปแล้วกันนะ ที่น้องบอกว่าครูดูเหมือนไม่ค่อยชอบเนี่ยนะ มันแสดงออกยังงัยบ้าง

ผู้ให้ข้อมูล: แสดงออกยังงัยหรอคะ คือเหมือน ไม่รู้ว่าครูเค้า... พวกหนูคิดว่ากลิ่นแก้มมากกว่าคะ แบบอ้าว แก้มหักคะแนนอะ ไรอย่างนี้ ทั้งๆ ที่หนูไม่ทำอะไรเลย แล้วคือแบบเวลาหนูนั่งในห้องอย่างนี้เนี่ยคะ เพื่อนข้างหลังก็จะนอนบ้างอะไรบ้าง แต่หนูไม่ได้เป็นคนทำ กลุ่มหนูแบบ ตั้งใจเรียนอะ ไรอย่างนี้ แต่กลุ่มข้างหลังนอนอะ ไรอย่างนี้อาจารย์ก็มาว่าพวกหนูว่าทำไมคุย อ้าว ทั้งๆ ที่หนูไม่ได้เป็นคนคุย แต่หนูก็ไม่รู้ว่าเพราะอะไร เค้าจะมองแบบว่า กลุ่มหนูคือแบบมันมี 13 คนใช้ไหมคะ ส่วนใหญ่ก็จะ เป็นแบบชอบผมอะ ไรอย่างนี้ ทำสีผม ผมยาว ก็เลยแบบ ครูส่วนใหญ่ก็จะมองภายนอกว่าเด็กไม่ดี แน่ๆ ต้องตักเตือนบ่อยๆ ประมาณนี้นะคะ ”

(สัมภาษณ์เชิง ลึกนักเรียนหญิง LBT กรุงเทพฯ)

ความชุกของพฤติกรรมกรการหยอกล้อ แกล้ง รังแก ต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT

ความชุกของการถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT เห็นจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับด้วยแบบสอบถามบนคอมพิวเตอร์ โดยตารางที่ 2 แสดงความชุกของการถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกแต่ละรูปแบบที่นักเรียนถูกกระทำจากนักเรียนคนอื่นๆ เพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ภายใน 1 เดือนที่ผ่านมา โดยแบ่งเป็นทั้งรายพฤติกรรมและประเภทของพฤติกรรม (ทางกาย วาจา สังคม และเพศ ซึ่งหมายถึง ถูกกระทำอย่างน้อย 1 พฤติกรรมที่เป็นประเภทนั้นๆ) และแสดงทั้งจำนวนนักเรียนที่ระบุว่าตนถูกกระทำ ร้อยละที่ระบุว่าถูกกระทำในกลุ่มตัวอย่าง และร้อยละถ่วงน้ำหนัก (weighted percentage) เพื่อประมาณการความชุกที่แท้จริงในประชากรนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสายสามัญทั่วประเทศ โดยในกลุ่มตัวอย่างนักเรียนทั้งหมด ($N = 2070$) ประมาณร้อยละ 28.2 ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกในรูปแบบนี้ภายในระยะเวลา 1 เดือน ส่วนจำนวนหรือร้อยละของนักเรียนที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกในลักษณะนี้ไม่แตกต่างกันมากนักระหว่างพฤติกรรมแต่ละประเภท ยกเว้นพฤติกรรมทางเพศ ซึ่งปรากฏน้อยกว่าพฤติกรรมอื่นๆ และร้อยละที่ปรากฏในกลุ่มตัวอย่างและที่ถ่วงน้ำหนักแล้วไม่แตกต่างกันมาก ซึ่งชี้ว่าความชุกของพฤติกรรมแต่ละรูปแบบไม่ค่อยแตกต่างกันในแต่ละภาค (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2: จำนวน ร้อยละ และร้อยละที่ถ่วงน้ำหนักของนักเรียนที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ภายใน 1 เดือนที่ผ่านมา (รายพฤติกรรมและประเภทของพฤติกรรม)

	<i>n</i>	% ในกลุ่มตัวอย่าง	% ถ่วงน้ำหนัก
พฤติกรรมทางกาย	283	13.7	13.8
ตบ ตบหัว ตี ต่อย เตะ ผลัก ถีบ คัดหู หยิก ดึงผม ล็อกตัว ขว้างสิ่งของใส่ ขัดขา เดินชนไหล่แบบหาเรื่อง	231	11.2	11.7
ข่มขู่ด้วยอาวุธ (เช่น คัตเตอร์ กรรไกร มีด ปืน)	37	1.8	1.8
ขโมย ซ่อน หรือทำลาย สิ่งของๆ นื่อง (เช่น หนังสือ โทรศัพท์ เงิน รองเท้า ฯลฯ)	81	3.9	3.8
ขังน่องไว้ในห้องเรียน ห้องน้ำ หรือห้องอื่นๆ	23	1.4	1.3
พฤติกรรมทางวาจา	307	14.8	15.5
คำทอ คำทอพ่อแม่ ล้อเลียน เสียดสี ให้รู้สึกโกรธหรือ เสียใจ	226	10.9	11.3
ข่มขู่ด้วยคำพูด	142	6.9	7.0
ไถเงิน	43	2.1	2.3
พฤติกรรมทางสังคม	327	15.8	15.9
ซุบซิบ นินทา แฉ สร้างเรื่อง โทกหรือปล่อยข่าวลือในทาง ไม่ดี	231	11.2	11.4
แบน ปิดกั้นไม่ให้เข้ากลุ่ม หรือร่วมกิจกรรม	72	3.5	3.6
มองด้วยสายตาเหยียดหยาม ส่งสายตาจิก	192	9.3	9.1
พฤติกรรมทางเพศ	200	9.7	9.6
เปิดกระโปรง ถอดเสื้อ/ดึงกางเกง	78	3.8	4.1
จับ บีบ แตะ ลูบ อวัยวะต่างๆ ของน่อง เช่น นม จู๋ จิม ก้น	77	3.7	3.7
โดนขืนคร่อม ทำท่าข่มขืน	32	1.5	1.5
บังคับให้มีเพศสัมพันธ์ (ใช้มือ ใช้ปาก สอดใส่ทางจิม/ก้น)	20	1.0	0.8
แกล้งจิบแล้วทิ้ง	110	5.3	5.0
พฤติกรรมแบบใดแบบหนึ่งขึ้นไป	583	28.2	28.4

หมายเหตุ: $N = 2070$

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ระบุว่าตนเป็น LGBT (ตอบว่าคำเช่น เกย์ กะเทย ทอม ดี เป็นต้น เป็นคำที่ “อธิบายความเป็นตัวน่องมากที่สุด”) กับกลุ่มที่ไม่ระบุว่าตนเป็น LGBT (ตอบข้อคำถามนี้ว่าคำว่า “ชาย” หรือ “หญิง” อธิบายความเป็นตัวน่องของเขามากที่สุด) พบว่าในภาพรวม กลุ่มที่ระบุว่าตนเป็น LGBT มีสัดส่วนที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะถูกมองว่าเป็น LGBT มากกว่ากลุ่มที่นิยามตนเองว่าเป็นหญิงหรือชายมากกว่าสองเท่า โดยเกินครึ่ง (ร้อยละ 55.7) ในกลุ่มระบุว่าตนเป็น LGBT ระบุว่าถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกในลักษณะนี้ภายในหนึ่งเดือนที่ผ่านมา ขณะที่ประมาณ 1 ใน 4 ในกลุ่มที่นิยามตนเองว่าเป็นหญิงหรือชายถูกกระทำในลักษณะดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เนื่องจากกลุ่มที่นิยามตนเองว่าเป็น LGBT คือ

เพียงร้อยละ 11.9 ของกลุ่มตัวอย่างนักเรียนทั้งหมด นักเรียนส่วนใหญ่ที่ถูกกระทำในลักษณะนี้เป็นนักเรียนที่ไม่ได้ระบุว่าตนเป็น LGBT ส่วนถ้ามองรายประเภทของพฤติกรรม ก็มีข้อสรุปในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ ในกลุ่มที่ระบุว่าตนเป็น LGBT สัดส่วนที่ถูกกระทำในลักษณะดังกล่าวสูงกว่าในอีกกลุ่มประมาณ 3-4 เท่า แต่เมื่อเปรียบเทียบระหว่างจำนวนคนที่ถูกกระทำ คนส่วนใหญ่ที่ถูกกระทำเป็นนักเรียนที่ไม่ได้ระบุว่าตนเป็น LGBT (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3: จำนวนและร้อยละที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ในกลุ่มที่ระบุว่าตนเป็น “หญิง” หรือ “ชาย” (ไม่ใช่ LGBT) และในกลุ่มที่ระบุว่าตนเป็น LGBT (เช่น เกย์ กะเทย ทอม คี)

	ไม่ระบุว่าตนเป็น LGBT (N = 1824)		ระบุว่าตนเป็น LGBT (N = 246)		χ^2	p
	n	%	n	%		
พฤติกรรมทางกาย	207	11.3	76	30.9	70.2	<0.001
พฤติกรรมทางวาจา	235	12.9	72	29.3	46.1	<0.001
พฤติกรรมทางสังคม	238	13.0	89	36.2	87.2	<0.001
พฤติกรรมทางเพศ	140	7.7	60	24.4	69.4	<0.001
พฤติกรรมแบบใดแบบหนึ่งขึ้นไป	446	24.5	137	55.7	104.6	<0.001

หมายเหตุ: N = 2070

นอกจากนี้แล้ว คณะผู้วิจัยได้เปรียบเทียบระหว่างนักเรียนที่เป็นเพศกำเนิดหญิงและเพศกำเนิดชายด้วย และพบว่านักเรียนที่มีเพศกำเนิดหญิงมีความชุกของการถูกกระทำเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ที่สูงกว่านักเรียนเพศกำเนิดชาย ทั้งในภาพรวมและรายประเภทของพฤติกรรมทุกประเภท (ทางกาย วาจา สังคม และเพศ) (ตารางที่ 4)

นอกจากเพศกำเนิด และการนิยามอัตลักษณ์ทางเพศ/เพศภาวะของตนแล้ว คณะผู้วิจัยยังได้ถามผู้ให้ข้อมูลว่าตัวเองมีระดับความเป็นหญิงหรือความเป็นชายมากน้อยแค่ไหนเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กผู้ชายหรือเด็กผู้หญิงทั่วไป โดยในกรณีที่ผู้ตอบเป็นเพศกำเนิดชาย แบบสอบถามได้ถามถึงระดับความเป็นชาย และในกรณีที่ผู้ตอบที่เป็นเพศกำเนิดหญิงแบบสอบถามก็ได้ถามถึงระดับความเป็นหญิง แล้วพบว่านักเรียนทั้งเพศกำเนิดหญิงและชายที่รับรู้ว่าคุณมีความเป็นหญิง/ชายน้อยกว่าเด็กคนอื่นที่เป็นเพศกำเนิดเดียวกัน มีสัดส่วนที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT มากกว่านักเรียนที่มองว่าคุณมีความเป็นหญิงหรือชายพอๆ กับคนส่วนใหญ่ในเพศกำเนิดเดียวกัน (ตารางที่ 5)

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ในภาพรวมไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อวิเคราะห์รายประเภทของพฤติกรรม พบว่านักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความชุกของการถูกกระทำทางกายและทางวาจาสูงกว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 4: จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ภายใน 1 เดือนที่ผ่านมา จำแนกตามเพศกำเนิด

	เพศกำเนิดชาย (N = 857)		เพศกำเนิดหญิง (N = 1213)		χ^2	p
	n	%	n	%		
พฤติกรรมทางกาย	97	11.3	186	15.3	6.7	0.009
ตบ ตบหัว ตี ต่อย ตะ แผลง ถีบ ตีตบ หนีบ ดึงผม ล็อกตัว ขว้างสิ่งของใส่ ขัดขาน เดินชน ไหล่แบบหาเรื่อง	81	9.5	150	12.4	4.3	0.04
ข่มขู่ด้วยอาวุธ (เช่น คัตเตอร์ กรรไกร มีด ปืน)	16	1.9	21	1.7	0.5	0.81
ขโมย ซ่อน หรือทำลาย สิ่งของๆ นื่อง (เช่น หนังสือ โทรศัพท์ เงิน รองเท้า ฯลฯ)	27	3.2	54	4.5	2.3	0.13
ขังน่องไว้ในห้องเรียน ห้องน้ำ หรือห้องอื่นๆ	10	1.2	19	1.6	0.5	0.45
พฤติกรรมทางวาจา	103	12.0	204	16.8	9.2	0.002
คำทอ คำทอพ่อแม่ ล้อเลียน เสียดสี ให้รู้สึกโกรธหรือเสียใจ	73	8.5	153	12.6	8.7	0.003
ข่มขู่ด้วยคำพูด	47	5.5	95	7.8	4.3	0.04
ไถเงิน	16	1.9	27	2.2	0.3	0.57
พฤติกรรมทางสังคม	88	10.3	239	19.7	33.6	<0.001
ซุบซิบ นินทา แฉ สร้างเรื่องโกหกหรือปล่อยข่าวลือในทางไม่ดี	59	6.9	172	14.2	27.0	<0.001
แบน ปิดกั้นไม่ให้เข้ากลุ่ม หรือร่วมกิจกรรม	20	2.3	52	4.3	5.7	0.02
มองด้วยสายตาเหยียดหยาม ส่งสายตาจิก	49	5.7	143	11.8	22.0	<0.001
พฤติกรรมทางเพศ	65	7.6	135	11.1	7.2	0.007
เปิดกระโปรง ถอดเสื้อ/ดึงกางเกง	25	2.9	53	4.4	2.9	0.09
จับ บีบ ตะ แผลง อวัยวะต่างๆ ของน่อง เช่น นม จู๋ จี๋ม ก้น	29	3.4	48	4.0	0.5	0.50
โดนขืนคร่อม ทำท่าข่มขืน	20	2.3	12	1.0	6.0	0.02
บังคับให้มีเพศสัมพันธ์ (ใช้มือ ใช้ปาก สอดใส่ทางจิ๋ม/ก้น)	12	1.4	8	0.7	2.9	0.09
แกล้งจิบแล้วทิ้ง	37	4.3	73	6.0	2.9	0.09
พฤติกรรมแบบใดแบบหนึ่งขึ้นไป	186	21.7	397	32.7	30.2	<0.001

หมายเหตุ: N = 2070

ตารางที่ 5: จำนวนและร้อยละที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT แบ่งตามเพศกำเนิดและระดับความเป็นชาย/หญิงในการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล

เพศกำเนิด	ระดับความเป็นหญิง / ชาย ในการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล	ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแก (พฤติกรรมแบบใดแบบ หนึ่งขึ้นไป)		χ^2	<i>p</i>
		<i>n</i>	%		
หญิง (<i>N</i> = 1213)	มีความเป็นหญิงน้อยกว่าเด็กผู้หญิงทั่วไป (<i>n</i> = 131)	64	48.9	24.7	<0.001
	มีความเป็นหญิงพอๆ กับเด็กผู้หญิงทั่วไป (<i>n</i> = 1040)	312	30.0		
	มีความเป็นหญิงมากกว่าเด็กผู้หญิงทั่วไป (<i>n</i> = 42)	21	50.0		
ชาย (<i>N</i> = 857)	มีความเป็นชายน้อยกว่าเด็กผู้ชายทั่วไป (<i>n</i> = 58)	40	69.0	85.6	<0.001
	มีความเป็นหญิงพอๆ กับเด็กผู้ชายทั่วไป (<i>n</i> = 670)	114	17.0		
	มีความเป็นหญิงมากกว่าเด็กผู้ชายทั่วไป (<i>n</i> = 129)	32	24.7		

หมายเหตุ: *N* = 2070

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างแต่ละภาคของประเทศไทย พบว่าในภาพรวม สัดส่วนของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างที่ถูกกระทำในกรุงเทพฯ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้นสูงกว่าในภาคกลางหรือภาคเหนือ และเมื่อวิเคราะห์ด้วย Chi-Square พบว่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มมีนัยสำคัญทางสถิติในภาพรวม แต่ไม่มีนัยสำคัญเมื่อวิเคราะห์รายประเภทของพฤติกรรม (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 6: จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ภายใน 1 เดือนที่ผ่านมา ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

	ม. ต้น (N = 1028)		ม. ปลาย (N = 1041)		χ^2	p
	n	%	n	%		
พฤติกรรมทางกาย	181	17.6	102	9.8	26.7	<0.001
ตบ ตบหัว ตี ต่อย ตะ แผลง ถีบ ดึงหู หยิก ดึงผม ล็อกตัว ขว้าง สิ่งของใส่ ขัดขา เดินชนไหล่แบบหาเรื่อง	140	13.6	91	8.7	12.4	<0.001
ข่มขู่ด้วยอาวุธ (เช่น คัตเตอร์ กรรไกร มีด ปืน)	29	2.8	8	0.8	12.4	<0.001
ขโมย ซ่อน หรือทำลาย สิ่งของๆ นื่อง (เช่น หนังสือ โทรศัพท์ เงิน รองเท้า ฯลฯ)	56	5.4	25	2.4	12.8	<0.001
ขังน่องไว้ในห้องเรียน ห้องน้ำ หรือห้องอื่นๆ	26	2.5	3	0.3	18.8	<0.001
พฤติกรรมทางวาจา	176	17.1	131	12.6	8.4	0.004
คำทอ คำทอพ่อแม่ ล้อเลียน เสียดสี ให้รู้สึกโกรธหรือเสียใจ	122	11.9	104	10.0	1.8	0.17
ข่มขู่ด้วยคำพูด	82	8.0	60	5.8	4.0	0.05
ไถเงิน	29	2.8	14	1.3	5.5	0.02
พฤติกรรมทางสังคม	177	17.2	150	14.4	3.1	0.08
ซุบซิบ นินทา แฉ สร้างเรื่องโกหกหรือปล่อยข่าวลือในทางไม่ดี	120	11.7	111	10.7	0.5	0.46
แบน ปิดกั้นไม่ให้เข้ากลุ่ม หรือร่วมกิจกรรม	47	4.6	25	2.4	7.3	0.007
มองด้วยสายตาเหยียดหยาม ส่งสายตาจิก	106	10.3	86	8.3	2.6	0.11
พฤติกรรมทางเพศ	96	9.3	104	10.0	0.3	0.62
เปิดกระโปรง ถอดเสื้อ/ดึงกางเกง	47	4.6	31	3.0	3.6	0.06
จับ บีบ ตะ แผลง อวัยวะต่างๆ ของน่อง เช่น นม จู๋ จิม ก้น	31	3.0	46	4.4	2.8	0.09
โดนขืนคร่อม ทำท่าข่มขืน	18	1.8	14	1.3	0.6	0.45
บังคับให้มีเพศสัมพันธ์ (ใช้มือ ใช้ปาก สอดใส่ทางจิม/ก้น)	15	1.5	5	0.5	5.2	0.02
แกล้งจิบแล้วทิ้ง	51	5.0	59	5.7	0.5	0.47
พฤติกรรมแบบใดแบบหนึ่งขึ้นไป	308	30.0	275	26.4	3.2	0.07

หมายเหตุ: N = 2069

ตารางที่ 7: จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ภายใน 1 เดือนที่ผ่านมาจำแนกตามภาค

	กรุงเทพฯ (N = 347)		กลาง (N = 442)		เหนือ (N = 431)		ใต้ (N = 430)		ตะวันออก เฉียงเหนือ (N = 420)		χ^2	p
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
พฤติกรรมทางกาย	59	17.0	53	12.0	60	13.9	64	14.9	47	11.2	7.1	0.13
พฤติกรรมทางวาจา	49	14.1	54	12.2	63	14.6	81	18.8	60	14.3	8.1	0.09
พฤติกรรมทางสังคม	51	14.7	61	13.8	60	13.9	77	17.9	78	18.6	6.6	0.16
พฤติกรรมทางเพศ	46	13.3	42	9.5	31	7.2	43	10.0	38	9.0	8.4	0.08
พฤติกรรมแบบใด แบบหนึ่งขึ้นไป	106	30.5	105	23.8	105	24.4	139	32.3	128	30.5	13.1	0.01

หมายเหตุ: N = 2070

สถานที่เกิดเหตุการณ์การหยอกล้อ แกล้ง รังแกต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT

1. สถานที่เกิดเหตุการณ์การหยอกล้อ แกล้ง รังแกต่อนักเรียนชายที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น GBT

นักเรียนชาย GBT และโดยเฉพาะส่วนที่มีลักษณะออกสาว มักจะถูกล้อ แกล้ง รังแกบริเวณห้องน้ำชายของโรงเรียน จนทำให้นักเรียนชาย GBT บางคนไม่กล้าเข้าห้องน้ำชาย ต้องแอบเข้าน้ำเวลาที่ไม่มีคนอยู่ ไม่เข้าห้องน้ำที่โรงเรียนเพราะกลัวถูกแกล้ง หรือในบางครั้งก็จะต้องมีเพื่อนผู้หญิงพานักเรียนชาย GBT ไปเข้าห้องน้ำ และนักเรียนชาย GBT ก็จะไปเข้าห้องน้ำผู้หญิงแต่นักเรียนหญิงบางคนก็ไม่อยากให้เข้า เพราะมองว่านักเรียนชาย GBT ก็ยังมีเพศสรีระแบบเพศชาย

“ก็ส่วนใหญ่ก็ล้อเป็นแบบตูด ตูดๆ แล้วก็เป็นเรื่องห้องน้ำอย่างนี้ ห้องน้ำหนู โคนทุกวันนี่ หนูก็ต้องแบบแอบเข้าอะ เวลามีคนไม่อยู่อะไอย่างนี้ ใครจะมารู้ความรู้สึกของหนู ”

(สัมภาษณ์เชิงลึก นักเรียนชาย GBT กรุงเทพฯ)

ลักษณะหนึ่งที่ทำให้ห้องน้ำนักเรียนในบางโรงเรียนมีการหยอกล้อ แกล้ง รังแก คือลักษณะทางกายภาพของตัวห้อง กล่าวคือ ปิดประตูได้ทั้งจากภายในและภายนอกห้อง ซึ่งทำให้สามารถขังคนอื่นไว้ข้างในได้

“ก็ส่วนมากก็เป็นห้องน้ำผู้ชาย เพราะว่าส่วนมากห้องเรียนของเราก็อยู่ใกล้ๆ กัน เนื้อที่ก็เยอะ แต่ว่ามันอาคารเรียนต่างๆ นี่มันก็แบบว่าเป็นจุดปลอดภัยนะครับ แต่ว่าส่วนมากนี่ก็คือห้องน้ำผู้ชาย เวลาที่เราไปเนี่ย เพื่อนผู้ชายเค้าก็จะพูดให้เรา สมมุติว่าเวลาที่แบบเราเข้าไปนานๆ เข้าห้องน้ำนานๆ เพื่อนก็อาจจะถูก โคนแกล้งแบบขังในห้องน้ำประมาณนี้ครับ ขังอยู่ในห้องน้ำครับ เค้าจะล้อคลอนข้างหน้าไว้ เราออกไม่ได้เราก็จะส่งเสียงให้คนมาช่วยอะไรอย่างนี้ครับ เค้าก็จะหัวเราะใหญ่เลยครับเพื่อนผู้ชาย ”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ตะวันออกเฉียงเหนือ)

ในระหว่างการเข้าค่ายพักแรมซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน อย่างเช่น การเข้าค่ายลูกเสือ หรือเข้าค่าย รด. ก็มักเป็นสถานที่ที่นักเรียนชายที่ออกสาวมักจะถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแก อยู่บ่อยๆ เนื่องจากเมื่อเข้าค่ายพักแรม นักเรียนชายต้องอาบน้ำรวมกัน นอนในเต็นท์เดียวกัน จึงมักเป็นสถานที่ที่เอื้อให้นักเรียนชาย GBT ถูกกระทำจากนักเรียนชายคนอื่น รูปแบบที่ถูกกระทำมักเป็นรูปแบบพฤติกรรมทางเพศ เช่นการทำท่าข่มขืนนักเรียนชาย GBT

“ผู้สัมภาษณ์: ค่ายอะไร ค่ายลูกเสืออย่างไรหรือ

ผู้ให้ข้อมูล: เวลาเค้าให้เข้าค่ายลูกเสือใช่ไหม แล้วคนที่ป็นสองซึม คนที่เป็นผู้ชายอยากเป็นผู้หญิงอะ เค้าก็ต้องนอนเต็นท์ผู้ชายปกติใช่ไหม เค้าไม่ให้นอนเต็นท์ผู้หญิง แล้วพอแบบนี้มันก็เกิดการกลั่นแกล้ง กลุ่มผู้ชายแกล้งอะไรแบบนี้ในเต็นท์อะ ไรแบบนี้

ผู้สัมภาษณ์: แกล้งอะไรบ้างอะ

ผู้ให้ข้อมูล: คือทำแบบว่า เหมือนว่าผู้ชายจะข่มขืนผู้หญิงอะไรแบบนี้ มีบ้าง”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย ม. ปลาย ภาคใต้)

ห้องเรียนก็เป็นอีกสถานที่หนึ่งที่มีการหยอกล้อ แกล้ง นักเรียนชาย GBT ระหว่างรอเข้าเรียน เปลี่ยนคาบก็จะถูกหยอกล้อ

“ผู้สัมภาษณ์: สถานที่ เวลาที่แบบเค้าแกล้งกันนะ เค้าแกล้งกันที่ไหนอะ

ผู้ให้ข้อมูล: เพราะที่นี้เป็นแบบเดินเรียนนะครับ สมมุติเรียนอยู่อาคารนี้ จะเรียนคณิตก็ต้องเดิน ไปอาคารนู่น

ผู้สัมภาษณ์: แล้วส่วนใหญ่เป็นที่ไหนครับที่เวลาเค้าชอบแกล้งกัน

ผู้ให้ข้อมูล: ในห้องเรียน ห้องที่เรียนตอนนั้น สมมุติว่าห้องสี่เรียน แล้วเรารู้จักกัน ห้องเราอยู่ข้างๆ เค้าก็จะเล่นกัน

ผู้สัมภาษณ์: ส่วนใหญ่เป็นห้องเรียน มีที่ไหนอีกบ้างที่เป็นที่ถูกรังแก มีที่ไหนอีกบ้าง

ผู้ให้ข้อมูล: หน้าระเบียง ระหว่างที่รอครู เพราะว่าระหว่างที่ครูไม่มา ก็ห้องจะปิดไว้ก่อน ก็รอครูเข้าห้องอยู่ที่หน้าระเบียงก็จะเล่นกัน”

(สัมภาษณ์เชิงลึก นักเรียนชาย GBT ภาคเหนือ)

รวมไปถึงห้องนาฏศิลป์ที่นักเรียนชาย GBT จะเข้าไปซ้อมการแสดง ซ้อมรำ เนื่องจากกลุ่มนักเรียนชาย GBT จะเป็นนักเรียนที่ชอบทำกิจกรรม ทำการแสดงให้กับทางโรงเรียน

“ก็จะมีตรงม้าหินอ่อน บางทีไปซ้อมฟ้อน ซ้อมรำ ที่ห้องนาฏศิลป์นะครับ เค้าก็จะไปหาบางทีก็จะไปลี้มทับอย่างนี้ครับ”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคเหนือ)

2. สถานที่เกิดเหตุการณ์การหยอกล้อ แกล้ง รังแกต่อนักเรียนหญิงที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LBT

สถานที่เกิดการหยอกล้อ แกล้ง รังแก นักเรียนหญิง LBT ในโรงเรียน จะพบได้ทุกบริเวณของโรงเรียน โดยสถานที่พบการหยอกล้อ และแกล้งบ่อยที่สุดมักจะเกิดขึ้นที่บริเวณห้องเรียน ก่อนเข้าห้องเรียน ช่วงเวลาที่เกิดก็มักจะเป็นเวลาพักกลางวัน และช่วงที่ครูไม่อยู่ในห้องเรียน

“ผู้สัมภาษณ์: ที่ไหนอะคะ เกิดขึ้นที่ไหน

ผู้ให้ข้อมูล: ในห้องเรียนค่ะ

ผู้สัมภาษณ์: ในห้องเรียน วิชาอะไร

ผู้ให้ข้อมูล: จะเป็นตอนพักมากกว่า

ผู้สัมภาษณ์: ตอนพักกลางวัน

ผู้ให้ข้อมูล: แล้วก็ตอนที่ไม่มีครูเข้าสอนนะคะ”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง LBT ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

บริเวณ โรงอาหาร สนามหญ้า ก็เป็นอีกสถานที่ที่มักจะเกิดเหตุการณ์การหยอกล้อ แกล้ง รังแกต่อนักเรียนหญิง LBT เนื่องจากสถานที่ดังกล่าวมีผู้คนเดินพลุกพล่าน มีคนอยู่เมื่อเกิดการแกล้งกันก็จะทำให้ผู้ถูกรังแกเกิดความอับอาย และสร้างความสนุกสนานให้กับผู้กระทำ

“ผู้สัมภาษณ์: แล้วที่เค้ามาแซว หรือว่ามาทำอะไรเนี่ย ส่วนใหญ่จะแซวกันที่ไหน

ผู้ให้ข้อมูล: สนามนี้คะสนาม ก็เวลาคนจะเจอกันก็ส่วนใหญ่ก็เป็นที่สนามมากกว่า”

(สัมภาษณ์เชิงลึก นักเรียนหญิง LBT กรุงเทพฯ)

สถานที่นักเรียนหญิง LBT มักจะไปนั่งรวมตัวกัน อย่างเช่นหน้าห้องประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน เมื่อมีนักเรียนชายเดินผ่านมา ก็มักจะแซว เสียดสี กลุ่มนักเรียนหญิง LBT

“ผู้สัมภาษณ์: แล้วช่วงแรกๆ ที่พูดแบบนี้คะ บริเวณโรงเรียนเนี่ย บริเวณไหนที่เวลาเราเดินแล้วเราเจอคนที่พูดแบบนี้

ผู้ให้ข้อมูล: บริเวณไหนหะคะ ห้องประชาสัมพันธ์ ค่ะ เพราะว่าเราจะมานั่งด้วยกันนะคะ เพราะว่าหน้าห้องประชาสัมพันธ์มันจะเป็นทางเดินไปโรงอาหารคะ เพราะว่าเรามา นั่งด้วยกัน เค้าก็จะพูดให้เราว่าทำไมเป็นอย่างนี้

ผู้สัมภาษณ์: เฉพาะบริเวณนั้น เพราะว่าเรามา นั่งอยู่ตรงนั้น ใช่ไหมคะ

ผู้ให้ข้อมูล: ใช่คะ เพราะว่า เป็นฝ่ายประชาสัมพันธ์ด้วยคะ”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง LBT ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

สถานที่ซึ่งครูหรือบุคลากรของโรงเรียนสอดส่องไม่ถึง เช่นลานชงโคของโรงเรียนที่เป็นสถานที่สำหรับให้นักเรียนพักผ่อน ก็มักเกิดเหตุการณ์ที่นักเรียนหญิง LBT ถูกกระทำจากรุ่นพี่

“ผู้สัมภาษณ์: แต่ในหนึ่งอาทิตย์หนูโดนสักสิบครั้งได้ ก็คือบางวันโดน บางวันไม่โดน บางวันโดนสองครั้งแล้ว

สถานที่ที่โดนอยู่ที่ไหน

ผู้ให้ข้อมูล: ก็น่าจะเป็นลานชงโคคะ”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง LBT ภาคใต้)

นอกจากสถานที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว เหตุการณ์ของการหยอกล้อ แกล้งมักจะเป็นสถานที่ไหนก็ได้ในโรงเรียน ถ้ามีโอกาส นักเรียนหญิง LBT ก็จะได้โดนแกล้งจากเพื่อนๆ ซึ่งนักเรียนหญิง LBT ที่ถูกกระทำมักมองว่าเหตุการณ์นี้เป็นเรื่องขำๆ สนุกๆ เล่นกันในกลุ่มเพื่อนๆ

“ผู้สัมภาษณ์: ส่วนใหญ่จะคิงแก๊ง หรือปัดน้ำ อะไรที่ไหนคะ

ผู้ให้ข้อมูล: ได้หมดทุกที่ ขอให้จิ้งหว่ามัน โอเคก็จะแกล้งเลย

ผู้ให้ข้อมูล: ต้องเป็นที่นี้ไหม คนเห็นเยอะๆ

ผู้ให้ข้อมูล: ถ้าได้ยิ่งดีคะ

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง LBT ภาคกลาง)

มูลเหตุจูงใจของการหยอกล้อ แกล้ง รั้งแก่นักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT

มูลเหตุจูงใจของการหยอกล้อ แกล้ง รั้งแก่นักเรียนชายที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ที่พบมากเกิดจากการรับรู้ของนักเรียนคนอื่นว่าการแสดงออกทางเพศภาวะของนักเรียนกลุ่มนี้ดู **ตุงตุง ออกสาว ดูไม่แมน** อย่างชัดเจน นักเรียนชายก็มักจะชอบมาหยอกล้อ มาแกล้งนักเรียนชายที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT เพราะพวกเขาสามารถหยอกล้อ แกล้ง รั้งแก่นักเรียนชาย LGBT ในทางเพศได้ แต่ไม่สามารถหยอกล้อ แกล้ง นักเรียนหญิงในลักษณะเดียวกัน (เช่น การจับนม จับก้น หรือการจับอวัยวะเพศ) ได้ นักเรียนชายจึงหันมาเล่นกับนักเรียนชาย LGBT ที่ออกสาว

“ผู้สัมภาษณ์: ตุงตุงมากกว่า เพราะว่ามันดูๆ พวกนั้น ที่เค้าออกแมนๆ แล้วไม่ค่อยตุงตุง เค้าไม่ค่อยโดนใช่ไหม

ผู้ให้ข้อมูล: ใช่ ที่เอ็มไม่ค่อยโดนหรอก เพราะพวกเค้าไม่ค่อยมีใครมาแกล้งเค้า เค้าก็อยู่ของเค้า แต่หนูโดนบ่อยมาก ออกเยอะ แบบเห็นเลยอะว่าเออ..น้องคนนี้เป็นนะ เค้าก็ชอบมาแกล้ง มันตลก แกล้งแล้วเค้าคงจะสนุกของเค้าอะไรประมาณนี้

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย LGBT ภาคกลาง)

ในบางครั้ง การที่นักเรียนชาย ที่ออกสาวเมื่อโดนแกล้งก็มักจะ **ส่งเสียง กรีดร้อง** ทำให้นักเรียนชายที่เข้ามาแกล้งรู้สึกสนุกสนาน ชอบใจ จึงมักเลือกที่จะแกล้งนักเรียนชาย LGBT ที่คล้ายหญิงมากๆ เพื่อความสนุก ความบันเทิงในกลุ่มเพื่อนๆ

“ก็แบบว่าถ้ามันออกผู้หญิงมาก อะไรอย่างนี้แบบเยอะ หนูว่าน่าโดนแกล้ง ก็ยังเป็นแบบนี้กันอยู่ก็ไม่น้อยเท่าไหร่นะ หนูว่า ถ้าออกผู้หญิงเลยนะ มันไม่มีทางสู้แน่ วี๊ดว๊าดแน่อะไรประมาณนี้”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย LGBT ภาคกลาง)

มูลเหตุจูงใจประเด็นถัดมาคือ การที่นักเรียนชาย LGBT ถูกมองว่าเป็นคน **ไม่ตอบโต้ ดูเป็นคนอ่อนแอ**

“กะเทยอะไรจะโดนมากกว่า เค้านี้กว่าอ่อนแอครับ แต่เราก็ตอบโต้เค้า ถ้ากะเทย เกย์ อะไรจะโดนเยอะกว่า”

(สนทนากลุ่มนักเรียนชาย LGBT ภาคเหนือ)

แต่ในอีกมุมมองหนึ่ง ถ้าหากนักเรียนชาย LGBT **ตอบโต้กลับก็จะยิ่งถูกแกล้ง** เพราะนักเรียนชายมองว่าการที่นักเรียนชาย LGBT ตอบโต้มันทำให้พวกเขาสนุกมากยิ่งขึ้นเมื่อได้แกล้ง เพราะคิดว่าเล่นด้วยได้

“ผู้สัมภาษณ์: บางโรงเรียนอะ คนที่เจิบจะ โคนเยอะกว่าคนที่ตอบได้ แต่ที่นี่ไม่ใช่อย่างนั้น

ผู้ให้ข้อมูล: คนนี้ตอบได้จะ โคนเยอะกว่า เหมือนผู้ชายเค้าคิดว่า เนียมมันตอบได้ก็ได้ ก็เล่นกับมันได้ ถ้าเล่นเดี๋ยวมัน ร้อง ต้องมาจ้อ”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคเหนือ)

แต่นักเรียนชายบางคนที่มีลักษณะ **ผิวขาว ตัวเล็ก ลักษณะคล้ายผู้หญิง**ก็จะมักถูกมองว่าเป็นกะเทย ซึ่งเป็นมูลเหตุจูงใจให้ถูกแกล้งจากนักเรียนผู้ชาย

“ผู้ให้ข้อมูล: แต่หน้าเค้าหวาน หน้าเค้าหวาน ขาวมาก ขาวกว่าฟ้าอีกอะแล้วเค้าดูว่าแบบ หน้าเด็กอะ

ผู้สัมภาษณ์: ด้วยเหตุนี้ด้วยหรือเปล่าทำให้เพื่อนผู้ชายแกล้งเค้า

ผู้ให้ข้อมูล: ส่วนใหญ่พวกขาวๆ จะถูกค่าว่าเป็นตุ๊ด”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง ม.ต้น ภาคใต้)

ในมุมมองของชาย GBT ที่ถูกกระทำบางครั้งก็มองว่าสาเหตุที่ถูกหยอกล้อ แกล้งก็มาจากการที่นักเรียนชายคิดว่าตนเอง **สวย น่ารัก** น่าแกล้ง และคิดว่าเข้ามาแกล้งเพราะต้องการที่จะ **จีบตนเอง**

“ผู้สัมภาษณ์: เราคิดว่าทำไมเค้าถึงแซว

ผู้ให้ข้อมูล: เพราะเราสวย

ผู้ให้ข้อมูล: รอโอกาสนี้มานานแล้ว

ผู้สัมภาษณ์: คนอื่นหละคิดว่าทำไมเค้าถึงแซว

ผู้ให้ข้อมูล: เค้าอยากเล่นกับเรารึเปล่า

ผู้ให้ข้อมูล: เค้าอยากทักทาย เค้าอยากจีบเรา”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT กรุงเทพฯ)

ผลกระทบ ความรู้สึก ความคิดของผู้ถูกกระทำ

การถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกในกลุ่มนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT นั้นมักจะส่งผลกระทบต่อความรู้สึก และความคิดของผู้ที่ถูกกระทำไม่มากก็น้อย ซึ่งจะส่งผลกระทบมากหรือน้อยแค่ไหน ก็ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและวิธีการรับมือของผู้ถูกกระทำในเหตุการณ์นั้นๆ โดยผลกระทบจากการถูกรังแกนั้นก็อาจจะมีตั้งแต่รู้สึกชินกับเหตุการณ์แบบนั้นแล้ว รู้สึกเงิน อยา ไปจนถึงรู้สึกเศร้าจนไม่อยากไปโรงเรียน ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังนี้

รู้สึกเฉยๆ และชินกับเหตุการณ์: กลุ่มนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT และถูกกระทำในลักษณะของการหยอกล้อ แกล้ง รังแกบ่อยๆ ส่วนใหญ่จะรู้สึกชินกับเหตุการณ์ และบางคนก็ยอมรับว่าตัวเองเป็นแบบนั้น และไม่ได้รู้สึกแยะจากการถูกเพื่อนหยอกล้อ แกล้ง รังแกอะไรสักเท่าไร ซึ่งความรู้สึกแบบนี้พบทั้งกับคนที่ยอมรับว่าตนเองเป็นกะเทย

“ผู้สัมภาษณ์: โกรธไหมเวลาที่เพื่อนมาว่าเรา หรือว่าเค้ามาว่าเราเป็นกะเทย

ผู้ให้ข้อมูล: ไม่โกรธ

ผู้ให้ข้อมูล: ไม่โกรธ มันจะชินแล้ว เพื่อนเรียกอีกะเทย อีกะเทย

ผู้ให้ข้อมูล: ตอนแรกๆ อาจจะโกรธ ตอนที้ม. ต้น ที่โรงเรียนเดิม แต่ตอนนี้ก็ชินแล้ว ตอนที่เพื่อนบอกว่า เธอ
กะเทย ก็ใช้กะเทย ก็เป็นกะเทย ไข่แล้วเรียกถูกแล้ว”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคเหนือ)

ในลักษณะเดียวกัน นักเรียนหญิงที่มีลักษณะเป็นทอมคนหนึ่งก็บอกว่าไม่ได้รู้สึกอะไร เมื่อถูกเรียก “ทอมแรด”

“ผู้สัมภาษณ์: ชินแล้ว แล้วน้องเคยโดนแซวบ้างไหมครับ น้องนิด

ผู้ให้ข้อมูล: มีบ้าง

ผู้สัมภาษณ์: แซวว่าอะไรครับ

ผู้ให้ข้อมูล: ทอมแรด

ผู้สัมภาษณ์: ทอมแรด

ผู้ให้ข้อมูล: ทอมซ่าส์

ผู้สัมภาษณ์: แล้วทำไมเค้าเรียกเราว่าทอมแรดล่ะ

ผู้ให้ข้อมูล: เห็นทาแป้งมั้ง

ผู้สัมภาษณ์: อันนี้ผู้ชายพูดหรือหรือผู้หญิง

ผู้ให้ข้อมูล: ผู้หญิงพูด

ผู้สัมภาษณ์: แล้วพอเค้าพูดอย่างนั้นเรารู้สึกยังไง

ผู้ให้ข้อมูล: ก็เฉยๆ ก็เป็นรู้จักกันอะไรอย่างนี้

ผู้สัมภาษณ์: รู้สึกเสิร์ทไหม

ผู้ให้ข้อมูล: ไม่ค่ะ”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง LBT ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

รู้สึกจำๆ: นักเรียนบางคนเมื่อถูกหยอกล้อ แก่สัง รังแก จะรู้สึกจำๆ เพราะมองว่าเป็นการเล่นกันกับเพื่อน

“ผู้สัมภาษณ์: รู้สึกยังไง

ผู้ให้ข้อมูล: เหมือนเป็นการหยอก

ผู้สัมภาษณ์: เรารู้สึกกลัวไหม

ผู้ให้ข้อมูล: ก็จำๆ

ผู้ให้ข้อมูล: ล้อเล่นกับเพื่อน”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

รู้สึกเงิน อาย: ในบางกรณีที่นักเรียน LGBT ถูกหยอกล้อ แก่สัง รังแก พวกเขาที่รู้สึกเงิน อาย เนื่องจากโดนเพื่อน
จับจ้อง และจ้องมองเขาทำให้เขาทำตัวไม่ถูก เขาก็จะรู้สึกอายจากการถูกเพื่อนๆ หยอกล้อ แก่สัง รังแก ซึ่งในบางกรณีดู
เหมือนสิ่งที่ยิ่งทำให้รู้สึกอายคือการตกเป็นเป้าสายตาของของหมู่่มาก

“ไม่ทำคำที่คำเราไป เราก็คืน คนเค้าก็จะมอง คนเค้าก็จะหันมามองครับว่าใครโดนคำ โดนเรื่องอะไร มันก็อาย”

(สัมภาษณ์เชิงลึก นักเรียนชาย GBT กรุงเทพฯ)

อีกคนหนึ่งก็มองว่าเคยรู้สึกอาย แต่พอระดับความรุนแรงของคำพูดจากเพื่อนๆ ลดลง ความรู้สึกอาก็หายไป

“ผู้ให้ข้อมูล: ล้อว่าเป็นอิตู้ด

ผู้สัมภาษณ์: ถ้าใครมาเรียกเราว่าอิตู้ด เรารู้สึกยังไง

ผู้ให้ข้อมูล: ก็ไม่ยังไงนะครับ ถ้าเป็นเมื่อก่อนอาจจะอาย เพราะว่ายังไงหละ ก็เป็นเพื่อนมาล้อ ก็คืออาจจะอาย
แล้วก็อาจจะมองหน้าคนอื่นไม่คิด แต่ตอนนี้ก็คือ ไม่มีใครเรียก ไม่มีใครกล้าเรียกก็ส่วนมากจะ
เรียกชื่อแจ๊ค บางครั้งก็เรียกแจ๊คก็ เพราะว่าเห็นว่าเราเป็นเกย์ก็เลยเติมชื่อให้”

(สัมภาษณ์เชิงลึก นักเรียนชาย GBT ภาคใต้)

รู้สึกโกรธ และเสียความรู้สึก: เมื่อกลุ่มนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแก หลายๆ ครั้งก็ทำให้พวกเขาารู้สึกไม่ชอบ โกรธ และเสียความรู้สึก

“ผู้สัมภาษณ์: แล้วเรารู้สึกยังไงคะ เวลาที่มีคนมาพูดอย่างนี้กับเรา

ผู้ให้ข้อมูล: เสียความรู้สึก

ผู้สัมภาษณ์: เราชอบไหม ที่มีคนมาพูดอย่างนี้กับเรา

ผู้ให้ข้อมูล: ไม่ชอบ

ผู้ให้ข้อมูล: ไม่ชอบ

ผู้สัมภาษณ์: โกรธไหม

ผู้ให้ข้อมูล: โกรธ”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง LBT ภาคเหนือ)

รู้สึกน้อยใจ หรือเสียใจ: ในหลายๆ ครั้งที่นักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ถูกเพื่อนหยอกล้อ แกล้ง รังแกก็เกิดการตั้งคำถามว่าทำไมต้องเป็นตัวเอง ทำไมเพื่อนๆ ต้องมาแกล้งตัวเอง และสงสัยว่าตัวทำไ้ผิดอะไรหรือไม่ ซึ่งจะทำให้พวกเขาารู้สึกน้อยใจและเสียใจ จนถึงไม่อยากเข้ามาในโรงเรียนแล้ว

“ผู้สัมภาษณ์: แล้วทำให้เรารู้สึกยังไง

ผู้ให้ข้อมูล: เรารู้สึกแบบ เฮ้ย..เราทำอะไรผิด เราไม่ได้ทำอะไรเลยนะ มันก็เป็นความรู้สึกแบบ เออ..มันก็น้อยใจ
นะ ทำไมแบบต้องมาแกล้งเราอะไรขนาดนี้ มันแรงนะเนี่ย

ผู้สัมภาษณ์: แล้วยังไง แล้วน้องก็ไม่มาโรงเรียน

ผู้ให้ข้อมูล: บางวันหนูก็ไม่มาโรงเรียนเลย

ผู้สัมภาษณ์: บางวัน แสดงว่าหลายครั้งที่ไม่มา

ผู้ให้ข้อมูล: ใช่ภายในอาทิตย์หนึ่ง อาจจะแบบวันหนึ่ง หรือสองวันที่ไม่มา”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

ในอีกกรณีหนึ่ง นักเรียนผู้ให้ข้อมูลอธิบายว่าการถูกลวนลามทางเพศทำให้ตนเองรู้สึกน้อยใจเพราะมองว่าตนเองน่าจะต้อง “รักนวลสงวนตัว” เหมือนผู้หญิง แต่ทำไมนักเรียนที่มักกระทำต่อเขาเลือกลวนลามเขา ขณะที่ไม่ทำขนาดนั้นกับผู้หญิง

“ผู้สัมภาษณ์: แล้วเรารู้สึกยังไงบ้าง

ผู้ให้ข้อมูล: ก็รู้สึกแบบ เราก็ไม่อยากให้จับ ก็คือเราอะก็คือเป็นเพศทางเลือกก็คือเราจะรัก นวลสงวนตัวเหมือนผู้หญิงใช้ไหมครับ ก็คือเวลาเค้ามาจับมาหยอกก็คือเค้าจะหัวเราะใช้ไหมครับ ก็คือเราอะจะน้อยใจในเรื่องนี้ ก็คือทำไมเค้าไม่หยอกผู้หญิงบ้าง ก็คือเราก็สามารถทำเหมือนผู้หญิงได้ ทำไมเค้าต้องมาทำกับเราด้วย”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

ความรู้สึกอยากแก้แค้น หรือเอาคืน: การถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกในลักษณะต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ไม่ว่าจะเป็ นพฤติกรรมทางกาย ทางวาจา ทางเพศ หรือแม้กระทั่งการกระทำที่เกิดขึ้นผ่านโทรศัพท์มือถือหรืออินเทอร์เน็ต การถูกกระทำในลักษณะดังกล่าวก็มักจะส่งผลให้ผู้ถูกกระทำรู้สึกที่ตัวเองกำลังเสียเปรียบ และทำให้รู้สึกอยากแก้แค้นหรืออยากเอาคืน เพื่อให้คนที่มากระทำต่อเขาได้รับความเจ็บปวดดังกล่าวเสียบ้าง

“ผู้สัมภาษณ์: แล้วที่บอกว่ามีคนพูดว่า ไอ้ทอม ทำไมหนูถึงไม่ชอบ

ผู้ให้ข้อมูล: ไม่รู้ค่ะ มันเหมือนมันทำให้เรา มันไม่ดี หนูไม่ชอบให้ใครมาว่าหนูอย่างนั้น

ผู้สัมภาษณ์: การเป็นทอมนี่ถูกว่าหรือ

ผู้ให้ข้อมูล: ไม่ใช่ค่ะ ชื่อหนูก็มีทำไมต้องเรียกทอม

ผู้สัมภาษณ์: คือหนูรับไม่ได้ใช่ไหมถ้ามีคนมาเรียกหนูอย่างนั้น

ผู้ให้ข้อมูล: ไม่ใช่รับไม่ได้ แค่ไม่ชอบ

ผู้สัมภาษณ์: ไม่ชอบให้เรียก

ผู้ให้ข้อมูล: ค่ะ มันชอบว่าไอ้ทอม หนูไม่ชอบ

ผู้สัมภาษณ์: หนูรู้สึกยังไงที่เค้าเรียกหนูอย่างนั้น

ผู้ให้ข้อมูล: หงุดหงิด อยุ่ไม่ค่อยมัน”

(สัมภาษณ์เชิงลึก นักเรียนหญิง LBT ภาคเหนือ)

ซึ่งในบางกรณี ผู้ถูกกระทำอยากแก้แค้นจริง แต่ตระหนักถึงความไม่เท่าเทียมทางอำนาจระหว่างตนเองกับผู้กระทำ จึงไม่กล้าแก้แค้น เช่น ในกรณีนี้ ผู้ถูกกระทำมองว่าผู้กระทำมีร่างกายที่แข็งแรงกว่า จึงไปแก้แค้นทางกายไม่ได้

“ผู้สัมภาษณ์: หมายถึงรู้สึกโกรธ รู้สึกยังไง

ผู้ให้ข้อมูล: อยุ่เอาคืน

ผู้สัมภาษณ์: อยุ่จับคืน

ผู้ให้ข้อมูล: ส่วนใหญ่สู้แรงเค้าไม่ได้หรอกครับ เค้าแรงเยอะกว่า”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคเหนือ)

ความรู้สึกกลัว เศร้า เกรียด: ในหลายๆ ครั้งเมื่อกลุ่มนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแก ในลักษณะต่างๆ ที่ค่อนข้างจะรุนแรง หรือถูกกระทำซ้ำๆ การถูกกระทำในลักษณะนี้อาจจะส่งผลในมิติสุขภาพจิตค่อนข้างมากเนื่องจากการถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแก จนรู้สึกหวาดกลัว คิดมาก เกรียด ซึ่งในบางกรณีทำให้เสียสมาธิในการเรียน

“ผู้ให้ข้อมูล: แบบเรียนไม่เป็นอันเรียนล่ะ ก็แบบหนูเป็นคนคิดมากอยู่แล้วคิดเล็กคิดน้อยแบบ เอ้า ทำไมต้องว่า ทำ ยังไงดี เครียดแบบ เรียนก็เรียนไม่รู้เรื่องอย่างนี้ล่ะ มีความกดดันในจิตใจ มีผลกับจิตใจ”

(สัมภาษณ์เชิงลึก นักเรียนหญิง LBT กรุงเทพฯ)

นักเรียนอีกคนหนึ่งมองว่าความเครียดจากการถูกรังแกอาจถึงขั้นต้องลาออกจากโรงเรียน

“ผู้ให้ข้อมูล: เหมือนถูกกดดันนะ สมมุติว่าเรามีเรื่องกับรุ่นพี่ในโรงเรียนใช่ไหมครับ เราจะอยู่ในโรงเรียนไม่สนุก แล้ว ก็เราต้องหลบหน้ารุ่นพี่อะ เจอหน้าก็ต้องหลบ เจอหน้าก็ต้องหลบ อะไรแบบนี้ครับ บางคนก็อาจจะลาออกไปตอนเรียน

ผู้สัมภาษณ์: มันก็เครียดนะ

ผู้ให้ข้อมูล: ใช่ เครียด”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคเหนือ)

รู้สึกไม่อยากมาโรงเรียน ดังที่เห็นข้างต้นแล้ว การถูกรังแกในลักษณะของการหยอกล้อ แกล้ง รังแกยังส่งผลกระทบต่อในระดับของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอีกด้วย คืออาจทำให้เขารู้สึกเก็บกด กดดันจนกระทั่งรู้สึกไม่อยากมาโรงเรียนเพราะไม่อยากถูกเพื่อนๆ หยอกล้อ แกล้ง หรือรังแก ซึ่งเห็นว่ามีลักษณะคล้ายกันในกรณีตัวอย่างสองกรณี

“ทำให้เราไม่อยากมาเรียนอย่างนี้ครับ เจอแบบนี้ ก็จิตใจนะพี่ คนเรามันโดนแบบ มันก็เหมือนหินนะ มันก็โดนกร่อนๆ ทุกวันนะ มันก็อึด...เราก็ต้องเข้มแข็งให้ได้นะพี่ เพราะว่าเหมือนเค้ามองเราเป็นแบบนี้แล้ว เราอ่อนแอไหม ไม่นะ แต่เราก็แบบแค่ร่างกายเรา จิตใจเรา เออ มันอาจจะไม่ใช่ผู้ชายแท้ๆ แต่ก็อยากให้เราเข้าใจเรามากกว่านี้”

(สัมภาษณ์เชิงลึก นักเรียนชาย GBT กรุงเทพฯ)

“ผู้ให้ข้อมูล: ถ้าขึ้นชื่อว่าถูกแกล้งใครๆ ก็ไม่ชอบนะพี่ แล้วยิ่งมากขึ้น มากขึ้นอย่างนี้ บางคนก็รำคาญ บางคนก็อาจจะถึงขั้นหมดความอดทน อาจจะเกิดการโต้กลับก็ได้”

ผู้สัมภาษณ์: คิดว่าจะมีผลกระทบไหม

ผู้ให้ข้อมูล: มีแน่นอน

ผู้สัมภาษณ์: เรื่องอาทิเช่น

ผู้ให้ข้อมูล: ผลกระทบต่อร่างกายปะ ก็ไปทำร้ายร่างกาย

ผู้ให้ข้อมูล: จิตใจ ถ้าคิดว่าเค้าแกล้งแล้วเค้าตอบโต้อะไรไม่ได้ เค้าก็จะเก็บกด เค้าจะกดดันเก็บกดไว้ ประมาณนี้ครับ

ผู้ให้ข้อมูล: คนที่เค้าแบบว่าโดนแกล้งมากๆ แล้วเค้าเป็นคนขี้กลัว เค้าก็จะแบบไม่อยากมาโรงเรียน”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

ตารางที่ 8: ลักษณะด้านสุขภาพและการศึกษาในกลุ่มที่ไม่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแก กลุ่มที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกด้วยเหตุผลอื่นๆ และกลุ่มที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT

	ไม่ถูกหยอก ล้อ แกล้ง รังแก (N = 401)	ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแก จากเหตุผล อื่นๆ เท่านั้น (N = 1086)	ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็น หรือถูกมองว่า เป็น LGBT (N = 583)	χ^2	p
เกรดเฉลี่ย (GPA) ของเทอมที่ แล้วสูงกว่า 3.0	182 (45.4%)	439 (40.4%)	197 (33.8%)	14.2	0.001
ขาดเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาต ภายใน 1 เดือนที่ผ่านมา	61 (15.2%)	338 (31.1%)	182 (31.2%)	40.7	<0.001
ในปัจจุบัน ดื่มเครื่องดื่มที่มี แอลกอฮอล์ (N = 2050)	53 (13.4%)	241 (22.4%)	143 (24.7%)	19.8	<0.001
เพศสัมพันธ์ที่ไม่มีการป้องกัน ภายใน 3 เดือนที่ผ่านมา (N = 1688 ¹⁾)	8 (2.5%)	57 (6.3%)	43 (9.2%)	14.7	0.001
อยู่ในข่ายภาวะซึมเศร้า (CES-D > 22)	24 (6.0%)	135 (12.4%)	132 (22.6%)	59.6	<0.001
พยายามฆ่าตัวตายภายใน 1 ปีที่ ผ่านมา	5 (1.2%)	39 (3.6%)	39 (6.7%)	19.3	<0.001

หมายเหตุ: N = 2070 เว้นแต่ระบุจำนวนอื่น. ก. ไม่รวมผู้ตอบแบบสอบถามที่เลือกที่จะไม่ตอบคำถามเรื่องเพศ

ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้ผ่านแบบสอบถามก็สะท้อนความรู้สึกเชิงลบที่ผู้ถูกระทำมี พร้อมทั้งให้เห็นอย่างรูปธรรมว่านักเรียนที่ถูกกระทำในลักษณะนี้ พบปัญหาต่างๆ มากกว่านักเรียนที่ไม่ถูกระทำ ซึ่งตารางที่ 8 เปรียบเทียบระหว่างนักเรียน 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มที่ไม่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกแต่อย่างใด 2) กลุ่มที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกด้วยเหตุผลอื่นๆ แต่ไม่ใช่เพราะถูกมองว่าเป็น LGBT และ 3) กลุ่มที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ในแง่ของความสำเร็จในการศึกษา (การมีเกรดเฉลี่ยสูงกว่า 3.0) พฤติกรรมที่มีผลกระทบทางการศึกษา (การขาดเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาต) พฤติกรรมที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพ (การดื่มแอลกอฮอล์และการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกัน) ภาวะซึมเศร้า¹¹ และการพยายามฆ่าตัวตาย ซึ่งเห็นได้ว่านักเรียน 3 กลุ่มดังกล่าวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกมิติที่นำมาเปรียบเทียบ

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ไม่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกแต่อย่างใด กับกลุ่มที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT พบว่ากลุ่มที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT มีร้อยละที่ได้เกรดเฉลี่ย (GPA) ของเทอมที่แล้วเกิน 3.0 ที่ต่ำกว่า ($\chi^2 = 13.5, p < 0.001$) มีร้อยละที่ขาดเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาตอย่างน้อย 1 ครั้งที่สูงกว่า ($\chi^2 = 32.7, p < 0.001$) มีร้อยละที่ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ที่สูงกว่า ($\chi^2 = 19.1, p < 0.001$) มีร้อยละที่มีเพศสัมพันธ์ที่ไม่มีการป้องกันที่สูงกว่า ($\chi^2 = 14.6, p < 0.001$) มีร้อยละที่อยู่ในข่ายภาวะซึมเศร้าที่สูงกว่า ($\chi^2 = 49.4, p <$

11 วัดด้วยแบบคัดกรองภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น (CES-D) ฉบับภาษาไทย (ธรรณิทร์ กองสุข และคณะ, 2549) เกณฑ์ของ CES-D คือ ผู้ตอบที่ได้คะแนนสูงกว่า 22 “อยู่ในข่ายภาวะซึมเศร้า” สมควรได้รับการตรวจวินิจฉัย เพื่อช่วยเหลือต่อไป” (หน้า 69) คณะผู้วิจัยจึงได้แบ่งผู้ตอบแบบสอบถามเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีค่า CES-D เท่ากับหรือต่ำกว่า 22 (ไม่อยู่ในข่ายภาวะซึมเศร้า) และกลุ่มที่มีค่า CES-D สูงกว่า 22 (อยู่ในข่ายภาวะซึมเศร้า) ซึ่งในกลุ่มตัวอย่างนี้พบว่ากลุ่มที่อยู่ในข่ายภาวะซึมเศร้า มีร้อยละที่พยายามฆ่าตัวตายในปีที่ผ่านมา (ร้อยละ 16.5) ที่สูงกว่ากลุ่มที่ไม่อยู่ในข่ายภาวะซึมเศร้า (ร้อยละ 2.0) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 19.1, p < 0.001$)

0.001) และมีร้อยละที่พยายามฆ่าตัวตายที่สูงกว่า ($\chi^2 = 16.5, p < 0.001$) อีกด้วย กล่าวคือ กลุ่มที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแก เพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT มีแนวโน้มที่จะมีเกรดเฉลี่ยที่ต่ำกว่า ขาดเรียน ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ มีเพศสัมพันธ์ที่ไม่มีการป้องกัน อยู่ในภาวะซึมเศร้า และพยายามฆ่าตัวตายที่สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกแต่อย่างใด

ถ้าเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT กับกลุ่มที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกด้วยเหตุผลอื่นๆ พบว่าสองกลุ่มนี้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในสามมิติ ได้แก่ การขาดเรียน โดยไม่ได้รับอนุญาต การดื่มแอลกอฮอล์และการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่มีการป้องกัน แต่ในมิติอื่นๆ กลุ่มที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT มีสภาพปัญหาที่น่าเป็นห่วงมากกว่า กล่าวคือ มีร้อยละที่ได้เกรดเฉลี่ย (GPA) ของเทอมที่แล้วเกิน 3.0 ที่ต่ำกว่า ($\chi^2 = 7.1, p = 0.008$) มีร้อยละที่อยู่ในข่ายภาวะซึมเศร้าที่สูงกว่า ($\chi^2 = 29.4, p < 0.001$) และมีร้อยละที่พยายามฆ่าตัวตายที่สูงกว่าอีกด้วย ($\chi^2 = 8.2, p = 0.004$) กล่าวคือ กลุ่มที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT มีแนวโน้มที่จะมีเกรดเฉลี่ยที่ต่ำกว่า และมีแนวโน้มที่จะอยู่ในภาวะซึมเศร้า หรือพยายามฆ่าตัวตายที่สูงกว่ากลุ่มที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกด้วยเหตุผลอื่นๆ

ความสัมพันธ์ทางสถิติเหล่านี้ไม่สามารถบ่งบอกได้ว่าการถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT เป็นสาเหตุของผลลัพธ์เหล่านี้หรือไม่ แต่สามารถบ่งบอกว่ากลุ่มที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT มีความเสี่ยงของผลลัพธ์ทางลบเหล่านี้ที่สูงที่สุดในสามกลุ่มที่นำมาเปรียบเทียบ

การตอบโต้ของผู้ถูกรังแก

เมื่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ต้องประสบเหตุการณ์การถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแก พวกเขา ก็มักจะมีการปฏิบัติตอบโต้ที่แตกต่างกันไป ซึ่งขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะของผู้ถูกรังแก ดังนี้

การดำเนินเป็นวิธีการตอบโต้ที่พบค่อนข้างบ่อย เมื่อนักเรียน LGBT ถูกเพื่อนๆ นักเรียนหยอกล้อ แกล้ง รังแก พวกเขา มักจะใช้วิธีการพูดคำโดยใช้ถ้อยคำที่ค่อนข้างหยาบคาย เพื่อให้ผู้รังแกไม่กล้าหยอกล้อ แกล้ง รังแกเขาอีกในอนาคต

“ผู้สัมภาษณ์: แล้วพอเค้าทำอย่างนั้นแล้วเราทำยังไง

ผู้ให้ข้อมูล: บางครั้งก็ด่า ก็ทุบมัน ตีมันประมาณนี้

ผู้สัมภาษณ์: แล้วคำว่าอะไรอะ

ผู้ให้ข้อมูล: ไอ้...

ผู้สัมภาษณ์: ไอ้อะไรนะ พูดมาได้เลย

ผู้ให้ข้อมูล: เทียมึงมาแกล้งกูทำหึหึอะไรเนี่ยอัสตัว ไปไกลๆ สันตินกูเลยประมาณนี้”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย LGBT ภาคกลาง)

การคบและไล่ตี: เป็นรูปแบบที่เพิ่มความเข้มข้นอีกเมื่อเปรียบเทียบกับ การดำเนิน แต่ในลักษณะเดียวกัน นักเรียนที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแก ก็มักจะใช้วิธีนี้เพื่อไม่ให้ผู้รังแกกล้ากระทำอีก

“ผู้สัมภาษณ์: แล้วเราทำยังไงอะครั้นเวลาที่เรามาคุยว่า โคนเค้ามาจับอย่างนี้ เราทำยังไง

ผู้ให้ข้อมูล: อู๋

ผู้สัมภาษณ์: อู๋ด้วยวิธีการไหน

ผู้ให้ข้อมูล: **“ตบ แล้วยกโละคืนะครับ คือถ้าไม่สู้ก็คือเค้าจะหยอกเราตลอดครับ”**

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

การตะโกน: หรือการใช้เสียงดังๆ ก็เป็นวิธีการตอบโต้อีกรูปแบบหนึ่งที่พบไว้ ซึ่งการตะโกนออกไปจะทำก็เพื่อเป็นการตั้งคำถามต่อผู้กระทำว่ามาหยอกล้อ แกล้ง รังแกเขาทำไม

“ผู้สัมภาษณ์: คนอื่นมีวิธีการใหม่ เวลาที่เค้ามาทำเราตอบโต้ยังไง

ผู้ให้ข้อมูล: เราก็อลังง่ะ เวลาเค้ามาจับนู่นจับนี่เรา เราก็อจะแบบว่า ร้องตะโกนขึ้นมาบอกว่า **“อ้าวกวนทำไม เราไม่ได้ไปยุ่งกับเธอ เค้าก็บอกว่าหยอกนิดหยอกหน่อยไม่เห็นเป็นไรเลย จับแค่นี้ไม่ได้เหรอ เราก็บอกว่าเราเป็นผู้หญิงนะ”**

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

การรังแกคลื่นกลับไป: เมื่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแก ในหลายๆ ครั้งเขาก็เลือกที่จะกระทำพฤติกรรมแบบเดียวกับที่ตัวเองถูกกระทำมา โดยอาจจะทำให้แรงกว่าที่ถูกกระทำอีก เพื่อให้อีกฝ่ายเจ็บและไม่กล้าที่จะมาหยอกล้อ แกล้ง รังแกเขาอีก

“ผู้สัมภาษณ์: แล้วถ้าผู้ชายมาบีบนมหนู หนูทำไง

ผู้ให้ข้อมูล: หนูก็บีบคืน บีบให้เค้าเจ็บๆ เค้าจะได้ไม่ต้องมายุ่งกับหนูอีก”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคเหนือ)

การแสดงสีหน้าไม่พอใจใส่: หรือการใช้สายตาที่เป็นอีกวิธีการที่ถูกกล่าวถึงจากนักเรียน เพื่อเป็นการแสดงให้ผู้กระทำทราบว่าเขาไม่พอใจที่ผู้กระทำมากระทำต่อเขา

“ผู้สัมภาษณ์: โต้ตอบยังไง

ผู้ให้ข้อมูล: **“ทำหน้าอ้อมใส่ จิกตาใส่”**

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคเหนือ)

การร้องขอความช่วยเหลือ: เป็นการตอบโต้ในกรณีที่ผู้ถูกกระทำไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และต้องการให้ใครสักคนมาช่วยเหลือ นักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ก็จะร้องขอเพื่อให้คนอื่นๆ มาช่วย เพื่อให้ผู้กระทำหยุดสิ่งที่กระทำอยู่

“เค้าจะคืนนะคะ คืนแล้วก็ร้อง ที่บอกก็คือร้องให้คนอื่นช่วยนะคะ ส่วนมากก็จะร้องแล้วก็ไม่มีใครสนใจนะคะ ถ้าสมมุติว่าถ้าหยอกนานๆ หยอกแล้วไม่ปล่อยเค้าก็จะทำหน้าตาใส่ แล้วเพื่อนก็จะปล่อยเองนะคะ”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง LBT ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

การร้องไห้ เป็นปฏิกิริยาทางอารมณ์ที่เกิดเมื่อนักเรียนที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกรู้สึกว่าตัวเองไม่มีทางสู้ ซึ่งการเห็นผู้ถูกกระทำร้องไห้ในบางครั้งอาจทำให้ผู้กระทำเริ่มสงสารผู้ถูกกระทำ และขอโทษสิ่งที่ทำไป

“ผู้ให้ข้อมูล: แล้วอยู่ดีๆ พวกเค้าก็มาหาหนู แล้วก็จุกหนูแบบอู๋มไปเลย อู๋มไปในกลุ่มเค้าแล้วเค้าก็ไปแกล้งๆ

ผู้สัมภาษณ์: ยังไงอะ ถอดเสื้อผ้าเราหรือ

ผู้ให้ข้อมูล: ประมาณนั้น

ผู้สัมภาษณ์: แล้วไงต่อ

ผู้ให้ข้อมูล: หนูก็รีบลุกออกมาเลย แล้วหนูก็ร้องไห้ แล้วที่นี้ก็มีเพื่อนหนูอะ ไปค่าพวกนั้น แล้วที่นี้พวกนั้นก็มาขอโทษหนูอีกทีหนึ่ง”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคกลาง)

การนิ่งเฉย เดินหนี และไม่คุยด้วย: เป็นการหนีการถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกมากกว่าจะเป็นการโต้ตอบ

“ผู้สัมภาษณ์: แล้วหนูทำไงตอนที่เค้าพูดอย่างนั้นนะ

ผู้ให้ข้อมูล: ก็อยู่เฉยๆ

ผู้สัมภาษณ์: อยู่เฉยๆ แต่ข้างในก็คือ

ผู้ให้ข้อมูล: เจ็บ

ผู้ให้ข้อมูล: ไม่ได้เจ็บ แต่จะหนีให้ได้ คือกลัว”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคเหนือ)

ซึ่งการหนีผู้กระทำอาจถึงขั้นของการตั้งใจไม่พูดคุยกับผู้กระทำก็ได้

“ผู้สัมภาษณ์: แล้วตอนที่เราไม่ชอบ เราทำยังไง

ผู้ให้ข้อมูล: ไม่พูดด้วย เดินหนี

ผู้สัมภาษณ์: ก็คือ หมายถึงด่ากลับ

ผู้ให้ข้อมูล: เดินหนี

ผู้สัมภาษณ์: แล้วเค้าหยุดมั๊ย

ผู้ให้ข้อมูล: หยุดค่ะ เค้าเห็นเราไม่ชอบ เค้าก็หยุด”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง LBT ภาคเหนือ)

การตอบโต้ไม่เหมือนกันในกรณีที่เพื่อนเป็นผู้กระทำ และกรณีที่คนซึ่งไม่ใช่เพื่อนเป็นผู้กระทำ: ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำกับผู้ถูกกระทำก็มีผลที่ทำให้การตอบโต้แตกต่างกันในแต่ละกรณี เช่น ถ้าผู้มาหยอกล้อ แกล้ง รังแกเป็นเพื่อนอาจตอบโต้ด้วยการ “ด่าเล่น” ในขณะที่ถ้าผู้ที่มาหยอกล้อ แกล้ง รังแก เป็นรุ่นพี่หรือเป็นคนที่ไม่สนิทด้วยก็อาจแสดงให้คนนั้นเห็นว่าตนเองไม่ชอบสิ่งที่เขาทำ

“ผู้สัมภาษณ์: แล้วการโต้ตอบมันต่างกันไหม

ผู้ให้ข้อมูล: ต่างกัน ต่างกัน

ผู้สัมภาษณ์: ถ้าเพื่อนเราโต้ตอบยังไง

ผู้ให้ข้อมูล: เพื่อนเราก็แบบ ก็ด่า คือด่าเล่นๆ นะ

ผู้สัมภาษณ์: อย่างเช่น

ผู้ให้ข้อมูล: ก็แบบ มึงจะมาแกล้งกูทำห่าอะไรของมึงเนี่ย มึงไปจับคนอื่นไปประมาณี่ แต่ถ้าเป็นคนอื่นอะไร
อย่างนี้ แกล้งกูหาหี้ยอะไร มึงไปไกลๆ สันตืนกูเลย ประมาณี่

ผู้สัมภาษณ์: แล้วถ้าเป็นรุ่นพี่ล่ะ

ผู้ให้ข้อมูล: รุ่นพี่ก็ทำทำไม่พอใจใส่”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคกลาง)

การตอบโต้ต่อเพื่อนที่เป็นชาย GBT กับ การตอบโต้เพื่อนผู้ชายแตกต่างกัน: ในกลุ่มนักเรียนชายออกสาว เมื่อถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแก พวกเขาจะมีปฏิกิริยาตอบโต้กับเพื่อนที่แตกต่างกัน เช่นถ้าเป็นเพื่อนที่เป็นเกย์หรือกะเทยด้วยกัน อาจตอบโต้ด้วยวิธีเดียวกันกับที่ถูกกระทำมา แต่ถ้าเป็นเพื่อนผู้ชาย ก็อาจต้องเลือกวิธีอื่นเพราะไม่กล้าตอบโต้ในแบบที่จะตอบโต้ต่อเพื่อนที่เป็นแบบเดียวกัน

“ผู้สัมภาษณ์: ถ้าเป็นเพื่อนเกย์จะตอบโต้ยังไง

ผู้ให้ข้อมูล: ก็ถ้าจับตูดเรา หนูก็จับคืนบ้าง

ผู้สัมภาษณ์: อย่างเช่นคนนี่มาจับกันเรา

ผู้ให้ข้อมูล: หนูก็จับเค้าคืน ตูดเค้าสวยดี ตูดเค้าใหญ่ดี

ผู้สัมภาษณ์: แล้วถ้าเป็นเพื่อนผู้ชายล่ะ

ผู้ให้ข้อมูล: บางครั้งก็ด่า

ผู้ให้ข้อมูล: หนูไม่กล้าจับคืนพวกเพื่อนผู้ชาย”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคกลาง)

ตารางที่ 9: เหตุผลที่นักเรียนไม่ได้ทำอะไรเมื่อถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

เหตุผลที่ไม่ทำอะไร	<i>n</i>	%
ไม่มีใครอยู่ในเหตุการณ์	58	15.6
บอกไป เขาก็ไม่เชื่อ	69	18.5
อาย	60	16.1
ไม่กล้าบอกใคร	34	9.1
บอกไปก็ไม่มียอะไรเกิดขึ้น	85	22.8
กลัวว่าจะยิ่งโดนมากขึ้น	33	8.9
ไม่อยากทำอะไร	194	52.2
กลัวคนอื่นจะรู้ว่านี่เองเป็นอะไร	11	3.0

หมายเหตุ: *N* = 372

ตารางที่ 10: ประเภทของปฏิกริยาที่นักเรียนมีต่อการถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT

ประเภทของปฏิกริยา	<i>n</i>	%
ตอบโต้ สู้กลับ	131	63.0
ปรึกษาเพื่อน	105	50.5
ปรึกษาผู้ปกครอง หรือคนอื่นในครอบครัว	40	19.2
ปรึกษา/แจ้งครูประจำชั้น ครูสอนรายวิชา หรือครูที่ปรึกษา	17	8.2
ปรึกษา/แจ้งครูฝ่ายปกครอง	7	3.4
ปรึกษาครูแนะแนว	13	6.3
แจ้งเจ้าหน้าที่อื่นๆ ของโรงเรียน	4	1.9
แจ้งผู้บริหารโรงเรียน	1	0.5
แจ้ง / ปรึกษายกย่องด้านความหลากหลายทางเพศในพื้นที่ของตนเอง ^ก	2	1.0

หมายเหตุ: *N* = 211. ก. เมื่อตอบข้อนี้ ตัวเลือกที่ปรากฏให้นักเรียนเห็นเป็นชื่อขององค์กรด้านความหลากหลายทางเพศที่ทำงานในจังหวัดของนักเรียน

ข้อมูลเชิงปริมาณชี้ว่านักเรียนที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ประมาณ 2 ใน 3 (ร้อยละ 63.8) ไม่ทำอะไรเลยหลังจากที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ซึ่งตารางที่ 9 แสดงเหตุผลที่นักเรียนที่ถูกกระทำในลักษณะนี้ให้ไว้ว่าเพราะอะไรที่ไม่ได้ทำอะไรเลย (แบ่งเป็นร้อยละและจำนวนคน) ซึ่งเห็นได้ว่าเหตุผลที่ถูกให้มากที่สุด (ร้อยละ 52.5) คือ “ไม่อยากจะอะไร” ขณะที่ร้อยละ 22.8 เชื่อว่าถึงแม้จะบอกใครก็จะไม่มีอะไรเกิดขึ้น จึงไม่ได้ทำอะไร อย่างไรก็ตาม เห็นได้ว่ามีนักเรียนเพียงส่วนน้อยที่นิ่งเฉยต่อเหตุการณ์เพราะอาย ไม่กล้าบอกใคร กลัวผลที่จะตามมา หรือกลัวว่าคนอื่นจะได้ทราบว่าเป็นอะไร (มีลักษณะที่ถูกมองว่าเป็น LGBT) ซึ่งร้อยละของนักเรียนที่ให้เหตุผลเหล่านี้แต่ละอย่างนั้นต่ำกว่าร้อยละ 20

ในส่วนของนักเรียน 1 ใน 3 ที่ถูกกระทำและได้ตอบโต้ในลักษณะต่างๆ ประมาณ 2 ใน 3 (ร้อยละ 63.0) ระบุว่า “ตอบโต้ สู้กลับ” เอง ขณะที่ประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.5) ระบุว่าปรึกษาเพื่อน แต่มีนักเรียนเพียงน้อยที่ได้แจ้งหรือปรึกษาผู้ปกครอง ครู เจ้าหน้าที่โรงเรียน หรือหน่วยงานภายนอก (ตารางที่ 10)

ปฏิกริยาของผู้รอบข้าง

ปฏิกริยาของผู้รอบข้างในเหตุการณ์หยอกล้อ แกล้ง รังแก นักเรียน LGBT จะมีหลากหลายแบบ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ระดับความรุนแรง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ถูกกระทำ ซึ่งปฏิกริยานั้นจะมีตั้งแต่การยื่นดูเฉย คิดว่าเป็นการเล่นกัน เข้าไปร่วมแกล้งด้วย ไปจนถึงกระทั่งการเข้าไปช่วยห้ามปราม หรือบอกครูในโรงเรียนถ้าเหตุการณ์นั้นมีความรุนแรง และในเหตุการณ์หนึ่งๆ ก็มีปฏิกริยาหลากหลายรูปแบบที่เกิดขึ้น รูปแบบปฏิกริยาของผู้ถูกกระทำในเหตุการณ์การหยอกล้อ แกล้ง รังแก นักเรียนชาย LGBT และนักเรียนหญิง LGBT จะมีรูปแบบคล้ายๆ กันคือ

การห้ามปราม: ในกลุ่มนักเรียนชาย LGBT จะขึ้นอยู่กับระดับความสัมพันธ์ของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์กับผู้ถูกกระทำด้วย ถ้ามีความสนิทกันก็จะเข้าไปช่วยห้าม แต่ถ้าไม่สนิทกันก็จะยื่นดูเฉยๆ ไม่เข้าไปยุ่ง

“ผู้สัมภาษณ์: เล่าต่อยกกันอย่างนี้คนรอบข้างทำยังไงกันบ้าง

ผู้ให้ข้อมูล: บางคนก็ไม่สนใจครับ บางคนก็ห้ามถ้าเป็นพวกเพื่อนสนิทๆ กันก็ห้าม ไม่สนิทก็ไม่ห้าม เหมือนแบบไม่ยุ่งครับ

ผู้ให้ข้อมูล: ก็จับแยกกัน”

(สัมภาษณ์เชิงลึก นักเรียนชาย GBT ภาคเหนือ)

สำหรับในเหตุการณ์ที่เกิดกับนักเรียนหญิง LBT คนที่เห็นเหตุการณ์จะเข้ามาห้ามปรามก็ต่อเมื่อเห็นว่าเหตุการณ์นั้นมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ไม่ใช่การเล่นกัน การหยอกทั่วไป โดยจะสังเกตดูอยู่สักพักจึงเข้ามาห้าม จะไม่ได้เข้ามาปรามโดยทันที

“ผู้สัมภาษณ์: อย่างที่หนู โคนบีบคอนี้เพื่อนมาช่วยใช่ไหม

ผู้ให้ข้อมูล: มาช่วย ก็คือตอนแรกก็ไม่ได้สนใจว่าเค้าคงคิดว่าไม่ใช่เรื่องของเค้า แต่ว่าพวกผู้หญิงก็เข้ามาช่วย เป็นส่วนมากกว่าพวกผู้ชาย

ผู้สัมภาษณ์: ก็คือว่าเค้ารอดูเหตุการณ์พักนึง

ผู้ให้ข้อมูล: ใช่ รอดูอยู่พักนึง แบบถ้าไม่ไหวเค้าจะมาช่วย”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง LBT ภาคใต้)

ผู้ให้แก๊งอีก ช่วยรุมดำ รุมแก๊ง: ในบางเหตุการณ์ผู้เห็นเหตุการณ์ก็จะเข้ามารวมแก๊ง เพราะมองว่าเป็นเรื่องสนุก ขำๆ ไม่ได้จริงจังอะไร

“ผู้สัมภาษณ์: แล้วเวลาที่โดนรังแกคนรอบข้างเค้ามีปฏิกิริยาอย่างไรบ้าง

ผู้ให้ข้อมูล: บางคนก็ช่วย บางคนก็ช่วยซ้ำเติม

ผู้ให้ข้อมูล: ช่วยขำ

ผู้สัมภาษณ์: คนรอบข้างเค้าช่วยอะไรอีก

ผู้ให้ข้อมูล: ช่วยรุมประชาทัณฑ์

ผู้ให้ข้อมูล: ยินดี

ผู้สัมภาษณ์: มีใครเข้ามาห้ามมั๊ย

ผู้ให้ข้อมูล: ไม่มี

ผู้ให้ข้อมูล: ก็มีบ้าง

ผู้ให้ข้อมูล: แล้วแต่ว่าเค้าจะชอบหน้าเราแค่ไหน”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT กรุงเทพฯ)

ถ่ายรูป/ถ่ายคลิปแล้วแชร์และแท็ก ใน Facebook หรือมีการส่งต่อรูปในกลุ่มเพื่อนๆกันเอง: นอกจะขินดูเฉยๆ แล้วผู้เห็นเหตุการณ์บางคนก็จะถ่ายรูป แล้วนำไปแชร์บนสังคมออนไลน์ เพราะมองว่าเป็นเรื่องตลก สนุกๆ ขำๆ ไม่ได้เสียหายอะไร เป็นเรื่องทั่วไปๆ

“ผู้ให้ข้อมูล: คนที่โดน คำก็ร้องนะค่ะ ร้องให้ช่วย แต่ก็ไม่มีใครไปสนใจเค้า นะค่ะ เหมือนปล่อยไป บางครั้งก็
ถ่ายรูปด้วยจ้ะนะค่ะ

ผู้สัมภาษณ์: หมายถึงคนที่เห็นเหตุการณ์หรือ

ผู้ให้ข้อมูล: ค่ะ ก็แบบหยอกกันจ้ะ คำก็ถ่ายรูปอะไรแบบนี้

ผู้สัมภาษณ์: ถ่ายรูปแล้วไปไหนต่อปะ

ผู้ให้ข้อมูล: บางครั้งก็มีบางครั้งก็เอาลงเฟซเป็นรูปอะไรแบบนี้

ผู้สัมภาษณ์: เฟซของใครเอ่ย

ผู้ให้ข้อมูล: เพื่อนนะค่ะ

ผู้สัมภาษณ์: เพื่อนคนที่ถูกทำอย่างนี้หรือว่าเพื่อนคนที่เป็นผู้กระทำ

ผู้ให้ข้อมูล: คำจะ แท้ก็ นะค่ะ เพื่อนแท้ก็ไปเรื่อยๆ แบบนี้ แท้ก็แต่ในห้อง”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง LBT ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

บางกลุ่มก็ยินยอมเหตุการณ์อยู่เฉยๆ ไม่ได้เข้าไปช่วย หรือหัวเราะสนุกสนานไปกับการหยอกล้อ/แกล้ง/รังแกนั้นๆ เพราะคิดว่าคนที่ถูกแกล้งก็สนุกด้วย: ถ้าผู้เห็นเหตุการณ์มองว่าเหตุการณ์นั้น เป็นการเล่นกันระหว่างเพื่อนกันก็มักจะยินยอม
เฉยๆ หัวเราะสนุกสนานไปด้วย ซึ่งในบางครั้งผู้ถูกกระทำก็ไม่สนุกกับการถูกหยอกล้อ และอยากให้มีคนเข้ามาช่วยห้าม
ปราม

“ผู้สัมภาษณ์: สมมุติว่าผู้ชายมาหยอกเราอะไรอย่างนี้ คนรอบข้างที่เห็นเค้าจะทำยังไงบ้าง

ผู้ให้ข้อมูล 1: คนรอบข้างเรานะ คำทำอะไรบ้าง เห็นเค้าทำอะไรบ้าง

ผู้ให้ข้อมูล 2: เฉยๆ นะ

ผู้ให้ข้อมูล 3: ก็ไม่มีอะไร ก็คือคนรอบข้างก็รู้ว่าเราเป็นอย่างนี้ ก็คือเพื่อนผู้ชายมันจะชอบหยอกล้อเรา ก็คือเค้าก็
จะไม่คิดอะไร”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคเหนือ)

เช่นเดียวกับในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหญิง LBT ถ้าคนรอบข้างมองว่าเป็นการเล่นกัน ก็จะไม่เข้าไปช่วย
บางคนก็อาจจะเข้าไปช่วยแกล้ง ยินยอม แต่จะไม่เข้าไปห้าม เพราะมองว่าเป็นเรื่องสนุก

“ผู้สัมภาษณ์: เมื่อที่เป็นคนเห็นเหตุการณ์ใช่ไหม ถ้าเราเห็นเหตุการณ์ว่าเพื่อนโดนแกล้งอะไรอย่างนี้ เราทำยังไง

ผู้ให้ข้อมูล: แกล้ง ลงไปช่วยเค้าแกล้ง เอาให้สะใจ

ผู้สัมภาษณ์: มีใครยื่นอุบายๆ หรือมีใครแบบเข้าไปช่วยห้ามไหมคะ

ผู้ให้ข้อมูล: คงไม่มีใครช่วยห้าม น่าจะยินยอมจ้ะ ถ้าไม่ช่วยเค้าแกล้งก็ยื่นอุบายอะไรพวกนี้ค่ะ แล้วก็จ้ะ

ผู้สัมภาษณ์: ไม่มีใครมาช่วยห้าม ไม่มีทำไม่ละ

ผู้ให้ข้อมูล: มันเหมือนมันรู้กันนะค่ะ ว่าเค้าแค้นสนุก เดียวเค้าก็ลุกขึ้นมาแกล้งกลับ ไม่ใครก็ใครก็สู้ไม่ได้แล้ว”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง LBT กรุงเทพฯ)

มาตรการการป้องกันการรังแกและให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่ถูกรังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT

สำหรับมาตรการการป้องกันการรังแกระหว่างเด็กนักเรียนทุกๆ ไป ที่ปฏิบัติกันในโรงเรียนที่เป็นสถานที่เก็บข้อมูลในครั้งนี้ ในความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน มาตรการป้องกันการรังแกระหว่างเด็กนักเรียนที่สำคัญคือกิจกรรมของนักเรียนต่างๆ ซึ่งสร้างให้เกิดความรักความสามัคคีสนิทสนม รู้จักคุ้นเคยดูแลซึ่งกันและกัน ตลอดจนการส่งเสริมให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมและการเห็นประโยชน์ส่วนรวม อันได้แก่การทำงานเป็นกลุ่ม การมีพิธีสวด น้อมรับศีล สมาธิ สภานักเรียน การเข้าวัดฟังธรรม กิจกรรมการเข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรม กิจกรรมอาสาสมัคร บำเพ็ญประโยชน์สาธารณะ ซึ่งอาจจัดอยู่ภายใต้กิจกรรมลูกเสือและเนตรนารี นอกจากนี้ยังมีมาตรการซึ่งเป็นในส่วนของครู ได้แก่ การมีระบบครูที่ปรึกษา ซึ่งโรงเรียนแห่งหนึ่งมีระบบการดูแลเสริมคือ “ครูพ่อ ครูแม่” ทั้งนี้เพื่อทำหน้าที่ในการดูแลควบคุมพฤติกรรมเด็ก ซึ่งคือ ครูที่จำลองบทบาทของพ่อแม่ซึ่งมีหน้าที่ดูแลนักเรียนในความดูแล โดยมีสัดส่วนครู 1 คนต่อเด็ก 3-4 คน ดังคำอธิบายของผู้อำนวยการโรงเรียนว่า

“ผู้สัมภาษณ์: โรงเรียนนี้มีนโยบายเกี่ยวกับการรังแกกันใหม่ค่ะ

ผู้ให้ข้อมูล: มีครับ ผมให้ความสำคัญมากเลย โดยใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้อยู่กันอย่างมีความสุขนะครับ เพราะเราใช้หลักปรัชญาของการจัดการศึกษาเด็กเรียนอย่างมีความสุข เพราะฉะนั้นการเรียนอย่างมีความสุขได้ คือการมาอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่มีเรื่องการทะเลาะเบาะแว้งกัน สุขภาพกายก็ดี สุขภาพจิตก็ดี ตรงนี้ก็คือเรียนอย่างมีความสุข”

(สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้อำนวยการ ภาคเหนือ)

ในส่วนของมาตรการหรือกิจกรรมการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกเป็นเหยื่อและเพื่อให้ผู้รังแกรับผิดชอบต่อพฤติกรรม การรังแกของตน ในกรณีเด็กนักเรียนทุกๆ ไปนั้น จะมีมาตรการตามขั้นตอนที่โรงเรียนส่วนใหญ่วางไว้ในกฎระเบียบคล้ายๆ กัน กล่าวคือ เมื่อได้รับรายงานกรณีของการรังแกในกลุ่มเด็กนักเรียนจะมีการเรียกผู้กระทำผิดเข้าห้องปกครองและซักถามว่าใครถูก ใครผิด ถ้าเป็นเรื่องเล็กน้อยจะมีการไกล่เกลี่ย ตักเตือน อบรมและอาจทำทัณฑ์บน อาจมีการลงโทษผู้กระทำผิดโดยการให้ไปทำบำเพ็ญประโยชน์ ถ้าเป็นกรณีที่เป็นความผิดขั้นรุนแรงจะมีการหักคะแนน จัดซื้อลงประวัติและเชิญผู้ปกครองมารับทราบ เช่น กรณีการตีชกต่อยกัน ขโมยของ ถ้ามีการกระทำผิดซ้ำอีกก็จะมีการให้หยุดพักการเรียนหรือไล่ออก ดังนั้นมาตรการดังกล่าว จึงมีเฉพาะการลงโทษผู้กระทำผิดเท่านั้น แต่มาตรการในการเยียวยาผู้ถูกกระทำยังไม่เกิดขึ้น และมาตรการดังกล่าวข้างต้นเกิดขึ้นเฉพาะกรณีมีการทะเลาะวิวาท ชกต่อยและการขโมยเท่านั้น รูปแบบการหยอกล้อหรือการแกล้งอื่นๆ ที่เกิดขึ้นเป็นประจำ ซึ่งไม่มีการฟ้องหรือรายงานครู จะไม่ถูกนำขึ้นมาหามาตรการช่วยเหลือผู้ถูกกระทำและนำผู้กระทำมาลงโทษ โดยเฉพาะการที่เด็กนักเรียนชาย GBT ถูกนักเรียนชายกลั่นแกล้งมักจะไม่มีการนำเอาปัญหานี้มาแก้ไขและลงโทษผู้กระทำ ทั้งๆ ที่ถ้าการแกล้งในลักษณะเดียวกันเกิดขึ้นกับนักเรียนหญิงโดยผู้แกล้งเป็นนักเรียนชาย ผู้กระทำผิดจะมีการลงโทษหรือการห้ามปราม เพราะทางโรงเรียนถือว่าผู้ชายต้องให้เกียรติผู้หญิง แต่ไม่มองนักเรียนชาย GBT ในลักษณะที่เทียบเท่ากับผู้หญิง ไม่ว่านักเรียนคนนั้นจะมีความเป็นหญิงมากเพียงใด

โรงเรียนที่ศึกษาทั้งหมด ไม่มีนโยบายว่าด้วยการป้องกันการรังแกที่กระทำต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT หรือนโยบายการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ถูกกระทำในกรณีดังกล่าว ที่จะเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้เพราะทัศนคติของผู้บริหารของโรงเรียนและครูต่อเด็กกลุ่มนี้ว่าไม่มีปัญหาการรังแกเกิดขึ้นกับเขา เนื่องจาก **ประการแรก** ครูและผู้บริหารจะนิยามความหมายของการรังแกในมุมมองที่คับแคบและแตกต่างจากการนิยามของทฤษฎีการรังแก (Olweus, 2003) ว่าเป็นเรื่องการทะเลาะวิวาทเท่านั้น ดังคำอธิบายของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐ ในภาคเหนือ ที่กล่าวไว้ว่า “การรังแกกันที่เป็นเรื่องชู้สาว หญิงทะเลาะกันเพราะแย่งผู้ชาย ชายทะเลาะกันเพราะเรื่องผู้หญิง...มีการแบ่งพวกทำประลอง... ใช้อารมณ์เป็นตัว

บันดาลโทสะ พอเจอหน้าก็ชกต่อยกันเลย” **ประการที่สอง** ปัญหาการถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกในกลุ่มนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT นั้นส่วนใหญ่ไม่ถูกรายงานถึงครูและผู้บริหาร **ประการที่สาม** ครูส่วนใหญ่มองนักเรียนกลุ่มนี้ว่าเป็นเด็กที่ไม่ไปรังแกใครหรือถูกใครรังแก ทั้งนี้เพราะเด็กนักเรียนที่เป็นกะเทยมองว่าเป็นเด็กที่ปกครองง่าย หัวอ่อน เรียนดี ไม่ชอบการทะเลาะวิวาท ส่วนเด็กที่เป็นทอมจะถูกมองว่าเป็นเด็กที่มักจะ “ไม่ไปหาเรื่องกับคนอื่น ๆ แต่จะปกป้องเพื่อนๆ ด้วยกัน” ดังคำพูดที่ว่า

“พวกเป็นตุ๊ดเป็นแต่ว่างๆแบบนี้พบว่าปกครองง่าย สั่งอะไรก็ทำกัน ทะเลาะวิวาทอะไรก็ไม่ เขาใจกว่าพวกแมน พวกนี้ไม่คือ ... เรียนปานกลาง แต่กิจกรรมเค้าเก่งมาก...กล้าแสดงออก มีจิตอาสาสูง ... กับครูบาอาจารย์ มีน้ำใจดีน้ำใจช่วยเหลือ โรงเรียน มีน้ำใจช่วยเหลือเพื่อน”

(สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้อำนวยการ ภาคเหนือ)

“ผู้สัมภาษณ์: ไม่ทราบว่าคุณครู LGBT มีการรังแกกันไหมครับ

ผู้ให้ข้อมูล: มีน้อยมาก ไม่เคยเห็นกะเทยตีกัน มีแต่สร้างประโยชน์

ผู้สัมภาษณ์: ไม่ทราบว่าเด็กนักเรียนผู้ชายมีการรังแกกะเทยหรือทอมบ้างไหมครับ

ผู้ให้ข้อมูล: ไม่เคย อยู่ที่นี้ไม่ปรากฏเลย มีแต่เชียร์เค้าให้แสดง อยู่ในทีม อยู่ในกลุ่มที่แสดงออก เด็กทอมหัวว ไรจะไปแกล้ง เขาจะไปป้องกันคนอื่น ๆ”

(สัมภาษณ์เชิงลึก รองผู้อำนวยการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

ประการที่สี่: ครูและผู้บริหารของโรงเรียนมองว่าจำนวนนักเรียนที่เป็นกะเทย ทอมคือ มีน้อย จึงไม่มีความจำเป็นที่จะมีนโยบายป้องกันการรังแกต่อกลุ่มนักเรียนเหล่านี้ โดยเฉพาะ ดังคำพูดของผู้ผู้อำนวยการโรงเรียนรัฐในภาคเหนือไว้ว่า “ไม่ได้มีปัญหาอะไร ก็ในที่นี้กลุ่มนี้มันเป็นกลุ่มที่เล็กๆ มันไม่ใช่กลุ่มใหญ่ นะ เพราะมันมีอยู่แค่คนสองคน”

อย่างไรก็ดี จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารของโรงเรียนรัฐและเอกชนในพื้นที่ที่ศึกษาให้ข้อมูลว่า ในทางปฏิบัติก็มีหลายๆโรงเรียนที่มีปัญหาของการรังแกต่อนักเรียนกลุ่มนี้เกิดขึ้น และได้มีมาตรการการป้องกัน ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากที่มีรูปแบบการรังแกต่างๆ ต่อเด็กกลุ่ม LGBT เกิดขึ้นไปบ้างก่อน และครู ได้รับรู้ว่าเหตุการณ์นี้เกิดขึ้น มาตรการดังกล่าวจึงได้เกิดขึ้นในบางโรงเรียนนั้น ได้แก่

รูปแบบที่ 1: ในโรงเรียนแห่งหนึ่ง เมื่อทางโรงเรียนมีกิจกรรมค่ายลูกเสือที่ต้องพักข้ามคืน ทางโรงเรียนได้จัดห้องนอนเฉพาะสำหรับเด็กเพศกำเนิดชายที่ออกสาว โดยแยกออกจากห้องนอนของนักเรียนชาย ซึ่งมาตรการดังกล่าวเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเด็กกลุ่มนี้เองได้ขอขานให้ครูว่าพวกเขาขอกลัวโดนการแกล้งจากเพื่อนผู้ชายในห้องนอน และขอให้อาจารย์จัดแยกห้องนอนให้แก่พวกเขา โดยไม่ไปรวมอยู่กับห้องนอนเพื่อนผู้ชาย

รูปแบบที่ 2: ได้แก่ การพูดคุยอบรมนักเรียนหน้าเสาธง และในห้องเรียน เด็กนักเรียนทั้งห้อง หรือทั้งโรงเรียน เพื่อให้ยอมรับความแตกต่างในเรื่องของการแสดงออกอัตลักษณ์ทางเพศ/เพศภาวะ และเน้นเรื่องความเท่าเทียมกันในด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยเน้นว่าแม้ว่าจะมี “รสนิยมทางเพศ” แตกต่างกัน แต่ก็ต้องเคารพสิทธิเนื้อตัวร่างกาย ให้เกียรติซึ่งกันและกัน และให้เขาเป็นส่วนหนึ่งของนักเรียนหรือของโรงเรียนเหมือนกัน อย่างไรก็ตาม การใช้รูปแบบที่ 2 ในบางโรงเรียนอาจยังไม่มีความละเอียดอ่อนและผลิตซ้ำอคติต่อนักเรียน LGBT โดยเรียกร้องความเห็นใจจากนักเรียนกลุ่มอื่นต่อนักเรียนข้ามเพศโดยอธิบายว่านักเรียนกลุ่มอื่นไม่ควรแกล้งเขาเพราะว่าเขาผิดปกติทางจิต

รูปแบบที่ 3: ได้แก่ กิจกรรมของการปลูกฝังวิถีคิดเรื่องความรักและการให้อภัยกัน ซึ่งถือเป็นมาตรการที่ใช้กับเด็กกลุ่มต่างๆ ไป ทุกกลุ่มด้วย

รูปแบบที่ 4: ได้แก่ กิจกรรมการสอนเพศศึกษาในวิชาสุขศึกษาหรือโดยเจ้าหน้าที่ของกระทรวงสาธารณสุข (จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล) เกี่ยวกับเรื่องความหลากหลายทางเพศซึ่งมีหลักสูตรการสอนที่เกี่ยวกับการอยู่รอดและเอาตัวรอดในสังคมสำหรับกลุ่มเด็กนักเรียน LGBT อย่างไรก็ดี การสอนเกี่ยวกับประเด็นความหลากหลายทางเพศในวิชาเพศศึกษายังมีน้อยมาก ทั้งนี้เนื่องจากเป็นประเด็นที่ได้รับการให้ความสำคัญน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับประเด็นการสอนเพศศึกษาในประเด็นปัญหาการท้องไม่พร้อมในวัยรุ่นหญิง

รูปแบบที่ 5: ได้แก่ กิจกรรมการส่งเสริมการแสดงออกของเด็กนักเรียนกลุ่ม LGBT ในกิจกรรมของโรงเรียนต่างๆ ตั้งแต่ในเรื่องของเชียร์ลีดเดอร์ในกีฬา การจัดงานดอกไม้ การเป็นพิธีกรในงานต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เด็กนักเรียนทุกๆ ไปเห็นความสามารถในตัวเด็กนักเรียน LGBT และยอมรับพวกเขาโดยไม่กลั่นแกล้ง รังแกพวกเขา อย่างไรก็ดี สำหรับกิจกรรมดังกล่าวมีเพียงเด็กนักเรียนเพศกำเนิดชายที่ออกสาวเข้าร่วม เด็กนักเรียนทอมจะไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว

“ผู้สัมภาษณ์: โรงเรียนมีนโยบายในการป้องกันเด็กนักเรียนที่เป็นเกย์ ติ๊ด ทอม กะเทย อย่างไรบ้างที่ทำให้เขาไม่ถูกรังแกจากเด็กกลุ่มอื่นหรือไม่ให้เขาไปรังแกผู้อื่น?”

ผู้ให้ข้อมูล: ส่งเสริมให้แสดงออก...เชียร์ลีดเดอร์ในกีฬา การจัดขบวนพาเหรด จัดดื่มเมเยอร์ ก็จะเข้ามาเป็นโปรดิวเซอร์... ถามว่าเขาถูกรังแกไหม ไม่เคย เพราะเขาเคยทำงานร่วมกับเพศวิถีอื่นๆ ผมว่านโยบายก็คือ ให้มีส่วนร่วมในทุกกลุ่มเพื่อสร้างความเข้าใจธรรมชาติของการอยู่ร่วมกัน”

(สัมภาษณ์เชิงลึก รองผู้อำนวยการ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

มาตรการและกิจกรรมการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกเป็นเหยื่อในกลุ่มเด็กนักเรียน LGBT และมาตรการเพื่อให้ผู้รังแกรับผิดชอบต่อพฤติกรรมรังแกของตนเอง นั้นมักจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อครูได้ทราบเกี่ยวกับเหตุการณ์จากผู้ถูกระทำที่มารายงานให้ครูทราบ ครูจะมีการเรียกเด็กนักเรียนที่โดนแกล้งมาพูดคุยและถามปัญหาและความต้องการ และ โดยเฉพาะประเด็นที่ว่านักเรียนที่ถูกกระทำยอมรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้หรือไม่ และจะทำใจหรือปรับสภาพจิตใจอย่างไร แต่พบว่าเฉพาะนักเรียนที่ข้ามเพศจากชายเป็นหญิงมักจะได้รับการแนะนำดังกล่าว เพราะเป็นกลุ่มที่แลกเปลี่ยนและเข้าหาครูเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนในประเด็นต่างๆ เป็นประจำอยู่แล้ว การแนะนำดังกล่าวไม่เกิดขึ้นกับเด็กนักเรียนทอม เพราะเด็กนักเรียนกลุ่มนี้มักไม่ค่อยเปิดเผยตัวต่อสาธารณะหรือต่อครูในโรงเรียน และมักไม่นำเรื่องการถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกไปพูดคุยกับครูในโรงเรียน

ความต้องการต่อการอบรมด้านเพศศึกษาในประเด็นความหลากหลายทางเพศ

ส่วนใหญ่ผู้บริหารและครูในโรงเรียนยังไม่ค่อยมีการบอกความต้องการการอบรมที่จะช่วยในการเติมประเด็นความหลากหลายทางเพศให้เป็นส่วนหนึ่งของการสอนเพศศึกษามากนัก เนื่องจากทัศนคติต่อเด็กนักเรียน LGBT ว่ามีจำนวนไม่มากนักในโรงเรียน อีกทั้งมองว่าไม่ได้มีปัญหาในด้านเพศหรือการรังแกในเด็กนักเรียนกลุ่มนี้ มองว่าพวกเขามีความสุขและมีกิจกรรมให้แสดงออก นอกจากนั้นโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้เน้นการสอนเพศศึกษาอยู่แล้ว ด้วยเหตุผลหลายๆ อย่าง เช่น เพราะว่ามีครูน้อย มีภาระงานการสอนมาก มีการเน้นเนื้อหาการสอนวิชาการที่ต้องมีการสอบมากกว่าการสอนเพศศึกษา มีทัศนคติว่าการสอนเพศศึกษาจะเป็นการชี้โพรงให้กระรอก และยังมีปัญหาเรื่องการขาดความพร้อมและทักษะของครูในการสอนเรื่องเพศศึกษา โดยเฉพาะครูที่อายุมากๆ

อย่างไรก็ดี มีผู้บริหารและครูอีกส่วนหนึ่งที่เห็นด้วยกับการให้มีการอบรมด้านเพศศึกษาในประเด็นความหลากหลายทางเพศโดยให้เหตุผลว่า ยังไม่ค่อยมีการสอนเรื่องนี้กัน แต่ปัจจุบันกลุ่มนักเรียน LGBT มีจำนวนเพิ่มขึ้นจึง

จำเป็นที่จะต้องมีการสอนการอบรมแก่ครูในประเด็นความหลากหลายทางเพศ โดยต้องการรูปแบบและเนื้อหาการอบรมที่จะทำให้นักเรียนมีความเข้าใจเด็กนักเรียนกลุ่มนี้ ทั้งในด้านอัตลักษณ์ทางเพศ/เพศภาวะ ความคิด ปัญหาและความต้องการของเด็กนักเรียนกลุ่มนี้ เพื่อที่จะได้ให้ครูได้นำทักษะและองค์ความรู้ไปสอนนักเรียนของตนเองต่อไป อันจะทำให้เด็กนักเรียนกลุ่มทั่วไปเกิดความเข้าใจ เห็นใจเด็กนักเรียนกลุ่มนี้ อันจะส่งผลให้เด็กนักเรียนกลุ่ม LGBT มีที่ยืนในโรงเรียน ชุมชน และสังคม

ผู้บริหารบางคนให้ทัศนะว่าการสอนเกี่ยวกับเพศศึกษาในประเด็น LGBT ที่จะนำไปสอนเด็กนักเรียนกลุ่มดังกล่าว น่าจะสอนเพื่อให้นักเรียนเหล่านี้เปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางเพศภาวะให้สอดคล้องกับเพศกำเนิด เนื่องจากครูเหล่านี้มีความเชื่อว่าการเป็น LGBT เป็นเรื่องชั่วคราวและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ดังคำอธิบายของผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งว่า

“ผู้สัมภาษณ์: ในเรื่องเพศศึกษาในประเด็นเรื่องนักเรียนเกย์ ตูด ทอม กะเทย ครูจะมีบทบาทอย่างไรคะ

ผู้ให้ข้อมูล: ประถมนี้มองเห็นแล้วว่าเด็กประถม เริ่มแล้ว ส่อแววแล้ว เพราะฉะนั้นมันต้องมีกิจกรรมเด็กในลักษณะถ้าเป็นผู้ชายที่ออกมาเป็นตุ๊ดที่เรา ก็จะพยายามดึงเด็กที่ใส่กิจกรรมให้เด็กในลักษณะความเป็นลูกผู้ชายให้เยอะหน่อย ส่วนลูกผู้หญิงที่ออกไปทางทอมเนี่ยเราก็ใส่กิจกรรมผู้หญิง เอามาฝึกเรื่องกริยามารยาท เรื่องลูกผู้หญิงให้เยอะๆ ”

(สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้อำนวยการ โรงเรียน ภาคเหนือ)

ผู้บริหารบางคนเน้นย้ำที่จะให้นำเด็กนักเรียนกลุ่ม LGBT มาทำหลักสูตรเพศศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้สามารถสะท้อนได้คือว่ากลุ่มเด็กเหล่านี้คิดอย่างไร ต้องการอะไร

มีโรงเรียนอีกแห่งหนึ่งที่เคยทำการวิจัยโดยออกแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนต่อเด็กนักเรียน LGBT และใช้ผลงานวิจัยในการออกแบบเนื้อหาและวิธีการการสอนเพศศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากมีปัญหาเกิดขึ้นกับนักเรียน LGBT

“ผู้สัมภาษณ์: คิดว่าโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่นควรจะสนับสนุนเราอย่างไร?

ผู้ให้ข้อมูล: ก็คือเพศทางเลือกคนไหนที่มีความจำเป็นจริงๆ ที่อยากจะใส่เครื่องแต่งกายของผู้หญิงอยากจะสวมใส่เครื่องแต่งกาย อยากไว้ผมยาว ”

(สัมภาษณ์เชิงลึก นักเรียนชาย GBT ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

ความต้องการด้านการศึกษาและการสนับสนุนในลักษณะต่างๆ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เป็น LGBT

ความต้องการด้านการสนับสนุนในลักษณะต่างๆ ของนักเรียนที่เป็น LGBT พบดังนี้

ประการแรก: ต้องการถูกระเบียบในการลงโทษผู้กระทำความผิดในกรณีที่ผู้รั้งแกลกลุ่มนักเรียนชาย GBT โดยอยากให้ถูกระเบียบเกี่ยวกับการรังแกเด็กนักเรียนใช้กับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียม ไม่ว่านักเรียนแต่ละคนมีเพศภาวะอย่างไร ซึ่งกลุ่มนี้รู้สึกว่าการถูกระเบียบที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้นไม่เท่าเทียม เช่น ในปัจจุบัน หากเด็กนักเรียนกะเทย โคนนักเรียนชายแกล ผู้แกลจะไม่โดนลงโทษเพราะทางโรงเรียนถือว่าเป็นเพศเดียวกัน ขณะที่นักเรียนชายที่กลั่นแกล้งนักเรียนหญิงหรือทอมในลักษณะเดียวกันจะโดนทำโทษ

ประการที่สอง: ได้แก่ เรื่องห้องน้ำแยกต่างหากสำหรับนักเรียนชาย GBT ทั้งนี้เพราะพวกเขาเกิดความกลัว โคนกลั่นแกล้งจากเด็กนักเรียนชาย ถ้าพวกเขาเข้าไปในห้องน้ำชายร่วมกับเด็กนักเรียนชาย และรู้สึกได้ว่าถ้าพวกเขาเข้าไปในห้องน้ำหญิงก็ยังไม่ได้รับการต้อนรับจากนักเรียนหญิง ซึ่งเด็กนักเรียนชายที่ออกสาวในเรียนในโรงเรียนเอกชนในเขต กทม. แห่งหนึ่ง และในโรงเรียนรัฐในภาคกลางอีกแห่งกล่าวกับนักวิจัย พวกเขาไม่เคยยอมเข้าไปในห้องน้ำชายของโรงเรียน และยอมที่จะกลั่นไว้จนกระทั่งถึงบ้านและเข้าห้องน้ำที่บ้าน เนื่องจากกลัวการ โคนแกล้งจากเพื่อนชายขณะใช้ห้องน้ำร่วมกัน

“ผู้สัมภาษณ์: มีอะไรนอกจากที่น้องเค้าพูดใหม่ที่ยากให้โรงเรียนเค้าทำให้น้อง เพื่อให้น้องรู้สึกปลอดภัยอีก?”

ผู้ให้ข้อมูล: ห้องน้ำ

ผู้สัมภาษณ์: เล่าให้พี่ฟัง ยังไงอะ

ผู้ให้ข้อมูล: ก็ก่อสร้างห้องน้ำเพศที่สามอะ

ผู้ให้ข้อมูล: เออ หนูอยากให้มือแบบนี้มาตั้งนานแล้วจริง

ผู้สัมภาษณ์: แล้วจะตั้งชื่อห้องน้ำว่ายังไง มีชาย มีหญิง ใช้ชื่ออะไรดีละ

ผู้ให้ข้อมูล: ก็เพศที่สามแหละเนอะ

ผู้ให้ข้อมูล: ก็เป็นรูปผู้ชายใส่กระโปรงก็ได้

ผู้สัมภาษณ์: อยากมีห้องน้ำเพศที่สามเพราะ

ผู้ให้ข้อมูล: เพราะคิดว่า ถ้าเราเข้าห้องน้ำหญิง คือ แบบบางคนมองแบบดูไม่ดี เค้าไม่รู้จักรูปประมานนี้ ถ้าไปเข้าห้องน้ำชายก็เหมือนจะโดนแกล้งที่หนูเล่าให้พี่ไปอะ”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคกลาง)

ความต้องการประเด็นนี้พบในหลายๆ โรงเรียน ซึ่งคำพูดของนักเรียนชาย GBT สะท้อนว่าในบางโรงเรียน นักเรียนหญิงไม่ยินดีต้อนรับเขาในห้องน้ำหญิง (รวมทั้งในบางโรงเรียน ครูก็ไม่อนุญาตให้เข้าด้วย) ขณะที่ห้องน้ำชายก็ไม่ปลอดภัยเพราะนักเรียนชายชอบมาแกล้ง ดังนั้นจึงไม่มีห้องน้ำใดที่พวกเขาจะเข้าได้อย่างปกติสุข

“ถ้าเกิดมีห้องน้ำกะเทย มันก็ปลอดภัย มีแค่กะเทย ไม่ต้องมองว่าทำไมไม่เจียมตัวบ้าง ถ้าเกิดหนูไปเข้าห้องน้ำผู้หญิง หนูจะถูกมองว่ามันเป็นกะเทย แล้วมาเข้าห้องน้ำผู้หญิงอะไรประมานนี้”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคกลาง)

“ผู้สัมภาษณ์: คิดว่าโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่นควรจะสนับสนุนเราอย่างไรบ้าง?”

ผู้ให้ข้อมูล: ...ทำห้องน้ำ เพราะเวลาที่สังคมส่วนใหญ่แล้วเวลาที่เพศทางเลือกของเราแต่งตัวสวยมากจริงๆ เวลาที่เค้าไปในห้องน้ำชาย ผู้ชายเค้าจะแตกตื่นเพราะว่ามันเหมือนกับว่าเป็นผู้หญิงแล้วทำไมมาเข้าห้องน้ำผู้ชาย.....เค้าจะรู้สึกอายแล้วก็รู้สึกแบบเค้าไม่ยอมรับ เหมือนกับไม่ให้เราเข้า ถ้าเราจะเข้าห้องน้ำผู้หญิงเราก็คิด เข้าห้องน้ำชายเราก็คิด ก็อยากให้เหมือนที่น้องๆ เค้าเสนอมา ทำห้องน้ำนอกจากห้องน้ำคนพิการแล้ว อยากให้มีเพศทางเลือกด้วย”

(สัมภาษณ์เชิงลึก นักเรียนชาย GBT ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

ประการที่สาม: นักเรียนชาย GBT ต้องการอิสระในการทาแป้ง ทาครีมกันแดด แต่งหน้ารองพื้น ซึ่งในปัจจุบันกฎระเบียบของบางโรงเรียนไม่อนุญาต และบางคนก็ยังมีความต้องการที่จะสามารถแต่งเครื่องแบบกระโปรงแทนกางเกง

“ผู้สัมภาษณ์: น้องๆ คิดว่ามีอะไรใหม่ ที่โรงเรียนอาจทำให้น้องรู้สึกดีขึ้นหรือปลอดภัยขึ้น?”

ผู้ให้ข้อมูล: หนูอยากให้เค้ายอมรับแบบนี้ แบบบางที่หนูแต่งหน้า เค้าก็มาว่าหนูว่าเธอมาแต่งหน้าอย่างนี้ได้ไง ทั้งๆ ที่หนูเห็นผู้หญิงนะเค้าทารองพื้นหนามาก แล้วใส่คอนแทคเลนส์ แบบตาเบ้อเรื้อ แล้วเขียนคิ้ว หนูก็อยากทำบ้าง”

(สัมภาษณ์เชิงลึก นักเรียนชาย GBT ภาคกลาง)

ส่วนกลุ่มนักเรียนหญิง LBT กล่าวว่าพวกเธอต้องการให้โรงเรียนยอมให้พวกเธอขอผมสั้นตามที่พวกเธอต้องการ มิใช่การบังคับให้พวกเธอไว้ผมสั้นตัดตรงหรือการต้องไว้ผมยาวและรวบไว้หรือถักเปียผมยาวอย่างเดียว

“ผู้สัมภาษณ์: อยากให้โรงเรียนสนับสนุนอะไรบ้าง

ผู้ให้ข้อมูล: ก็เรื่องทรงผม อยากให้ ผ.อ. ออกมาตรการอนุโลมให้ไว้ทรงผมพวกนี้ได้

ผู้สัมภาษณ์: คืออยากให้มียอนประมาณตึงหูนะคะ แล้วก็เปิดหูนะคะ

ผู้ให้ข้อมูล: อยากตัดทรง

ผู้ให้ข้อมูล: เหมือนมันจะเย็น มันไม่ร้อน”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง LBT ภาคเหนือ)

ประการที่สี่: ในกลุ่มนักเรียนชาย GBT มีความต้องการให้โรงเรียนมีกิจกรรมของโรงเรียนที่พวกเธอสามารถเข้าร่วมได้อย่างหลากหลาย โดยไม่ถูกกีดกัน ได้แก่ นาฏศิลป์ แคนเซอร์ ร้องเพลงละครเวที ซึ่งความต้องการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าถึงแม้บางโรงเรียนได้จัดกิจกรรมดังกล่าวให้ แต่ก็ไม่ใช่ทุกโรงเรียน

ประการที่ห้า: กลุ่มนักเรียนหญิง LBT เสนอให้มาตรการการสนับสนุนเพื่อหยุดยั้งการรังแกในกลุ่มนักเรียนหญิง LBT ได้แก่ การมีกิจกรรมสานสัมพันธ์ระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้องบ่อยๆ เพื่อให้รุ่นพี่และรุ่นน้องสนิทกัน เกิดการดูแลกันและกัน ได้แก่ กิจกรรมรับน้อง กิจกรรมพี่รหัส กิจกรรมน้องรหัส ซึ่งในลักษณะเดียวกับประการที่สี่ ความต้องการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมแบบนี้ยังไม่ได้ในทุกโรงเรียน

“ผู้สัมภาษณ์: ถ้าหนูเป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียน หนูจะออกแบบมาตรการหยุดยั้งการรังแกในเด็กนักเรียนกลุ่มทอมอย่างไร

ผู้ให้ข้อมูล: คือน่าจะมีกิจกรรมให้รุ่นพี่รุ่นน้องทำร่วมกัน สานสัมพันธ์อะไรแบบนี้

ผู้ให้ข้อมูล: ให้มีบ่อยๆ แบบกิจกรรมที่รับน้องอะไรแบบนี้

ผู้สัมภาษณ์: ทำกิจกรรมรับน้อง อะไรอีกมั้ยที่จะทำให้รุ่นพี่รุ่นน้องสนิทกัน

ผู้ให้ข้อมูล: แบบพี่รหัส น้องรหัส แบบต้องดูแลกันตลอด

ผู้ให้ข้อมูล: การมีพี่รหัส น้องรหัสมันเป็นการเชื่อมสัมพันธ์ระดับชั้น

ผู้สัมภาษณ์: แล้วมันช่วยลดการรังแกไหมคะ

ผู้ให้ข้อมูล: หนูว่าช่วยลดได้เยอะ

ผู้ให้ข้อมูล: ช่วยได้เยอะคะ หนูว่าช่วยได้เยอะ เพราะว่าเรารู้จักกันแล้วใช้ไหมคะ เราก็แบบ เออรู้ว่าคนนี้เป็นยังไง คนนั้นเป็นยังไง อาจจะไม่ได้แบบแรงเหมือนที่เราเห็น ว่าแบบเดินมาโวยวายเสียงดัง ไม่ชอบหน้าน้องคนนี้อะ หรือว่าไม่ชอบที่คนนี้อะไรอย่างนี้คะ”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง LBT ภาคใต้)

ประการที่หก: ทั้งกลุ่มนักเรียนหญิง LBT และชาย GBT เสนอให้มีกิจกรรมปรับเปลี่ยนทัศนคติของนักเรียนและครูให้ยอมรับความหลากหลายทางเพศ อีกทั้งยังต้องการเห็นการทำงานในระดับสังคมให้มีการยอมรับประเด็นนี้ด้วย ซึ่งครอบคลุมไปถึงการออกกฎหมายในการรับรองสิทธิด้านต่างๆ ที่เท่าเทียมกันกับเพศหญิงและชาย ซึ่งนักเรียนชาย GBT ได้อธิบายเชื่อมโยงที่ชัดเจนว่าถ้าพวกเธอถูกทำร้ายร่างกายหรือลวนลามทางเพศ พวกเธอควรสามารถฟ้องร้องได้เหมือนกับการที่ผู้หญิงถูกทำร้ายเช่นกัน

“ผู้สัมภาษณ์: มีอะไรจะเสริมไหม

ผู้ให้ข้อมูล: อยากให้ฝ่ายรัฐบาลออกกฎหมายหรืออะไรสักอย่างให้เพศทางเลือกอย่างเรามีสิทธิ เสรีภาพเท่าเทียมกับเพศหญิง ให้สังคมยอมรับเค้ามากขึ้น ... ถ้าเปลี่ยนแล้วจริงๆ และสังคมให้การยอมรับเค้ามากขึ้นจริงๆ

ผู้สัมภาษณ์: ก็ไปได้ไกลนะ

ผู้ให้ข้อมูล: ถ้าผู้บริหารประเทศออกมาใช้กฎหมายนี้จริง เวลาที่เพื่อนผู้ชายมาทำร้ายเรารุนแรงเหมือนทำร้ายผู้หญิง เราก็สามารถฟ้องร้องคดีได้ หรือเวลาที่เค้ามาลวนลามเรา เราสามารถที่จะฟ้องร้องเค้าได้ ประมวลนี้ก็น่าจะเป็นเหมือนสิทธิของเรา ถ้ามีอย่างนี้จริงๆทุกอย่างก็คงจะโอเคขึ้น ”

(การสนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

ในส่วนกลุ่มนักเรียนหญิง LBT จะเน้นการรณรงค์ให้สังคมชุมชนและโรงเรียนเกิดความเข้าใจ และลดมายาคติเกี่ยวกับหญิงรักหญิง เพราะคิดว่าสังคมมักเข้าใจผิดโดยคิดว่าหญิงรักหญิงเป็นคนที่ชอบใช้ความรุนแรง มีปัญหาสุขภาพจิต เป็นบุคคลที่ไม่น่าคบหา

“ผู้สัมภาษณ์: สมมุติว่าน้องเป็น ผอ. ในโรงเรียน น้องอยากให้มีมาตรการหรือกิจกรรมอะไรที่ช่วยลดความรุนแรงลดการรังแกในกลุ่มน้องล่ะคะ

ผู้ให้ข้อมูล: ก็คือ น่าจะรณรงค์เรื่องแบบประเภท ... แบบอย่าดูถูกพวกทอม ต้องเข้าใจ ... เรื่องดูถูกทอมเนี่ยมันมีมากนะที่ ในสังคมไทยอะเยอะมากๆ

ผู้ให้ข้อมูล: เพราะเค้าคิดว่าทอมเป็นอะไรที่น่าเกลียด ชอบใช้ความรุนแรงอะไรแบบนี้

ผู้ให้ข้อมูล: ใช่ แล้วถึงกับไม่เข้าใจเลยนะ ทั้งๆ ที่ว่าบางที่เป็นทอมก็สามารถเรียนให้มีระดับที่ดีกว่าพวกทั่วๆ ไปที่เป็นผู้หญิง หรือผู้ชาย ถูกไหมที่ แล้วความรักมันก็ไม่จำเป็นที่ผู้หญิงจะต้องคู่กับผู้ชายเสมอไป มันอยู่ที่ความเข้าใจกันมากกว่า”

(สนทนากลุ่ม นักเรียนหญิง LBT ภาคใต้)

กลุ่มนักเรียนบางโรงเรียนได้เสนอรูปแบบกิจกรรมดังกล่าวว่าควรเป็นในรูปแบบละครหรือภาพยนตร์ที่ฉายในโรงภาพยนตร์ เช่นเรื่อง “สยิว” หรือ “Yes or No” หรือให้นักเรียน LGBT มาพูดให้เพื่อนฟังเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางเพศ/เพศภาวะ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ดังคำกล่าวของนักเรียนหญิง LBT คนหนึ่งว่า “เป็น โอกาสที่ดีให้ทอม ดี ที่เค้ามีความรู้สึกต่างจากเพื่อนนะคะ แล้วพูดให้เพื่อนๆ เข้าใจสิ่งที่เราเป็นมัน ไม่ใช่เรื่องเสียหายอะไร มันสามารถช่วยให้คนอื่นเข้าใจเราได้” นอกจากนี้ นักเรียนกลุ่มนี้ยังต้องการให้มีการบรรจุเนื้อหาเรื่องความหลากหลายทางเพศลงไปในวิชาสุขศึกษา ซึ่งเดิมมีเนื้อหาเพียงเรื่องสรีระและการทำงานของอวัยวะต่างๆ และประเด็นเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์เป็นส่วนใหญ่

ประการที่เจ็ด: กลุ่มนักเรียนชาย GBT เสนอมาตรการการสนับสนุนเรื่องการเข้าแถวและแบ่งกลุ่มการทำงานในชั้นเรียนว่าไม่ควรต้องใช้เกณฑ์การเข้าแถวและแบ่งกลุ่มตามเพศกำเนิดชายและหญิงเท่านั้น เพราะตนไม่สามารถเข้าไปอยู่ในกลุ่มหรือแถวนักเรียนใดๆ ได้

“ผู้ให้ข้อมูล: ก็เหมือนเข้าหอประชุมใช่ไหมที่ ก็คือมันจะแยกแถวผู้หญิง แล้วแถวผู้ชาย ก็คือเราไม่เข้าไปอยู่แถวผู้ชาย เราก็มารวมแถวผู้หญิง แต่เวลาเรามาแถวผู้หญิง เค้าก็บอกให้เราไปเข้าแถวผู้ชาย ”

(การสนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

“ผู้ให้ข้อมูล: แบ่งกลุ่มทำงานชายหญิงนะ เวลาทำงานก็รู้สึกที่ว่าทำงานแบ่งกลุ่มชายหญิง เราก็ไม่รู้จะอยู่กลุ่มไหน ก็อยู่กันสองคน”

(การสนทนากลุ่ม นักเรียนชาย GBT ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้ศึกษาพฤติกรรมการหยอกล้อ แกล้ง รังแกนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสายสามัญที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ใน 5 จังหวัดใน 4 ภาคของประเทศไทย (กรุงเทพ กลาง เหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ ใต้) โดยใช้วิธีวิทยาทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ ซึ่งผลการวิจัยที่สำคัญที่สุดคือ โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยมีการหยอกล้อ แกล้ง รังแกในลักษณะนี้ค่อนข้างมากทั้งในทางกาย วาจา สังคม เพศ และผ่านสื่อออนไลน์ โดยการหยอกล้อ แกล้ง รังแกในลักษณะนี้มีความสัมพันธ์กับผลกระทบที่ร้ายแรงหลายอย่าง งานวิจัยนี้จึงชี้ให้เห็นว่าการหยอกล้อ แกล้ง รังแกนั้น ไม่ใช่เพียงการเล่นกันตามประสาเด็กดังที่นักเรียนและครูหลายคนรับรู้ แต่เป็นปัญหาในสังคมไทยที่มีผลกระทบต่อสุขภาพและการเข้าถึงการศึกษาของนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT อย่างมาก อย่างไรก็ตาม โรงเรียนที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ยังไม่มีการจัดการปัญหานี้อย่างเป็นระบบ จึงถือว่าเป็นช่องว่างในระบบการดูแลนักเรียนที่ต้องหันมาพิจารณาและแก้ไขโดยด่วน

การหยอกล้อ แกล้ง รังแก: ความรุนแรงทางตรงหรือทางวัฒนธรรม

ข้อค้นพบที่สำคัญข้อแรกคือ คำว่าการหยอกล้อ แกล้ง และรังแกนั้นสะท้อนระดับความรุนแรงของการกระทำ ซึ่งมีตั้งแต่ที่นักเรียนเองมองว่าไม่ใช่ปัญหา เพราะถือว่าเป็นการสร้างการสนิทสนมภายในกลุ่มเพื่อน จนถึงขั้นที่ทำให้ผู้ถูกกระทำรู้สึกทรมานไม่ไหว ไม่อยากเข้าโรงเรียน แต่บ่อยครั้ง ความหมายของการกระทำมีลักษณะที่คลุมเครือ ซึ่งแต่ละฝ่ายอาจตีความไม่เหมือนกัน โดยไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมทางกาย วาจา สังคม เพศ หรือทางสื่อออนไลน์ ส่วนใหญ่นักเรียนใช้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำและผู้ถูกกระทำเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความหมายของการกระทำแทนที่จะตัดสินโดยพิจารณาตัวพฤติกรรมอย่างเดียว จึงไม่สามารถแยกออกพฤติกรรมเหล่านี้โดยพิจารณาเพียงตัวพฤติกรรมอย่างเดียว แต่ต้องมองในบริบทความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน และเจตนาของการกระทำ

อย่างไรก็ตาม แม้แต่ในกรณีที่ทั้งสองฝ่ายมองว่าการกระทำนั้นๆ ไม่ใช่การรังแก และไม่ใช่ปัญหา ก็มองได้ว่าเป็นความรุนแรงทางวัฒนธรรม (Galtung, 1990) กล่าวคือ เป็นวัฒนธรรมที่ทำให้พฤติกรรมรุนแรงเป็นเรื่องปกติ และเมื่อพฤติกรรมดังกล่าวเกี่ยวข้องกับคนข้ามเพศหรือคนรักเพศเดียวกัน ก็ถือว่าเป็นพฤติกรรมที่ตอกย้ำความด้อยค่าของคนรักเพศเดียวกันและคนข้ามเพศในระดับวัฒนธรรม ดังนั้น ถึงแม้ทั้งสองฝ่ายอาจไม่ได้มองว่าการ “หยอกล้อ” ในเรื่องเหล่านี้จะเป็นปัญหา แต่ “การหยอกล้อ” นั้นมีส่วนในการสร้างความชอบธรรมสำหรับพฤติกรรมที่รุนแรงกว่านั้นในครั้งต่อไป และในลักษณะนี้ส่งผลกระทบต่อเด็กนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็นคนรักเพศเดียวกันหรือคนข้ามเพศ

สังคมไทยในบริบทโรงเรียนยังมองคนข้ามเพศว่าเบี่ยงเบน แต่ทนได้อย่างมีเงื่อนไข

ในเชิงสถิติ งานวิจัยนี้พบว่านักเรียนที่นิยามตนเองในลักษณะ LGBT เกินครึ่งหนึ่งถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกภายในระยะเวลาหนึ่งเดือนเพราะเป็น LGBT ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความชุกของปัญหานี้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญในประเทศไทยอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยในทวีปยุโรป (Takács, 2006) หรือเอเชียใต้ (Khan et al., 2005)

ข้อค้นพบที่ว่า การหยอกล้อ แกล้ง รังแกต่อคนที่ เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT เกิดขึ้นมากขนาดนี้นั้นช่วยคลาย มายาคติที่ว่าสังคมไทยยอมรับความหลากหลายทางเพศได้อย่างดี ที่ Jackson (1999) ได้กล่าวถึง โดยแม้แต่ทัศนคติที่ครูเองมี ต่อนักเรียนชายที่รักเพศเดียวกันหรือมีลักษณะข้ามเพศ ก็สะท้อนให้เห็นว่า ถึงแม้จะดูเหมือนยอมรับนักเรียนชายกลุ่มนี้ได้ แต่เป็นการยอมรับอย่างมีเงื่อนไข ซึ่งครูบางส่วนก็ชมนักเรียนชายที่ “ออกสาว” เพราะว่ามีนักเรียนเหล่านี้ไม่ค่อยได้สร้าง ปัญหาเหมือนนักเรียนชายทั่วไปและให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนโดยตลอด จึงสอดคล้องกับอุดมคติของ ระบบโรงเรียน แต่ดังที่นักเรียนชาย GBT คนหนึ่งได้กล่าวไว้คือ เขารู้สึกว้าวเมื่อเข้ามาเรียนใน โรงเรียนปัจจุบันใหม่ๆ ก็ถูก มองว่าเป็น “กะเทยมาแต่ตัว” กล่าวคือ ไม่มีคุณลักษณะใดๆ ที่จะชดเชยสิ่งที่ถูกมองว่าจุดบกพร่องของเขา ก็คือความเป็น กะเทย แต่เมื่อนักเรียนคนนี้ได้สร้างชื่อเสียงแก่ตนเองผ่านการเข้าร่วมและจัดกิจกรรมต่างๆ โดยตลอด จึงได้รับการยกย่อง จากนักเรียนคนอื่นๆ จนได้เป็นประธานนักเรียน แต่ถ้าจะไม่ได้ทำสิ่งทั้งหมดเหล่านี้ ก็จะถูกมองว่าด้อยค่าเพราะเพศภาวะ ของเขาไม่ตรงกับบรรทัดฐานของสังคมในเรื่องเพศภาวะที่กำหนดว่าเพศกำเนิดต้องกำหนดเพศภาวะ มิฉะนั้นจะถือว่าเป็น บุคคล “เบี่ยงเบนทางเพศ” ซึ่งเป็นคำที่ครูยังใช้กันอยู่อย่างแพร่หลาย หรือแม้แต่ “ผิดปกติทางจิต” ซึ่งก็เป็นอีกคำหนึ่งที่ครู บางคนใช้อยู่โดยไม่คิดว่าการใช้คำนี้แสดงถึงอคติแต่อย่างใด โดยคิดว่าเรื่องนี้เป็นจุดบกพร่องของนักเรียนที่ต้อง “เห็นใจ”

ส่วนในกรณีของนักเรียนหญิง LBT ทั้งนักเรียนด้วยกันและครูหลายคนก็ไม่ชอบ เพราะคุณลักษณะของความเป็น ชายที่เธอมีถูกตีความว่าเป็นความ “ก้าวร้าว” ขณะที่นักเรียนชายที่มีลักษณะแบบเดียวกันจะถูกมองว่าเป็นผู้ชายที่ตรงกับ บรรทัดฐานเรื่องเพศภาวะของสังคมไทย ทางโรงเรียนจึงมองนักเรียนหญิง LBT ว่าเป็นหญิงที่บกพร่องแทนที่จะใช้เกณฑ์ ชูเดียวกันกับที่ใช้กับนักเรียนชายและยอมรับหญิง LBT ในฐานะเป็นผู้มีความเป็นชายอีกแบบหนึ่ง นักเรียนที่มีลักษณะ เป็นทอมจึงยังมีความเด่นในแง่ของความเป็นชาย ก็ยังถูกมองว่าทำตัว “ไม่เป็นธรรมชาติ” เพราะในที่สุดแล้ว ทั้งครูและ นักเรียนตัดสินคุณค่าของนักเรียนหญิง LBT จากการกระทำที่คาดหวังจาก “ผู้หญิง” ไม่ใช่จาก “ผู้ชาย” หรือในอีกนัยหนึ่ง คือ ทางโรงเรียนปฏิเสธความเป็นจริงของอัตลักษณ์ทางเพศภาวะของนักเรียนที่มีลักษณะเป็นทอม

โดยภาพรวม ข้อค้นพบเชิงคุณภาพในงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการที่นักเรียนจะปฏิบัติตามบรรทัดฐานด้านเพศภาวะที่ ถูกกำหนดจากเพศกำเนิดของนักเรียนอย่างตายตัวนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญกว่าการที่นักเรียนคนนั้นจะชอบต่างเพศหรือเพศ เดียวกัน หรือมากกว่าหนึ่งเพศจึงกล่าวได้ว่าใน โรงเรียนเหล่านี้ “อคติต่อคนข้ามเพศ” (transprejudice; Winter, 2007) เป็น ปัญหาที่หนักกว่า “อคติต่อคนที่ไม่ใช่คนรักต่างเพศ” (heterosexism, Herek, 2004) โดยในส่วนของข้อค้นพบเชิงปริมาณ เห็นได้ชัดเจนที่สุดในกรณีของนักเรียนเพศกำเนิดชายที่ระบุว่าตนมีความเป็นชายน้อยกว่าเด็กชายทั่วไป เพราะว่าเป็นกลุ่มนี้ เกือบร้อยละ 70 ระบุว่าตนถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะถูกมองว่าเป็น LGBT ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุดที่พบในงานวิจัยนี้

การหยอกล้อ แกล้ง รังแกต่อนักเรียนที่ถูกมองว่าเป็น LGBT อาจมีผลกระทบต่อนักเรียนทุกคน

ขณะที่นักเรียนที่ระบุว่าตนเป็น LGBT มีแนวโน้มที่จะถูกกระทำในลักษณะนี้มากเป็นพิเศษ แต่เมื่อพิจารณาจาก จำนวนนักเรียนที่ถูกกระทำในลักษณะนี้ นักเรียนส่วนใหญ่ที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะถูกมองว่าเป็น LGBT จริงแล้ว ไม่ได้ระบุว่าตนเองเป็น LGBT ซึ่งอาจมีบางส่วนที่ชอบเพศเดียวกันหรือมีลักษณะข้ามเพศแต่ยังไม่ได้พัฒนาอัตลักษณ์ LGBT ขึ้นมา อย่างไรก็ดี การที่ 1 ใน 4 ของนักเรียนที่ไม่มีอัตลักษณ์ LGBT ระบุว่าตนถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะถูกมองว่า เป็น LGBT คงหมายความว่า “การเป็น LGBT” (ซึ่งในความคิดของนักเรียนส่วนใหญ่หมายถึงการมีลักษณะข้ามเพศมากกว่า การรักเพศเดียวกัน) นั้นเป็น theme หรือเนื้อหาที่ถูกนำไปใช้ในการหยอกล้อ แกล้ง รังแกโดยทั่วไป ผู้กระทำไม่จำเป็นต้อง คิดว่าผู้ถูกกระทำเป็น LGBT จริงๆ ดังนั้น การหยอกล้อ แกล้ง รังแกที่อาศัย theme นี้ อาจส่งผลได้ต่อนักเรียนทุกกลุ่ม ไม่ใช่ เฉพาะนักเรียน LGBT อย่างเดียว

ดังนั้น ความเข้าใจของครูที่ว่าโรงเรียนไม่จำเป็นต้องมุ่งป้องกันปัญหานี้มากนักเพราะผู้ที่ได้รับผลกระทบมีน้อย นั้นไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่พบจริงในสองแ่ง ในแ่งที่หนึ่ง สัดส่วนของนักเรียนที่ระบุว่าตนมีอัตลักษณ์ LGBT (ร้อยละ 11.9) นั้นสูงกว่าที่ครูรับรู้อย่างมาก เพราะส่วนใหญ่ครูจะรับรู้ที่โรงเรียนที่ตนสอนอยู่มีนักเรียนชายที่ออกสาวหรือนักเรียนหญิงที่ออกห้าวไม่กี่คนจากนักเรียนทั้งหมดหลายพันคน และในแ่งที่สอง ผู้ที่ได้รับผลกระทบจำนวนมากไม่ใช่ LGBT ในการรับรู้ของนักเรียนเหล่านี้เอง

การรับรู้ของครูและนักเรียนอีกประการที่ไม่ถูกต้องในแ่งของผลการวิจัยคือ การรับรู้ที่ว่ากรหยอกล้อ การแกล้ง แเบการรังแกเป็นการเล่นกันตามประสาเด็กที่ไม่เป็นปัญหามากนัก เนื่องจากการถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT นั้นสัมพันธ์กับความเสี่ยงต่อการมีภาวะซึมเศร้า การขาดเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาต การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย และการพยายามฆ่าตัวตาย มากกว่าผู้ที่ไม่ถูกรังแก ทั้งในสังคมไทยดังที่ผลการวิจัยครั้งนี้พบไว้ และในสังคมตะวันตก (Russell et al., 2010; Lancet Editorial Board, 2011) อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบดังกล่าวในงานวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดในแ่งที่ว่า ข้อมูลที่ได้มานั้นแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการถูกรังแกกับผลลัพธ์เชิงลบต่างๆ แต่ไม่สามารถระบุได้ว่าการถูกรังแกจะเป็นสาเหตุของผลลัพธ์เหล่านี้ เนื่องจากใช้วิธีวิทยาแบบภาคตัดขวาง (cross-sectional) ไม่ใช่แบบตามยาว (longitudinal)

วิธีการจัดการปัญหาบางอย่างที่ใช้กันในปัจจุบันถือว่าเป็นความรุนแรงทางวัฒนธรรมและโครงสร้าง

งานวิจัยนี้พบว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญในประเทศไทยไม่มีนโยบายโดยเฉพาะเพื่อป้องกันปัญหาการรังแกต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT หรือเพื่อเยียวยาผู้ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกในลักษณะดังกล่าว เพราะทางโรงเรียนมองว่าไม่เป็นปัญหาที่ต้องมีมาตรการเฉพาะ แต่เมื่อปัญหาเกิดขึ้นแล้ว ในบางโรงเรียนก็ได้แก้ไขปัญหาลเฉพาะหน้าโดยวิธีเช่นการอนุญาตให้นักเรียนชายที่ออกสาวให้ออนแยกจากนักเรียนชายทั่วไปเมื่อเข้าค่ายลูกเสือ ซึ่งสิ่งที่โรงเรียนส่วนใหญ่จะมีคือชุดมาตรการที่ใช้ในการจัดการปัญหาการรังแกระหว่างนักเรียน โดยทั่วไป เช่น การจัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน การปลูกฝังเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ระบบพี่รหัส-น้องรหัส ระบบครูพ่อ-ครูแม่ พร้อมทั้งการพยายามแก้ไขการรังแกกันโดยการไกล่เกลี่ย หรือหากการรังแกมีลักษณะที่ทางโรงเรียนมองว่าร้ายแรง ก็จะลงโทษผู้กระทำด้วยการหักคะแนนหรือพักการเรียน ขณะที่คำพูดจากครูหรือผู้บริหารโรงเรียนดูเหมือนจะเชื่อมั่นในประสิทธิผลของมาตรการเหล่านี้ ความชุกของการถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะถูกมองว่าเป็น LGBT หรือด้วยเหตุผลอื่นๆ ก็ชี้ให้เห็นว่าจริงแล้ววิธีการเหล่านี้ไม่ได้มีประสิทธิผลมากเท่ากับที่ครูหรือผู้อำนวยการโรงเรียนคิด

การไม่มีนโยบายป้องกันการรังแกต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ถือว่าเป็นความรุนแรงทางวัฒนธรรมและโครงสร้าง เนื่องจากการไม่มีนโยบายทำให้ไม่มีโครงสร้างใดที่จะรักษาความปลอดภัยของนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT อย่างมีประสิทธิภาพ และการไม่มีนโยบายในเรื่องนี้ยังสร้างวัฒนธรรมที่ซ่อนปัญหานี้ไว้ ซึ่งทำให้การรังแกต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาโดยไม่มีใครมองเห็นปัญหา

บ่อยครั้งครูยังกระทำความรุนแรงทางวัฒนธรรมที่ทำให้ความรุนแรงทางตรงดูเหมือนเป็นสิ่งที่ชอบธรรม โดยการใช้ภาษาที่ตีตรานักเรียน LGBT ว่า “เบี่ยงเบน” หรือ “ผิดปกติ” หรือผ่านการปิดกั้นไม่ให้เด็กนักเรียนกลุ่มนี้เข้าร่วมกิจกรรมบางอย่าง (โดยเฉพาะกิจกรรมที่ต้องไปข้างนอกโรงเรียนเนื่องจากครูกลัวว่า โรงเรียนจะเสียภาพลักษณ์) ซึ่งสร้างความอับอายแก่นักเรียน LGBT ทำให้พวกเขาไม่อยากเข้าโรงเรียน และทำให้ดูเหมือนเป็นกลุ่มที่ด้อยค่า จึงรังแกได้โดยไม่คิดมากนัก และแม้กระทั่งการบังคับใช้กฎระเบียบเรื่องทรงผมและเครื่องแบบอย่างเคร่งครัด โดยยึดเพียงเพศกำเนิดเป็นเกณฑ์ ก็ยังเป็นการผลิตความผิดปกติให้กับนักเรียนข้ามเพศที่รู้สึกอึดอัดกับการถูกบังคับทำตามบรรทัดฐานที่เขาเองรู้สึกว่าเป็นของเพศ

ตรงข้าม ซึ่งก็ยังเชื่อมโยงกับพฤติกรรมการรังแกโดยตรงอีกด้วย เช่น ในกรณีที่นักเรียนกะเทยถูกบังคับไว้ผมสั้นมาก ซึ่งนักเรียนคนอื่นๆ รับรู้ว่าดูเหมือนตัวตลก น่าเกลียด จึงเลือก “เกลียด” นักเรียนกลุ่มนี้

นักเรียน LGBT ส่วนใหญ่รับรู้ปัญหาเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรมในโรงเรียน แต่ครูส่วนใหญ่ยังไม่เห็น

ความต้องการด้านการศึกษาและด้านการสนับสนุนต่างๆ ของนักเรียน LGBT เน้นหนักในทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างของโรงเรียนที่แบ่งนักเรียนเป็นสองกลุ่มโดยยึดเพียงเพศกำเนิดเป็นตัวกำหนดว่าต้องเข้ากลุ่มใด โดยไม่ยึดหยุ่นต่อความหลากหลายในมิติเพศภาวะ เช่น การจัดให้มีห้องน้ำที่นักเรียนชายที่ “ออกสาว” จะเข้าได้โดยไม่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกจากนักเรียนชายทั่วไป หรือถูกห้ามโดยนักเรียนหญิง หรือการที่นักเรียนหญิงที่ออกสาวจะได้แต่งตัวและตัดทรงผมในลักษณะที่เขารู้สึกว่าตรงกับอัตลักษณ์ทางเพศภาวะของตนเอง และยังมีเรื่องของการหาความยุติธรรมในกรณีนักเรียน LGBT ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกแต่ผู้กระทำไม่ถูกลงโทษเพราะมองว่าการกระทำต่อนักเรียน “เพศเดียวกัน” ไม่ใช่เรื่องใหญ่

ครูส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยเห็นว่าการสอนเกี่ยวกับเพศวิถีหรือความหลากหลายทางเพศนั้นเกี่ยวข้องกับปกป้องการรังแกอย่างไร มีครูเพียงบางคนที่มองเห็นว่าความเข้าใจที่ถูกต้องในประเด็นความหลากหลายทางเพศจะนำไปสู่การปฏิบัติที่ดีขึ้นซึ่งกันและกันและต้องการความรู้เพิ่มเติม หรือในกรณีบางโรงเรียน ครูคิดว่าน่าจะให้หน่วยงานภายนอกมาสอนเกี่ยวกับเรื่องนี้ เพราะครูมีความรู้ไม่เพียงพอแล้ว

ดังนั้น เห็นได้ว่าในกรณีของโรงเรียนส่วนใหญ่ จะต้องเริ่มจากการสร้างการตระหนักรู้ว่าในปัจจุบัน การหยอกล้อ แกล้ง รังแกเป็นปัญหาที่แพร่หลายและมีผลกระทบทางลบมากทั้งต่อนักเรียนที่มีและไม่มีอัตลักษณ์ LGBT และในบ่อยครั้ง การหยอกล้อ แกล้ง รังแกผูกโยงกับการที่นักเรียนมองนักเรียนอื่นๆ ว่าน่าจะเป็น LGBT ซึ่งในการรับรู้ของนักเรียนถือว่ามีคุณค่าที่น้อยกว่าคนที่ไม่ใช่ LGBT จึงรู้สึกที่สามารถหยอกล้อ แกล้ง รังแกได้โดยไม่ผิด ซึ่งถ้าครูจะมองเห็นแล้วว่ามีมาคาดเกี่ยวกับการเป็น LGBT มีบทบาทที่สำคัญในปัญหาการรังแกกัน ครูจึงอาจเริ่มตระหนักรู้ว่าจำเป็นต้องมีการสอนในประเด็นนี้ เพื่อลดมาคาดและการหยอกล้อ แกล้ง รังแกที่เกิดขึ้นเป็นผลต่อมา

สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบ ความชุก และผลกระทบของการรังแกต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็นคนข้ามเพศหรือคนรักเพศเดียวกันในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ใน 5 จังหวัดของประเทศไทย 2) ศึกษาวิถีชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในด้านต่างๆ ที่อาจจะสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแก 3) รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการและกิจกรรมต่างๆ ที่มีอยู่ เพื่อป้องกันปัญหาการรังแกต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็นคนข้ามเพศหรือคนรักเพศเดียวกัน เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตกเป็นเหยื่อ และการให้ผู้รังแกรับผิดชอบต่อพฤติกรรมการรังแกของตน 4) เพื่อศึกษาความต้องการด้านข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนในลักษณะต่างๆ ของนักเรียนที่เป็นคนข้ามเพศหรือคนรักเพศเดียวกันในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาและของครูผู้สอน เพื่อการนำไปสู่การป้องกันปัญหาการรังแกต่อนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับวิธีวิทยาของการศึกษานี้เป็นรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานเชิงปริมาณและคุณภาพ พื้นที่การวิจัยได้แก่โรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ 30 แห่ง ใน 5 จังหวัดใน 4 ภูมิภาคของประเทศไทย ซึ่งรวมทั้งกรุงเทพมหานคร โดยในแต่ละจังหวัด คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ จำนวน 3 โรงเรียน มาศึกษาในเชิงคุณภาพ และอีก 3 โรงเรียนมาศึกษาในเชิงปริมาณ โดยแบ่งเป็น ก) โรงเรียนในอำเภอเมืองของแต่ละจังหวัด (หรือเขตชั้นในในกรุงเทพฯ) จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนรัฐ 1 โรงเรียน และโรงเรียนเอกชน 1 โรงเรียน ข) โรงเรียนรัฐ 1 โรงเรียนในต่างอำเภอ (หรือเขตชั้นนอกในกรุงเทพฯ)

คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยอาศัยคำแนะนำจากคณะกรรมการที่ปรึกษาการวิจัย ซึ่งคณะกรรมการที่ปรึกษาการวิจัยเห็นว่าเป็นโรงเรียนที่มีจำนวนของนักเรียน LGBT มากเป็นพิเศษ ส่วนโรงเรียนที่เป็นพื้นที่การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างด้วย multistage cluster sampling โดยสุ่มทั้งอำเภอที่เก็บข้อมูลนอกจากอำเภอเมือง และตัวโรงเรียนที่เก็บข้อมูลทั้งเอกชนและรัฐ ทั้งในและนอกอำเภอเมือง

วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้ 1) การสนทนากลุ่มนักเรียนชาย นักเรียนหญิง นักเรียนชายที่เป็น GBT นักเรียนหญิงที่เป็น LBT และครู ทั้งหมดจำนวน 67 กลุ่ม 2) การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหาร/ครูปกครองของโรงเรียน นักเรียนชาย นักเรียนหญิง นักเรียนชาย GBT และนักเรียนหญิง LBT จำนวน 56 คน ส่วนวิธีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามบนคอมพิวเตอร์กับนักเรียนจำนวน 2070 คน สำหรับการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยใช้โปรแกรมการจัดการข้อมูลเชิงคุณภาพ NVivo 10 โดยนำข้อมูลที่ได้ออกจากการถอดเทปทั้งหมด รวมทั้งบัญชีรหัสเข้าโปรแกรมและทำการลงรหัสเพื่อแบ่งข้อมูลที่ได้ออกมา เป็นหมวดหมู่ต่างๆ และในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรม IBM SPSS 19.0 สถิติที่ผู้วิจัยได้ใช้คือ สถิติเชิงพรรณนา (จำนวน ร้อยละ) และเชิงอนุมาน (Chi Square)

ผลการวิจัยพบว่า นิยามความหมายของการรังแกจากนักเรียนและครูแตกต่างจากคณะผู้วิจัย โดยครูส่วนใหญ่มองว่าการรังแกหมายถึงการทะเลาะวิวาทและการใช้ความรุนแรงทางกายเท่านั้น นอกจากนั้นยังมีการใช้คำว่า การหยอกล้อ การแกล้งด้วย การนิยามความหมายของการหยอกล้อ การแกล้ง และการรังแก พบว่า “การรังแก” เป็นคำที่นักเรียนมักมองว่าเป็นการกระทำที่รุนแรงมากและตั้งใจให้เกิดความเจ็บปวดแก่อีกฝ่ายหนึ่ง ขณะที่ “การหยอกล้อ” เป็นการกระทำที่ไม่ได้ตั้งใจให้เกิดความเสียหาย แต่เป็นการแสดงถึงความใกล้ชิด สนุกสนาน ส่วนคำว่า “แกล้ง” นักเรียนให้ความหมายทั้งสองแบบ ซึ่งในภาพรวม การนิยาม 3 คำนี้มีมิติที่แตกต่างกัน 2 มิติ โดยความหมายในมิติทางลบได้แก่การที่ผู้กระทำรู้สึกว่าคุณเองมีอำนาจเหนือกว่าผู้ถูกกระทำ การกระทำที่ทำให้ผู้ถูกกระทำเกิดความเสียหาย ความสนุกสนานของผู้กระทำในขณะที่อีกฝ่ายเจ็บปวด ส่วนความหมายในมิติทางบวกคือการหยอกล้อหรือการแกล้งเป็นเรื่องของความสนุกสนานและการสนิทสนมกันภายในกลุ่มเพื่อน

สำหรับรูปแบบพฤติกรรมการหยอกล้อ แกล้ง รังแก ต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ได้แก่ พฤติกรรมทางร่างกาย วาจา สังคม เพศ และผ่านสื่อออนไลน์

ในภาพรวม ร้อยละ 55.7 ในกลุ่มนักเรียนที่ระบุว่าตนเป็น LGBT ระบุว่าถูกรังแกภายใน 1 เดือนที่ผ่านมาเพราะเป็น LGBT โดยในกลุ่มนักเรียนที่ระบุว่าตนเป็น LGBT ร้อยละ 30.9 ถูกกระทำทางกาย ร้อยละ 29.3 ถูกกระทำทางวาจา ร้อยละ 36.2 ถูกกระทำทางสังคม และร้อยละ 24.5 ถูกกระทำทางเพศ เพราะเป็น LGBT และแม้แต่ในกลุ่มที่ไม่ระบุว่าตนเป็น LGBT ร้อยละ 24.5 ก็ยังถูกกระทำเพราะถูกมองว่ารักเพศเดียวกันหรือมีลักษณะข้ามเพศ และในภาพรวม เพียง 1 ใน 3 ได้มีปฏิกิริยาทางพฤติกรรมต่อเหตุการณ์เหล่านี้ เช่น ปรึกษาเพื่อน สู้กลับ หรือบอกครู

ในกลุ่มนักเรียนที่ถูกหยอกล้อ แกล้ง รังแกเพราะเป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT มีสัดส่วนที่ขาดการเรียน โดยไม่ได้รับอนุญาตภายใน 1 เดือนที่ผ่านมา คัมเครื่องคัมแอลกอฮอล์ อยู่ในข่ายภาวะซึมเศร้า มีเพศสัมพันธ์ที่ไม่มีการป้องกันภายใน 3 เดือนที่ผ่านมา และพยายามฆ่าตัวตายภายใน 1 ปีที่ผ่านมา ที่สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ไม่ถูกรังแกแต่อย่างใด และยังมีสัดส่วนที่อยู่ในข่ายภาวะซึมเศร้า หรือพยายามฆ่าตัวตายที่สูงกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ถูกรังแกด้วยเหตุผลอื่นๆ อีกด้วย

โรงเรียนที่ศึกษาไม่มีนโยบายที่เฉพาะเจาะจงเพื่อป้องกันการรังแก ดังนั้นก็ไม่มีนโยบายการป้องกันการรังแกต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ด้วย แต่โรงเรียนส่วนใหญ่รับมือกับเหตุการณ์การรังแกโดยการลงโทษผู้กระทำถ้าได้รับทราบเกี่ยวกับเหตุการณ์ ซึ่งแม้แต่ในกรณีเหล่านี้ นักเรียนเพศกำเนิดชายที่คล้ายเด็กผู้หญิงก็บอกว่าถ้าเด็กผู้ชายคนอื่นจะรังแกพวกเขา ก็จะถูกลงโทษเบากว่านักเรียนชายที่รังแกนักเรียนหญิง โดยนักเรียนหลายคนในกลุ่มนี้กล่าวว่ากลัวที่จะเข้า

ห้องน้ำโรงเรียนหรือไปค่ายของโรงเรียน เนื่องจากถูกล้อเลียน และถูกปฏิเสธหรือรังแกในห้องน้ำของทั้งนักเรียนชายและหญิง แต่ที่พบโรงเรียน 1 แห่งที่ได้จัดห้องนอนแยกสำหรับนักเรียนกลุ่มนี้หลังจากที่ถูกคุกคามทางเพศจากนักเรียนชายคนอื่น ซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่จะมีครูแนะแนวที่อาจจะให้การเชี่ยวชาญต่อผู้ถูกรังแก แต่ก็เป็นที่แปลกที่ใช้น้ำกันไม่มากนัก และในบางกรณี นักเรียนที่เคยบอกครูว่าถูกรังแก ก็ถูกครูบอกว่าเป็นความคิดของตนเอง

ผลการศึกษาโดยรวมพบว่าครูจำเป็นต้องรับการสนับสนุนมากขึ้นอย่างชัดเจนเพื่อเข้าใจประเด็นความหลากหลายทางเพศ และบูรณาการความเข้าใจดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการให้ความรู้ด้านเพศวิถีศึกษา เนื่องจากในปัจจุบันพบว่าโรงเรียนหลายแห่งมีทัศนคติในเชิงลบเกี่ยวกับเพศวิถีโดยทั่วไป โดยเพศศึกษาที่มีสอนอยู่ก็เน้นการตีตราพฤติกรรมทางเพศและการรอให้เรียนจบก่อนมีเพศสัมพันธ์ และภาษาที่ครูใช้เกี่ยวกับนักเรียน LGBT ก็มีลักษณะตีตราเช่นเดียวกัน เช่น คำหนึ่งที่ถูกใช้บ่อยในการสนทนากลุ่มของครูคือ “บุคคลเบี่ยงเบนทางเพศ” ซึ่งครูจะใช้แม้แต่เมื่อกล่าวถึงนักเรียน LGBT ในลักษณะเชิงบวก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูคงไม่ได้ตั้งใจใช้คำนี้เพื่อประณามนักเรียนดังกล่าว และในการสนทนากลุ่มกับครูในโรงเรียนหลายแห่ง ช่วงแรกๆ ของการสนทนา ครูบอกว่าไม่เห็นว่าการสอนเพศวิถีศึกษาจะเกี่ยวข้องกับการป้องกันการรังแกอย่างไร แต่เมื่อพูดคุยต่อเกี่ยวกับอคติต่อ LGBT ครูก็กล่าวว่าจริงแล้วต้องการสื่อการสอน วิทยากรภายนอก และการอบรมเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะระดับโรงเรียน

1. พัฒนาและบังคับใช้ นโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการป้องกันและการจัดการการหยอกล้อ แกล้ง รังแกในนักเรียนทุกเพศ โดยให้ความสำคัญกับการจัดการกับผู้กระทำโดยไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ว่าผู้กระทำหรือผู้ถูกกระทำจะเป็นเพศใด รักเพศใด หรือแสดงอัตลักษณ์ทางเพศ/เพศภาวะแบบใดก็ตาม
2. แทรกเนื้อหาและกิจกรรมการสอนเกี่ยวกับขอบเขตและผลกระทบของการหยอกล้อ แกล้ง รังแก ในวิชาต่างๆ เช่น วิชาเพศศึกษา วิชาแนะแนว วิชาโฮมรูม โดยจัดการเรียนการสอนในรูปแบบที่ใช้การมีส่วนร่วมของนักเรียน
3. สร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับกลุ่มนักเรียน LGBT เช่น ห้องน้ำเฉพาะ ห้องพิเศษ ห้องนอนพิเศษ (เช่น ในค่ายต่างๆ) เพื่อเป็นวิธีหนึ่งในการป้องกันปัญหาการรังแกกันในกลุ่มนักเรียนเหล่านี้
4. สร้างการยอมรับต่อความหลากหลายทางเพศ ผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมให้กลุ่มนักเรียน LGBT แสดงออกตัวตนและความสามารถของตนอย่างเต็มที่
5. ส่งเสริมการสอนเพศวิถีศึกษาที่เน้นการยอมรับความหลากหลาย และการอยู่ร่วมกันอย่างให้เกียรติซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นเพศใด รักเพศใด หรือแสดงอัตลักษณ์ทางเพศ/เพศภาวะแบบใดก็ตาม โดยใช้รูปแบบการสอนที่นักเรียนมีส่วนร่วม
6. อนุญาตให้นักเรียนทุกเพศเข้าร่วมกิจกรรมทุกรูปแบบและเป็นผู้นำนักเรียนในด้านต่างๆ (เช่น เป็นประธานนักเรียน) ทั้งในลักษณะที่เป็นทางการ และในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ
7. ปรับเปลี่ยนมายาคติเกี่ยวกับนักเรียน LGBT (เช่น มายาคติที่ว่ากลุ่มเหล่านี้เป็ยงเบน ผิดปกติทางจิต มีอารมณ์รุนแรง หรือมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมที่ผิดกฎระเบียบ) ทั้งในกลุ่มนักเรียน ครู และผู้ปกครอง โดยเชิญหน่วยงานภายนอกที่ทำงานด้านเพศวิถีศึกษาหรือความหลากหลายทางเพศมาให้ความรู้

ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1. หน่วยงานด้านการบริหารการศึกษา และด้านสาธารณสุข ต้องมีนโยบายเพื่อการป้องกันความรุนแรงบนฐานเพศภาวะในบริบทโรงเรียน และโดยเฉพาะการรังแกต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT
2. ทบทวนหลักสูตรการสอนปัจจุบันในวิชาต่างๆ และรื้อถอนคำพูดหรือคำอธิบายที่มีอคติต่อความหลากหลายทางเพศ
3. จัดให้มีช่องทางสำหรับเด็กนักเรียนที่ถูกรังแกให้เข้าถึงมาตรการการช่วยเหลือและการเยียวยา เช่น โทรศัพท์สายด่วน เว็บไซต์ หรือแอปพลิเคชันต่างๆ
4. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ โดยจัดการสอนเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศในระดับมหาวิทยาลัยในหลักสูตรด้านการศึกษาและครุศาสตร์ เพื่อให้ผู้ที่จะเป็นครูในอนาคตมีความเข้าใจและความพร้อมในการสอนเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว
5. พัฒนาและบังคับใช้ นโยบายการป้องกันการรังแกต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT พร้อมทั้งตั้งตัวชี้วัดที่ชัดเจน และการให้รางวัลแก่โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการลดการรังแกในประเด็นดังกล่าว

6. ทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ระหว่างหน่วยงานต่างๆ เช่นระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กับ UNESCO หรือ Plan International ในการมีความร่วมมือด้านการให้ความรู้ในประเด็นความหลากหลายทางเพศและการส่งเสริมความปลอดภัยของนักเรียน
7. สร้างหรือจัดหาคู่มือการสอนวิธีการป้องกันการรังแกต่อนักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT ในลักษณะที่ครูสามารถนำไปใช้ได้
8. พัฒนาและบังคับใช้นโยบายที่สร้างความยืดหยุ่นในกฎระเบียบโรงเรียนทั้งในเรื่องทรงผมและเครื่องแบบนักเรียน ในลักษณะที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศ/เพศภาวะของนักเรียน LGBT
9. จัดประชุมระหว่างกระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ และการถอดถอนคำว่าเบี่ยงเบนทางเพศ และให้เกิดความเข้าใจว่าคนที่เป็น LGBT ไม่ได้ผิดปกติทางจิต

ข้อเสนอแนะระดับสังคม

1. สร้างการยอมรับต่อความหลากหลายทางเพศในสังคม ผ่านสื่อมวลชน สื่อนิยาม หรือกิจกรรมขององค์กรภาคประชาสังคม
2. สร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับองค์กรภาคประชาสังคมที่ทำงานด้านความหลากหลายทางเพศ และความรุนแรงบนฐานเพศภาวะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในประเด็นนี้อย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะได้ทราบถึงสถานการณ์ปัญหาอย่างต่อเนื่อง
2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในบริบทของโรงเรียนประจำ โรงเรียนสอนศาสนา สถานพินิจ วิทยาลัยสายอาชีวศึกษา และในสถานศึกษานอกโรงเรียน (กศน.)

บรรณานุกรม

ภาษาอังกฤษ

- De Lind van Wijngaarden, J. W. 2012. “Reducing hetero-normativity by promoting respect for sexual & gender diversity in Thai schools: A review of evidence for homo/transphobic bullying in Thai educational institutions & recommendations for UNESCO Bangkok’s response.” Unpublished consultant report for UNESCO Asia-Pacific Regional Bureau for Education, Bangkok, Thailand.
- Galtung, J. 1990. Cultural violence. *Journal of Peace Research*, vol. 27, no. 3, pp. 291–305.
- Herek, G. M. 2004. Beyond “homophobia”: Thinking about sexual prejudice and stigma in the twenty-first century. *Sexuality Research & Social Policy*, vol. 1, no. 2, pp. 6–24.
- Hillier, L. et al. 2010. *Writing themselves in 3: The third national study on the sexual health and wellbeing of same sex attracted and gender questioning young people*. Melbourne, Australia: Australian Research Centre in Sex, Health and Society, La Trobe University. Available at: http://www.glhv.org.au/files/wti3_web_sml.pdf
- Jackson, P. A. 1999. Tolerant but unaccepting: The myth of a Thai “gay paradise.” In P. A. Jackson & N. M. Cook (Eds.), *Genders and sexualities in modern Thailand*. Chiang Mai, Thailand: Silkworm Books. Pp. 226–242.
- Khan, S., et al. 2005. *From the front line: The impact of social, legal and judicial impediments to sexual health promotion, and HIV and AIDS related care and support for males who have sex with males in Bangladesh and India*. Kathmandu, Nepal: Naz Foundation International.
- King, M. & Winter, S. 2009. Contact reduces transprejudice: A study on attitudes towards transgenderism and transgender civil rights in Hong Kong. *International Journal of Sexual Health*, vol. 21, no. 1, pp. 17–34.
- Kosciw, J. G, et al. 2010. *The 2009 National School Climate Survey: The experiences of lesbian, gay, bisexual and transgender youth in our nation’s schools*. New York: GLSEN.
- Lancet Editorial Board. 2011. Health concerns of adolescents who are in a sexual minority. *The Lancet*, vol. 377, no. 9783, pp. 20–56.

- Leach, F. & Dunne, M. 2013. *School-related gender-based violence*. Paper presented at the Asia-Pacific Roundtable Meeting on School-Related Gender-Based Violence, November 2013, Bangkok, Thailand.
- Ojanen, T. T. 2009. Sexual/gender minorities in Thailand: Identities, challenges and voluntary-sector counseling. *Sexuality Research & Social Policy*, vol. 6, no. 2, pp. 4-34.
- Olweus, D. 2003. A profile of bullying at school. *Educational Leadership*, March 12–17.
- Pinheiro, P. S. 2006. *World report on violence against children*. Geneva, Switzerland: United Nations secretary-general's study on violence against children.
- Russell, S. T. et al. 2010. Safe Schools Policy for LGBTQ students. *Social Policy Report*, vol. 24, no. 4, pp. 1-17.
Available at: http://www.srcd.org/sites/default/files/documents/spr_24_4_final.pdf
- Takács, J. 2006. *Social exclusion of young lesbian gay, bisexual and transgender (LGBT) people in Europe*. Brussels, Belgium & Amsterdam, The Netherlands: International Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Queer Youth and Student Organization (IGLYO) & The European Region of the International Lesbian and Gay Association (ILGA Europe).
- United Nations. 1948. *The Universal Declaration of Human Rights*. New York: UN. Available at:
<http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml>
- UNESCO. 2009. *International Technical Guidance on Sexuality Education*. Paris, UNESCO. Available in English language at: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001832/183281e.pdf>
Available in Thai language at: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001832/183281tha.pdf>
- UNESCO. 2011. *Stopping violence in schools: A guide for teachers*. Available at:
<http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001841/184162e.pdf>
- UNESCO. 2012. *Education sector responses to homophobic bullying*. Good policy and practice in HIV and health education: Booklet 8. Paris, France: UNESCO. Available at:
<http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002164/216493e.pdf>

ภาษาไทย

สมบัติ ดาปัญญา. 2549. รายงานการสำรวจปัญหาการรังแกกันของนักเรียน. เชียงใหม่: คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปัญญาสัมพันธ์เพื่อการวิจัยความเห็นสาธารณะแห่งประเทศไทย. 2552. พฤติกรรมการชมแข่งรถผ่านโลกไซเบอร์ของเยาวชนไทยเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: ผู้เขียน.

ไพศาล ลิขิตปรีชากุล (ผู้แปล). 2552. หลักการออกยากำรตว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, กองทุนสนับสนุนและปกป้องสิทธิผู้มีความหลากหลายทางเพศ และเครือข่ายความหลากหลายทางเพศ.

ธรณินทร์ กองสุข และคณะ. 2549. การประเมินโรคซึมเศร้า: การทบทวนหลักฐานวิชาการ. อุบลราชธานี: โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์, กรมสุขภาพจิต, กระทรวงสาธารณสุข.

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1: รายละเอียดคณะกรรมการที่ปรึกษาการวิจัย

จุดมุ่งหมายของการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการวิจัย

เพื่อให้ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นต่อศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข สวัสดิการและสังคม คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เกี่ยวกับทิศทาง รูปแบบ การดำเนินงาน และการติดตามงานวิจัยโครงการนี้ เพื่อให้การดำเนินงานของโครงการวิจัยนี้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

บทบาทหน้าที่ของที่ปรึกษา

1. พิจารณาและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบและเครื่องมือการวิจัยเพื่อให้ข้อความถามและเครื่องมือที่ใช้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่วิจัย
2. ให้ความคิดเห็นและติดต่อกับทีมวิจัยทางอีเมลล์ตลอดระยะเวลาการดำเนินงานโครงการวิจัย
3. เข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินงานวิจัยทุกครั้ง (2 ครั้ง)
4. พิจารณาและให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับรายงานความก้าวหน้าการวิจัยและรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์
5. มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข้อค้นพบจากงานวิจัยต่อกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ระยะเวลาการดำเนินงาน

ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการที่ปรึกษาจะให้ความร่วมมือตั้งแต่ 1 ธันวาคม 2555 จนถึง 31 ธันวาคม 2556 ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการจะใช้เวลาประมาณเดือนละ 1 วัน โดยการติดต่อกันทางอีเมลล์และการเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการที่ปรึกษา ซึ่ง จะจัดขึ้น ในกรุงเทพฯ ทั้งหมด 2 ครั้ง

คุณสมบัติของกรรมการที่ปรึกษาและส่วนประกอบของคณะกรรมการ

1. คณะกรรมการที่ปรึกษาการวิจัยจะประกอบด้วยกรรมการจำนวน 15 คน
2. กรรมการที่ปรึกษาจะประกอบด้วย นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดที่มีการดำเนินงานวิจัยภายใต้โครงการนี้ ตัวแทนเยาวชนจากกลุ่มและองค์กรระดับพื้นที่และระดับชาติที่ทำงานในประเด็นสิทธิมนุษยชนและเยาวชน ตัวแทนจากองค์กรภาคี และตัวแทนจากหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับการป้องกันความรุนแรงหรือการรังแก
3. กรรมการจะต้องสามารถเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินงาน 2 ครั้งได้ รวมทั้งให้คำแนะนำทางอีเมลล์เท่าที่จำเป็น
4. เยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีจะต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ปกครองเพื่อเข้าร่วมเป็นกรรมการที่ปรึกษา
5. กรรมการต้องสามารถสื่อสารเป็นภาษาไทยได้

ความรับผิดชอบของทีมีวิจัย

1. กรรมการที่ปรึกษาจะเบิกค่าเดินทาง และได้รับเบี้ยประชุมเมื่อเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการ ตามกฎระเบียบของศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุขฯ และทีมีวิจัยจะเตรียมที่พักให้กับกรรมการที่เดินทางมาจากต่างจังหวัดเป็นเวลา 1 คืนก่อนหรือหลังการประชุมในแต่ละครั้ง ตามความเหมาะสม
2. กรรมการที่ปรึกษาทุกคนจะได้รับรายงานการประชุมภายหลังการประชุมกรรมการในแต่ละครั้งจากศูนย์ศึกษา นโยบายสาธารณสุขฯ

คณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการวิจัย ครั้งที่ 1

วันที่ 7 ธันวาคม 2555 ณ ยูเนสโก กรุงเทพฯ

รายชื่อคณะกรรมการที่ปรึกษา

1. ยานูมาศ ปัญจกุล	สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย จังหวัดกรุงเทพฯ
2. จุฑารัตน์ โพธิ์ปัทมา	ตัวแทนนักเรียน จังหวัดกรุงเทพฯ
3. อนุชา นุชแพ่ง	เครือข่ายสุขภาพและโอกาส (HON) จังหวัดชลบุรี
4. นันทพงษ์ บุญอนันต์	ตัวแทนนักเรียน จังหวัดชลบุรี
5. อัครพล สุทธนันท์	M plus จังหวัดเชียงใหม่
6. พิษณุ สิงห์ใส	ตัวแทนนักเรียน จังหวัดเชียงใหม่
7. อานนท์ ชัยสงคราม	Andaman Power จังหวัดภูเก็ต
8. จิพานันท์ ชมภู	สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย จังหวัดอุบลราชธานี
9. กฤษรัณย์ สีสัน	ตัวแทนนักเรียน จังหวัดอุบลราชธานี
10. เจษฎา แต่สมบัติ	มูลนิธิเพื่อสิทธิและความเป็นธรรมทางเพศ จังหวัดกรุงเทพฯ
11. วิจิตร ว่องวารีทิพย์	โครงการจัดตั้งมูลนิธิอัญจรีย์ จังหวัดกรุงเทพฯ
12. Khamsavath Chanthavaysouk	Partners for Prevention จังหวัดกรุงเทพฯ
13. สุกพล สิงห์ภูมิ	องค์การแพลนอินเตอร์เนชันแนล ประเทศไทย
14. กฤษสยาม อารยะวงค์ไชย	องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก)

รายชื่อ คณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการวิจัย ครั้งที่ 2

วันที่ 28 ตุลาคม 2556 ณ องค์การแพลนอินเตอร์เนชันแนล ประเทศไทย กรุงเทพฯ

รายชื่อคณะกรรมการที่ปรึกษา

1. ยานูมาศ	ปัญจกุล	สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย จังหวัดกรุงเทพฯ
2. จุฑารัตน์	โพธิ์ปัทมา	ตัวแทนนักเรียน จังหวัดกรุงเทพฯ
3. ธนชาติ	มาเจริญ	ตัวแทน
4. นันทพงษ์	บุญอนันต์	ตัวแทนนักเรียน จังหวัดชลบุรี
5. จิพานันท์	ชมภู	สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย จังหวัดอุบลราชธานี

6. กฤษณ์ชัย	สีสัน	ตัวแทนนักเรียน จังหวัดอุบลราชธานี
7. ชนกานต์	ริมธีระกุล	ตัวแทนนักเรียน จังหวัดเชียงใหม่
8. อัจฉริยา	ชัยโพธิ์	ตัวแทนนักเรียน จังหวัดเชียงใหม่
9. นายสิปพนนท์	ขนอม	ตัวแทนนักเรียน จังหวัดนครศรีธรรมราช
10. นายทินกร	ชาวโพธิ์	ตัวแทนนักเรียน จังหวัดนครศรีธรรมราช
11. เจษฎา	แต่สมบัติ	มูลนิธิเพื่อสิทธิและความเป็นธรรมทางเพศ จังหวัดกรุงเทพฯ
12. วิจิตร	ว่องวาริทิพย์	โครงการจัดตั้งมูลนิธิอัญจรีย์ จังหวัดกรุงเทพฯ
13. สุพล	สิงหภูมิ	องค์การแพลนอินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย
14. เปรมปรีดา	ปราโมช ณ อยุธยา	องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก)

ภาคผนวกที่ 2: แนวคำถามสำหรับการจัดการสนทนากลุ่มหรือการสัมภาษณ์เชิงลึก

แบบที่ 1: สำหรับการสนทนากลุ่มกับนักเรียนทั่วไป

- 1) น้องเคยพบเห็นการรังแกกับเด็กในโรงเรียนเดียวกันบ้างหรือไม่? ถ้าเคย เหตุการณ์เกิดขึ้นที่ไหน? รูปแบบเป็นอย่างไร? เด็กที่ถูกรังแกมีลักษณะอย่างไร (เช่น อ้วน ผอม ดำ ออกสาว ออกห้าว คูบ้านนอก คูเป็นเนิร์ด คูสกปรก) โรงเรียนนี้มีการรังแกบ่อยแค่ไหน?
- 2) น้องคิดว่าคนที่รังแกผู้อื่น เขามีเหตุผลอะไรในการรังแกผู้อื่น?
- 3) น้องคิดว่าผู้ที่ถูกรังแก รู้สึกอย่างไร? น้องคิดว่าคนที่ถูกรังแกได้รับผลกระทบอย่างไรบ้าง? (เช่น การเรียน ร่างกาย สุขภาพ จิตใจ สังคม)
- 4) เท่าที่น้องเห็นมา น้องที่ถูกรังแกได้ตอบอย่างไรบ้าง? (เช่น สู้กลับ พยายามหนี ร้องให้ ยิ้ม แจ้งครูหรือผู้ปกครอง)
- 5) เท่าที่น้องเห็นมา น้องๆ ที่อยู่รอบข้างในเหตุการณ์ ทำตัวอย่างไร (เช่น ช่วยผู้ถูกรังแก เชียร์ผู้รังแก นั่งเฉย)
- 6) ถ้าทางโรงเรียนทราบเรื่องการรังแก ทางโรงเรียนจะมีวิธีการในการจัดการปัญหาอย่างไรบ้าง?

แบบที่ 2: สำหรับการสนทนากลุ่มกับนักเรียนที่เป็น LGBT

- 1) เพื่อนๆ ที่เป็นแบบน้องๆ เคยถูกรังแกจากเด็กในโรงเรียนเดียวกันบ้างหรือไม่? ถ้าเคย เหตุการณ์เกิดขึ้นที่ไหน? รูปแบบเป็นอย่างไร? โรงเรียนนี้มีการรังแกแบบนี้บ่อยแค่ไหน?
- 2) น้องคิดว่าคนที่รังแกคนแบบน้องๆ เขามีเหตุผลอะไรในการรังแก?
- 3) น้องคิดว่าผู้ที่ถูกรังแก รู้สึกอย่างไร? น้องคิดว่าคนที่ถูกรังแกได้รับผลกระทบอย่างไรบ้าง? (เช่น การเรียน ร่างกาย สุขภาพ จิตใจ สังคม)
- 4) เท่าที่น้องเห็นมา น้องที่ถูกรังแกได้ตอบอย่างไรบ้าง? (เช่น สู้กลับ พยายามหนี ร้องให้ ยิ้ม แจ้งครูหรือผู้ปกครอง)
- 5) เท่าที่น้องเห็นมา น้องๆ ที่อยู่รอบข้างในเหตุการณ์ ทำตัวอย่างไร (เช่น ช่วยผู้ถูกรังแก เชียร์ผู้รังแก นั่งเฉย)
- 6) ถ้าทางโรงเรียนทราบเรื่องการรังแก ทางโรงเรียนจะมีวิธีการในการจัดการปัญหาอย่างไรบ้าง?
- 7) ในโรงเรียนของน้อง เด็กคนอื่นคิดอย่างไรกับเด็กที่เป็นแบบน้อง?
- 8) ในโรงเรียนของน้อง ครูคิดอย่างไรกับเด็กที่เป็นแบบน้อง?
- 9) น้องๆ อยากได้รับการสนับสนุนด้านการศึกษาและการสนับสนุนในลักษณะอื่นๆ (เช่น ห้องน้ำพิเศษ การแนะแนวต่างๆ ฯลฯ) อย่งไรบ้าง? (จากโรงเรียน จากหน่วยงานอื่นๆ)

แบบที่ 3: สำหรับการสนทนากลุ่มกับครู

- 1) ในโรงเรียนนี้ เคยเกิดเหตุการณ์การรังแกระหว่างเด็กในโรงเรียนนี้บ้างหรือไม่? ถ้าเคย เหตุการณ์เกิดขึ้นที่ไหน? รูปแบบเป็นอย่างไร? เด็กที่ถูกรังแกมีลักษณะอย่างไร (เช่น อ้วน ผอม ดำ ออกสาว ออกห้าว คูบ้าน นอก คูเป็นเนิร์ด คูสกปรก) โรงเรียนนี้มีการรังแกบ่อยแค่ไหน?
- 2) คุณครูกคิดว่าเด็กที่รังแกผู้อื่น มีเหตุผลอะไรในการรังแกผู้อื่น?
- 3) คุณครูกคิดว่าผู้ที่ถูกรังแก รู้สึกอย่างไร? คุณครูกคิดว่าเด็กที่ถูกรังแกได้รับผลกระทบอย่างไรบ้าง? (เช่น การเรียน ร่างกาย สุขภาพ จิตใจ สังคม)
- 4) เด็กที่ถูกรังแกได้ตอบอย่างไรบ้าง? (เช่น สู้กลับ พยายามหนี ร้องให้ ยืม แจ้งครูหรือผู้ปกครอง)
- 5) เด็กๆ ที่อยู่รอบข้างในเหตุการณ์ ทำตัวอย่างไร (เช่น ช่วยผู้ถูกรังแก เชียร์ผู้รังแก นั่งเฉย)
- 6) ถ้าทางโรงเรียนทราบเรื่องการรังแก ทางโรงเรียนจะมีวิธีการในการจัดการปัญหาอย่างไรบ้าง?
- 7) คุณครูเองมีความคิดเห็นอย่างไรต่อเด็กที่เป็นเกย์ กะเทย ทอม ดี้?
- 8) ในการป้องกันไม่ให้เกิดการรังแกกัน อันเนื่องจากทัศนคติเชิงลบต่อเด็กที่มีลักษณะเป็นทอม ดี้ เกย์ กะเทย คุณครูกคิดว่าทางโรงเรียนควรมีมาตรการ นโยบาย วิชาที่เปิดสอนอะไรบ้าง?
- 9) คุณครูกคิดว่าตนเองมีทักษะในการจัดการหรือป้องกันปัญหาดังกล่าวหรือไม่? อย่างไร?
- 10) คุณครูกคิดว่าตนเองต้องการการสนับสนุนด้านการสอนเพศศึกษาเพื่อการจัดการหรือป้องกันปัญหาดังกล่าวอย่างไรบ้าง?

แบบที่ 4: สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้อำนวยการหรือผู้บริหาร โรงเรียน

- 1) ในโรงเรียนนี้ เคยเกิดเหตุการณ์การรังแกระหว่างเด็กในโรงเรียนนี้บ้างหรือไม่? ถ้าเคย เหตุการณ์เกิดขึ้นที่ไหน? รูปแบบเป็นอย่างไร? เด็กที่ถูกรังแกมีลักษณะอย่างไร (เช่น อ้วน ผอม ดำ ออกสาว ออกห้าว คูบ้าน นอก คูเป็นเนิร์ด คูสกปรก) โรงเรียนนี้มีการรังแกบ่อยแค่ไหน?
- 2) คุณครูกคิดว่าเด็กที่รังแกผู้อื่น มีเหตุผลอะไรในการรังแกผู้อื่น?
- 3) คุณครูกคิดว่าผู้ที่ถูกรังแก รู้สึกอย่างไร? คุณครูกคิดว่าเด็กที่ถูกรังแกได้รับผลกระทบอย่างไรบ้าง? (เช่น การเรียน ร่างกาย สุขภาพ จิตใจ สังคม)
- 4) เด็กที่ถูกรังแกได้ตอบอย่างไรบ้าง? (เช่น สู้กลับ พยายามหนี ร้องให้ ยืม แจ้งครูหรือผู้ปกครอง)
- 5) เด็กๆ ที่อยู่รอบข้างในเหตุการณ์ ทำตัวอย่างไร (เช่น ช่วยผู้ถูกรังแก เชียร์ผู้รังแก นั่งเฉย)
- 6) ถ้าทางโรงเรียนทราบเรื่องการรังแก ทางโรงเรียนจะมีวิธีการในการจัดการปัญหาอย่างไรบ้าง?
- 7) คุณครูเองมีความคิดเห็นอย่างไรต่อเด็กที่เป็นเกย์ กะเทย ทอม ดี้?
- 8) ในการป้องกันไม่ให้เกิดการรังแกกัน อันเนื่องจากทัศนคติเชิงลบต่อเด็กที่มีลักษณะเป็นทอม ดี้ เกย์ กะเทย คุณครูกคิดว่าทางโรงเรียนควรมีมาตรการ นโยบาย วิชาที่เปิดสอนอะไรบ้าง?
- 9) คุณครูกคิดว่าตนเองมีทักษะในการจัดการหรือป้องกันปัญหาดังกล่าวหรือไม่? อย่างไร?
- 10) คุณครูกคิดว่าตนเองต้องการการสนับสนุนด้านการสอนเพศศึกษาเพื่อการจัดการหรือป้องกันปัญหาดังกล่าวอย่างไรบ้าง?
- 11) ในโรงเรียนนี้มีนโยบายเกี่ยวกับการรังแกหรือไม่? ถ้ามี นโยบายดังกล่าวคืออะไร
- 12) ในโรงเรียนนี้มีนโยบายโดยเฉพาะเพื่อปกป้องนักเรียนที่เป็นทอม ดี้ เกย์ กะเทย ให้เรียนได้โดยไม่ถูกรังแกหรือไม่? อย่างไร

แบบที่ 5: สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักเรียนที่เคยถูกรังแกจากผู้อื่น

- 1) น้องเคยถูกรังแกจากเด็กในโรงเรียนเดียวกันบ้างหรือไม่? ถ้าเคย เหตุการณ์เกิดขึ้นที่ไหน? รูปแบบเป็นอย่างไร? เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นกับน้องบ่อยแค่ไหน?
- 2) น้องคิดว่าคนที่รังแกน้องมีเหตุผลอะไรในการรังแกน้อง?
- 3) เมื่อน้องถูกรังแก น้องรู้สึกอย่างไร? น้องได้รับผลกระทบอะไรบ้าง? (เช่น การเรียน ร่างกาย สุขภาพ จิตใจ สังคม)
- 4) เมื่อน้องถูกรังแก น้องได้ตอบอย่างไรบ้าง? (เช่น สู้กลับ พยายามหนี ร้องให้ ยืม แจ้งครูหรือผู้ปกครอง)
- 5) น้องๆ ที่อยู่รอบข้างในเหตุการณ์ ทำตัวอย่างไร (เช่น ช่วยผู้ถูกรังแก เชียร์ผู้รังแก นิ่งเฉย)
- 6) ทางโรงเรียนทราบเรื่องนี้หรือไม่? เพราะอะไรถึงทราบ/ไม่ทราบ? ถ้าทราบ ทางโรงเรียนมีวิธีการในการจัดการปัญหาอย่างไรบ้างและช่วยเหลือน้อง?
- 7) น้องคิดว่าทางโรงเรียนควรจัดการกับปัญหานี้อย่างไร?
- 8) โดยทั่วไปแล้ว ในโรงเรียนของน้อง เด็กคนอื่นคิดอย่างไรกับคนที่ เป็นแบบน้อง?
- 9) โดยทั่วไปแล้ว ใน โรงเรียนของน้อง ครูคิดอย่างไรกับเด็กที่เป็นแบบน้อง?
- 10) น้องอยากได้รับการสนับสนุนด้านการศึกษาและการสนับสนุนในลักษณะอื่นๆ (เช่น ห้องน้ำพิเศษ การแนะแนวต่างๆ ฯลฯ) อย่งไรบ้าง? (จากโรงเรียน จากหน่วยงานอื่นๆ)

แบบที่ 6: สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักเรียนที่เคยรังแกผู้อื่น

- 1) น้องเคยกลั่นแกล้งนักเรียนคนอื่นจากโรงเรียนเดียวกันหรือไม่? ถ้าเคย กลั่นแกล้งอย่างไรบ้าง? เหตุการณ์เกิดขึ้นที่ไหน? เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นกับน้องบ่อยแค่ไหน?
- 2) ตอนที่น้องกลั่นแกล้งเด็กคนอื่น น้องมีเหตุผลอะไรในการทำอย่างนั้น?
- 3) โดยทั่วไปแล้ว น้องคิดอย่างไรกับเด็กที่เป็นแบบเด็กคนนั้นที่น้องกลั่นแกล้ง?
- 4) ตอนที่เหตุการณ์เกิดขึ้น และหลังจากนั้น น้องมีความรู้สึกอย่างไร? เพราะอะไร?
- 5) น้องคิดว่าเด็กที่น้องกลั่นแกล้งรู้สึกอย่างไร? เพราะอะไร?
- 6) เด็กที่น้องกลั่นแกล้งได้ตอบอย่างไรบ้าง? (เช่น สู้กลับ พยายามหนี ร้องให้ ยืม แจ้งครูหรือผู้ปกครอง)
- 7) น้องๆ ที่อยู่รอบข้างในเหตุการณ์ ทำตัวอย่างไร (เช่น ช่วยผู้ถูกรังแก เชียร์ผู้รังแก นิ่งเฉย)
- 8) ทางโรงเรียนทราบเรื่องนี้หรือไม่? เพราะอะไรถึงทราบ/ไม่ทราบ? ถ้าทราบ ทางโรงเรียนทำอย่างไรกับน้อง?
- 9) น้องคิดว่าสิ่งที่ทางโรงเรียนทำกับน้องยุติธรรมหรือไม่? เพราะอะไร?
- 10) น้องอยากได้รับการสนับสนุนด้านการศึกษาและการสนับสนุนในลักษณะอื่นๆ (เช่น ห้องน้ำพิเศษ การแนะแนวต่างๆ ฯลฯ) อย่งไรบ้าง? (จากโรงเรียน จากหน่วยงานอื่นๆ)